

CONSTITUȚIA
REPUBLICII PORTUGHEZE

PT

CONSTITUȚIA REPUBLICII PORTUGHEZE

Prezentare generală

Conf. univ. dr. Silviu Gabriel BARBU

1. Scurt istoric

Prima Constituție portugheză a fost elaborată în 1822. Un șir de revoluții pe parcursul unui secol au dus la apariția constituțiilor din 1822 (revoluția liberală din 1820), din 1826, din 1838 (războiul liberal), din 1911 (revoluția republicană din 1910) și din 1933 (28 mai 1926 – lovitura de stat).

Pe data de 25 aprilie 1974 Mișcarea Forțelor Armate (ofițerii tineri fiind promotorii) a pus capăt regimului fascist portughez, fiind cunoscută în istorie ca „Revoluția Garoafelor Roșii”.

Revoluția a readus oamenilor drepturile și libertățile fundamentale. Puterea Constituantă portugheză a creat o Constituție ce afirmă decizia poporului de a trăi într-un stat a cărui independență este garantată și ocrotită, ce asigură drepturile fundamentale ale cetățeanului, ce funcționează pe baza principiilor democratice, a statului de drept, fiind un stat social, ce respectă dorințele poporului portughez și are în vedere o construcție statală caracterizată de libertate, domnia legii și fraternitate.

Astfel, la data de 2 aprilie 1976 Puterea Constituantă s-a întrunit în plen și a adoptat Constituția Portugaliei, pe baza principiilor enunțate mai sus.

Constituția din 1976, care a definit Portugalia ca o „Republică... implicată în formarea unei societăți fără clase”, a fost revizuită în 1982, 1989, 1992, 1997, 2001, 2004 și 2005 în scopul de a pune bazele pentru privatizările ulterioare ale firmelor naționalizate și ale mass-mediei, pentru plasarea armatei sub un control civil strict, a aderării Portugaliei la Uniunea Europeană, a recunoașterii autonomiei Insulelor Azore și Madeira și pentru a face Constituția compatibilă cu Tratatul de la Maastricht.

Documentul original a reflectat opțiunile politice și ideologice ale contextului revoluționar, după răsturnarea regimului autoritar din aprilie 1974. A confirmat tranziția spre un sistem de stânga, bazat pe naționalizarea principalelor mijloace de producție și pe continua participare a forțelor armate la exercitarea puterii politice prin Consiliul Revoluției. În același timp, dădea, pentru prima dată, Adunării Republicii (Parlamentul) puterea de a revizui Constituția.

Revizuirile Constituției portugheze, destul de numeroase, au avut diverse scopuri, toate fiind impuse de evoluția istorică ulterioară adoptării textului din 1976.

Astfel, modificarea din 1982 urmărea compatibilitatea dintre noile realități și sistemul normativ, flexibilizarea sistemului economic și redefinirea structurii organizaționale prin care se exercita puterea politică (a fost abolit Consiliul Revoluției și s-a înființat Curtea Constituțională). Revizuirea constituțională din 1989, la rândul ei, a contribuit la deschiderea mai pronunțată a sistemului economic și a pus capăt aplicării principiului ireversibilității naționalizărilor care avuseseră loc imediat după revoluția din 1974. Revizuirile Legii fundamentale din 1992 și 1997 au avut ca obiective adaptarea textului la principiile tratatelor UE și la Tratatul de la Maastricht și Amsterdam, acordarea dreptului de vot pentru cetățenii străini rezidenți în alte state UE, crearea de circumscripții uninominale, acordarea dreptului de inițiativă legislativă pentru cetățenii portughezi, dar și întărirea puterii legislative exclusive a Adunării Republicii.

În ceea ce privește revizuirea din 2001, au fost efectuate modificări în regulile de extrădare pentru a permite Portugaliei să ratifice Convenția referitoare la Curtea Penală Internațională, în timp ce revizuirea constituțională din 2004 a avut ca principale obiective acordarea unei mai mari autonomii politice și administrative regiunilor autonome Madeira și Azore, clarificarea reglementărilor privind relațiile internaționale și dreptul internațional, eficientizarea transpunerii acquis-ului european în legislația internă, consolidarea principiului limitării puterilor politice în exercitarea funcțiilor publice și, în cele din urmă, întărirea principiului nediscriminării, în special în ceea ce privește orientările sexuale.

Conform ultimei revizuiți, cea din 2005, se organizează referendum pentru aprobarea tratatelor vizând construcția europeană.

2. Raporturile dintre principalele autorități statale

Constituția Portugaliei stabilește că suveranitatea aparține poporului, iar statul portughez este o republică democratică. Statul este unitar cu excepția sistemelor insulare care se pot autoguverna conform principiului subsidiarității și descentralizării. Este stabilită la rang constituțional existența Băncii Naționale a Portugaliei. De asemenea, există un sistem fiscal bazat pe taxare egală.

Puterile politice în stat sunt exercitate prin intermediul Președintelui, Adunării Republicii, Guvernului și instanțelor de judecată. Ele sunt separate, dar interdependente. Autoritățile regionale sau locale nu își pot delega între ele puteri. Se pot înființa organe colegiale care se pot întruni și lua decizii în prezența majorității membrilor lor. Nimeni nu poate deține o funcție pe viață. Deținătorii de funcții executive au limite de mandat stabilite prin lege.

Președintele garantează independența națională, unitatea statului și funcționarea adecvată a instituțiilor și este șeful forțelor armate. El prezidează Consiliul de Stat și convoacă ședințele extraordinare ale Adunării Republicii. Președintele numește Prim-ministrul și tot el îl demite, putând demite și Guvernul, care, potrivit normelor constituționale, este numit la propunerea Premierului.

La solicitarea Premierului, șeful statului prezidează Consiliul de Miniștri. După consultarea Guvernului, Președintele numește reprezentanții Republicii în regiunile autonome. Tot șeful statului îi poate demite și pe aceștia. La propunerea Guvernului, numește Președintele Curții de Audit și, la fel, Procurorul General. Președintele îi poate, în mod simetric, demite. Președintele Portugaliei are prerogativa de a numi cinci membri în Consiliul de Stat și doi membri în Consiliul Suprem Judiciar.

Tot acesta prezidează Consiliul Suprem Național de Apărare și, la propunerea Guvernului, numește șeful statului-major al armatei, respectiv adjunctul acestuia, precum și șefii celorlalte servicii naționale armate. Acesta declară starea de asediu, promulgă legi, după consultarea Guvernului oferă grațiere și modifică sentințe, solicită control de constituționalitate *a priori* sau *a posteriori*. Similar cu alți șefi de stat, Președintele Portugaliei acordă decorații. De asemenea, are responsabilități și cu privire la relațiile internaționale, în general privind reprezentarea statului portughez. Există proceduri referitoare și la refuzul de promulgare a unei legi, date tot în competența șefului statului portughez.

Consiliul de Stat este organul politic care îl sfătuiește pe Președintele Republicii în problemele statale. Este compus din Președintele Parlamentului, Prim-ministru, Președintele Curții Constituționale, Avocatul Poporului, președinții guvernelor regionale, cinci cetățeni numiți de Președinte și cinci numiți de Parlament.

Adunarea Republicii (Parlamentul – unicameral) are între 180 și 230 de membri (art. 148). Parlamentul adoptă legile și decide amendamentele cu atribuții esențiale la Constituție. Acesta autorizează Guvernul să legisfeze, alături de guvernele regionale. De asemenea, acordă grațiere colectivă și amnistie (generală). La propunerea Guvernului, adoptă legi referitoare la planurile naționale și bugetul de stat. Parlamentul propune Președintelui probleme de interes național pentru a fi aprobate prin referendum. Adunarea Republicii confirmă sau autorizează stările de asediu sau de urgență și, totodată, încuviințează deciziile Președintelui de a declara război sau pace. Parlamentul este responsabil să verifice acțiunile Guvernului și ale administrației publice. Este responsabil să asiste la investirea Președintelui Portugaliei, să consimtă la plecarea Președintelui de pe teritoriul portughez, să promoveze acțiunile judiciare împotriva Președintelui și să decidă suspendarea membrilor Guvernului. Această autoritate publică examinează și aprobă programul de guvernare și votează moțiunile de cenzură. Numește zece judecători la Curtea Constituțională, numește Avocatul Poporului, Președintele Consiliului Economic și Social, șapte membri ai Consiliului Suprem Judiciar, membrii autorității de control al mass-media și membrii altor autorități consacrate constituțional. De asemenea, Parlamentul supervizează implicarea contingentelor militare portugheze în misiuni în străinătate.

Membrii Guvernului pot lua parte la ședințele în plen ale Parlamentului la care pot fi substituiți de secretari de stat și pot avea intervenții conform regulilor de

procedură. Ei pot lua parte la ședințele comisiilor parlamentare și pot fi convocați la acestea pentru a da explicații privind politicile guvernamentale.

Guvernul conduce politica generală a țării și este autoritatea supremă a administrației publice. Numirea Prim-ministrului de către Președinte se face în baza rezultatelor electorale. Programul de guvernare și deciziile Consiliului de Miniștri sunt obligatorii pentru toți membrii Guvernului. Guvernul poate cere acordarea unui vot de încredere pentru declarații de politică generală sau probleme de interes național.

3. Puterea judecătorească

Instanțele administrează justiția în numele poporului. Curțile au obligația să apere drepturile omului și să respingă orice atacuri împotriva statului de drept și democrației. Prin lege se pot înființa instrumente non-judiciare de rezolvare a conflictelor. Curțile (la fel și judecătorii) sunt independente și se supun numai legii, însă Legea fundamentală portugheză pune accentul, sub aspect terminologic, pe instanțele judecătorești, din context rezultând că și judecătorii au același regim constituțional – independență și inamovibilitate clasică.

Deciziile instanțelor sunt obligatorii și sunt superioare deciziilor oricăror altor autorități. Legea organică descrie modul în care se respectă hotărârile judecătorești și pedepsele pentru nerespectarea acestora. Ședințele sunt publice, cu excepțiile cunoscute și în alte sisteme de drept.

Curțile cu jurați pot fi instituite, prin excepție, dacă permite legea, în cazurile penale deosebite, cu excepția dosarelor de terorism și crimă organizată. Este permisă și participarea magistraților-asistenți (persoane fără cunoștințe juridice) în procese legate de muncă, sănătate publică, contravenții, executarea sentințelor sau alte cazuri în care s-au încălcat valori sociale fundamentale.

Pe lângă Curtea Constituțională, care face parte din sistemul național al curților, mai există și Curtea Supremă de Justiție și curțile de prim grad de jurisdicție și de al doilea grad. Alături de acestea, există Curtea Administrativă Supremă și Curtea de Audit, similară Curții de Conturi din sistemul românesc, precum și alte instanțe administrative și fiscale. Există posibilitatea înființării de instanțe maritime, tribunale arbitrale și judecătorii de pace. Sunt interzise instanțele extraordinare care să fie înființate pentru a judeca anumite tipuri de infracțiuni.

Fără a aduce atingere competențelor Curții Constituționale, Curtea Supremă de Justiție se află în vârful ierarhiei instanțelor. Judecătorii din cadrul acestei instanțe aleg un Președinte. Competența instanței supreme este descrisă prin lege organică. Curțile de primă instanță sunt cele districtuale, iar pentru gradul următor de jurisdicție sunt organizate Curțile de Apel, ca regulă generală. Există secții specializate pe domenii ale dreptului, în general la toate categoriile de instanțe judecătorești.

Curtea Supremă Administrativă constituie vârful ierarhiei instanțelor administrative și fiscale. Judecătorii instanței supreme administrative aleg un Președinte și au competență limitată numai în domeniul administrativ și fiscal.

Curțile marțiale se pot înființa numai pe timp de război, funcționează pe durata războiului și sunt compuse din judecători militari, fiind privite ca instanțe judecătorești specializate și temporare.

Curtea de Audit este singura care are autoritatea de a verifica legalitatea cheltuirii banului public și de a judeca astfel de procese conform legii organice. Este cea care furnizează puncte de vedere oficiale pentru Bugetul General privind asigurările sociale, pentru conturile regiunilor autonome Azore și Madeira, cea care decide vinovăția pentru infracțiuni în domeniul financiar. Poate avea orice alte competențe pe care le stabilește legea organică. Este descentralizată pe regiuni, inclusiv pentru insulele amintite.

Judecătorii formează un singur corp al magistraților conform art. 215 și li se aplică același statut profesional. Prin lege organică se decide modul de selecție a judecătorilor de primă instanță. Promovarea la cel de-al doilea grad este bazată pe merite profesionale, în corelare cu decizia reprezentanților corpului profesional al magistraților. Numirea la Curtea Supremă de Justiție depinde de decizia judecătorilor, procurorilor și altor membri reprezentativi din lumea juridică, potrivit legii organice. Constituția stabilește garanții și incompatibilități privind stabilitatea și inamovibilitatea judecătorilor care nu răspund pentru opiniile lor exprimate prin sentințe.

Numirea, transferul, promovarea și acțiunea disciplinară împotriva tuturor judecătorilor sunt în responsabilitatea Consiliului Judiciar Suprem. Acest Consiliu, conform art. 218, este compus din doi membri numiți de Președintele Republicii, șapte sunt aleși de Adunarea parlamentară, iar alți șapte sunt aleși de asociațiile judecătorilor, conform principiului reprezentării proporționale. Toate regulile cărora se supun judecătorii sunt aplicabile și membrilor acestui Consiliu. Constituția prevede că există și corpul profesional al procurorilor, respectiv un Birou (în sensul de entitate de coordonare a tuturor procurorilor portughezi) al Procurorului (Avocatului) General, acesta având un mandat de șase ani.

4. Administrația publică locală și organizarea administrativ-teritorială

Portugalia continentală este formată din 18 districte (*distritos*, singular – *distrito*):

- Aveiro;
- Beja;
- Braga;
- Bragança;
- Castelo Branco;
- Coimbra;
- Évora;
- Faro;

- Guarda;
- Leiria;
- Lisboa (Lisabona);
- Portalegre;
- Porto;
- Santarém;
- Setúbal;
- Viana do Castelo;
- Vila Real;
- Viseu.

Pe lângă acestea, există două regiuni autonome (*regiões autónomas*), și anume Insulele Azore (Açores) și Madeira.

Fiecare district este subdivizat în municipii.

Capitolul referitor la activitățile administrației publice conține principii constituționale despre promovarea și apărarea interesului public în raport cu cel privat, exercitarea funcției publice cu imparțialitate, dreptul la audiere și la apărare în cadrul procedurilor disciplinare, participarea cetățenească la procesul decizional administrativ care afectează comunitatea, dar și cu privire la responsabilitatea funcționarilor publici.

Desigur, întreaga administrație publică, în frunte cu Guvernul, se subordonează legii, dar spre deosebire de legislația și sistemul juridic din alte state europene, Executivul are o competență legislativă proprie, distinctă de cea a Parlamentului, exercitată prin reglementări de natură primară, nu derivată din lege. Totuși, intervenția administrativă asupra domeniului drepturilor fundamentale sau care ar putea afecta aceste drepturi cere însă legitimare printr-un act juridic emis de Parlament.

Structura organizațională democratică a statului include, de asemenea, și autoritățile locale care sunt entități corporative teritoriale, au organe de reprezentare și urmăresc interesele populației locale. Pe teritoriul continental, autoritățile locale includ parohii, municipalități și regiuni administrative. La rândul lor, regiunile autonome Azore și Madeira includ parohii și municipalități.

În zonele urbane mari și pe insule, legea poate crea alte forme de organizare administrativă locală, potrivit condițiilor specifice predominante. Forțele municipale de poliție cooperează în vederea menținerii ordinii publice și a protejării comunităților locale.

Autoritățile locale dispun de propriile mijloace materiale și resurse financiare. Legea stabilește normele care guvernează finanțele locale și încearcă să se asigure că resursele publice sunt împărțite într-un mod echitabil între stat și autoritățile locale din aceeași categorie.

Structurile organizaționale ale autorităților locale includ atât o adunare aleasă, cu competențe privind luarea deciziilor, cât și un organ executiv colegial care este responsabil în fața adunării. Aceste adunări sunt alese prin sufragiu universal,

direct și secret al cetățenilor care sunt înregistrați cu drept de vot în zona autorității locale în cauză, potrivit sistemului reprezentării proporționale.

Organul executiv colegial este compus dintr-un număr adecvat de membri. Primul candidat de pe listă care primește cele mai multe din voturile exprimate este numit în funcția de Președinte al adunării sau al organului executiv, în funcție de soluția adoptată prin lege. Nominalizările pentru alegerea organelor autorităților locale pot fi depuse de către partidele politice, fie individual, fie în coaliție sau de către grupurile de alegători înregistrați, în conformitate cu legea.

În cazurile stabilite prin lege, potrivit termenilor și cu efectele prevăzute în aceasta, autoritățile locale pot supune unui referendum problemele care intră în sfera responsabilităților organelor autorităților locale, la acesta participând cetățenii care sunt înregistrați ca având drept de vot. Legea acordă alegătorilor înregistrați dreptul de a iniția referendumuri.

Parohia este o altă formă de organizare a comunităților locale, iar Adunarea Parohială este organul de decizie. Autoritatea Parohială este organul executiv colegial al parohiei. De asemenea, parohiile pot forma asociații în vederea administrării intereselor comune, în conformitate cu legea.

Localitățile sunt create și desființate, respectiv teritoriul acestora este modificat prin lege, după consultarea prealabilă a organelor autorităților locale în cauză. Adunarea Municipală este autoritatea locală responsabilă de luarea deciziilor și este compusă din membri aleși în mod direct și din președinții autorităților parohiale ale municipalității. Numărul de membri aleși în mod direct este mai mare decât cel al președinților autorităților parohiale. Autoritatea Municipală este organul executiv colegial al localității.

În vederea gestionării intereselor comune, localitățile pot forma asociații și federații, cărora legea le poate conferi competențe și responsabilități specifice. Localitățile folosesc, de drept în comun, veniturile provenite din impozitele directe, potrivit prevederilor legale. Localitățile dispun de propriile venituri din impozite, în conformitate cu legea.

Regiunile administrative sunt înființate conform legii și Constituției simultan, printr-o lege care le definește competențele și structura, responsabilitățile și procedurile organelor lor și care poate stabili diferențe între normele aplicabile fiecăreia.

Adunarea Regională este organul de decizie al unei regiuni. Aceasta este compusă din membri aleși în mod direct și dintr-un număr mai mic de membri care sunt aleși potrivit sistemului de reprezentare proporțională, de către un colegiu electoral format din membrii adunărilor municipale ale zonei în cauză, care sunt numiți direct. Conform art. 261, Autoritatea Regională este organul executiv colegial al unei regiuni.

Organizațiile rezidenților sunt reglementate de art. 263. În vederea intensificării participării populației de la nivel local în viața administrativă, organizațiile rezidenților pot fi constituite în zone mai mici decât parohiile. La inițiativa proprie sau la solicitarea uneia sau mai multor comisii ale rezidenților ori a unui număr semnificativ de rezidenți, autoritatea parohiei locale delimitează zona geografică

a organizațiilor menționate anterior și soluționează conflictele apărute în urma unei asemenea delimitări.

Legea stabilește structura organizațiilor rezidenților, care include o Adunare a Rezidenților și o comisie a acestora. Adunările rezidenților sunt compuse din rezidenți înregistrați în cadrul recensământului parohial. Fiecare adunare alege o Comisie a rezidenților, pe care o poate, de asemenea, demite.

Organizațiile rezidenților au dreptul de a înainta petiții autorităților locale cu privire la probleme administrative de interes pentru rezidenți, dar și de a participa fără drept de vot la Adunarea Parohială, prin intermediul reprezentanților lor.

5. Drepturile fundamentale

Acestea sunt împărțite în mai multe capitole, și anume întâi drepturile individuale, libertățile și garanțiile, incluzând dreptul la viață, la integritate, la libertate, securitate (*habeas corpus*), dar și alte drepturi legate de derularea procedurilor penale, deportare, extrădare, drept la azil. Interesant de menționat este dreptul de utilizare a computerului menționat la art. 35.

Mai sunt reglementate: dreptul la familie, căsătorie și filiație, dreptul la exprimare, informare, presă și media. Există norme ce reglementează la nivel constituțional drepturile mass-media și dreptul la timp pe post, dreptul la replică și cel la replică politică. De remarcat sunt și libertatea de conștiință, religie și venerare de zeități, dreptul de creație culturală și dreptul la educație care cuprinde atât dreptul de a învăța, cât și pe cel de a predă. Sunt reglementate și dreptul la călătorie și dreptul de a emigra. Legea fundamentală portugheză mai prevede și dreptul la demonstrații și dreptul la întâlniri, dreptul de asociere. În primul capitol mai sunt menționate drepturile de a alege liber o profesie și de a intra în administrația publică.

În capitolul II din partea dedicată drepturilor, Constituția portugheză expune drepturile referitoare la participarea civică în politică, enumerând dreptul și obligația de a participa la viața publică, dreptul la vot și dreptul de a fi ales pentru demnități publice. Sunt reglementate asocierile politice și partidele și, în final, dreptul la petiționare și dreptul (colectiv, de regulă) la acțiune judiciară populară (*actio popularis*). Aceasta din urmă este posibilă doar pentru infracțiuni în domeniile sănătății publice, drepturilor consumatorilor, calității vieții, protecției mediului înconjurător și patrimoniului cultural și pot fi exercitate doar pentru infracțiuni în acest domeniu; acestea pot fi exercitate de către persoane individuale și asociații, urmărind și acordarea de daune. Ele pot fi exercitate și pentru salvagardarea proprietății statului, regiunilor autonome și autorităților locale.

Capitolul III este destinat drepturilor legate de muncă. Este ridicată la rang constituțional siguranța locului de muncă, fiind interzisă concedierea fără motiv întemeiat sau pe motive politice ori ideologice. Sunt reglementate drepturile comitetelor salariaților, existând libertăți privind sindicatele, drepturile acestora și contractele colective de muncă. Este legiferat dreptul la grevă și este interzisă blocarea, prin grevă, a anumitor servicii indispensabile societății.

Constituția portugheză mai consacră drepturile economice, sociale și culturale cărora le sunt alocate trei capitole, unul fiind rezervat celor economice, unde există prevederi privind drepturile consumatorilor, antrepriza privată, cooperativele și managementul lucrătorilor. Tot în această categorie sunt reglementate dreptul la proprietate privată, cu mențiunea că este garantat, și transmisiunea proprietății *inter vivos* și *mortis causa*. Mai sunt reglementate atât rechizițiile, cât și expropriările, care pot fi dispuse numai în temeiul legii și cu drept de despăgubiri. Nu se menționează însă că acestea ar trebui să fie prealabile. Drepturile sociale sunt corelate obligației statului de a organiza, coordona și finanța un sistem de asigurări sociale centralizat, cu participarea sindicatelor și altor organizații reprezentative. Este asigurat dreptul la sănătate printr-un sistem național, fiind menționată obligația de a se promova un stil de viață sănătos prin practicarea sportului la școală și în viața curentă.

Statul contribuie la planificarea urbană, încurajând și stimulând construirea de locuințe, atât publice, cât și private. Conform art. 66, statul portughez trebuie să vegheze la un mediu de viață sănătos și să asigure calitatea vieții.

Se încurajează întemeierea unei familii și se susține atât prezența unui tată, cât și a unei mame, ca valori sociale esențiale pentru familie. Femeile au drepturi speciale legate de starea de graviditate. Copiii și tinerii sunt protejați de lege și încurajați în educație, cultură, training vocațional și acces la slujbă, casă, educație fizică și sport, utilizarea timpului liber.

Constituția obligă statul să ia măsuri pentru siguranța economică a persoanelor cu dizabilități și a vârstnicilor.

6. Raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene

Conform art. 7, Portugalia ia măsurile necesare pentru a întreține relațiile cu Uniunea Europeană și a asigura aplicarea tratatelor Uniunii, dar și pentru a întări relația cu organele Uniunii. De asemenea, statul portughez contribuie la identitatea europeană și va sprijini statele europene.

Se menționează numai principiul subsidiarității. Reglementările tratatelor Uniunii Europene și actele normative emise de către instituțiile acesteia în exercițiul responsabilităților lor se vor aplica în dreptul intern portughez în conformitate cu dreptul Uniunii și cu respectarea principiilor aplicabile unui stat democratic.

Cetățenii europeni, conform principiului reciprocității, pot alege și pot fi aleși.

Se resping noțiunile de imperialism, colonialism, dominare și exploatare, opțiunea Portugaliei fiind în sensul dezarmării și creării unui sistem colectiv de securitate.

Transpunerea legislației europene se va face în sistemul intern prin lege, lege executivă sau decret regional legislativ.

7. Curtea Constituțională

Curtea Constituțională deține responsabilități specifice în domeniul constituționalității, fiind alcătuită din 13 judecători, dintre care zece sunt numiți de către

Parlament și trei cooptați/desemnați de cei zece judecători. Șase din totalul celor numiți de Parlament sau cooptați trebuie să fie judecători de la alte instanțe, iar restul trebuie să fie din alte categorii de juriști.

Mandatul este de nouă ani și nu poate fi reînnoit.

Judecătorii Curții își aleg un Președinte, toți beneficiind de garanții de independență și imparțialitate. Nu pot fi trași la răspundere pentru opiniile proprii. Incompatibilitățile sunt aceleași ca în cazul restului judecătorilor de la alte instanțe. Legea organică descrie imunitățile și regulile care îi guvernează.

Cazurile de neconstituționalitate și nelegalitate sunt tratate conform art. 277 din Constituția Portugaliei. Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul de constituționalitate al actelor normative. Cât privește controlul posterior, norma declarată neconstituțională este lovită de nulitate și dispăre din ordinea juridică de la data publicării respectivei decizii în Monitorul Oficial. În schimb, spre deosebire de controlul posterior, abstract sau concret, și de controlul asupra omisiunilor neconstituționale, în cazul controlului preventiv este vorba despre o procedură legislativă încă nefinalizată.

Când Curtea Constituțională se pronunță declarând neconstituționalitatea unor „norme” (norme încă imperfecte), Președintele Republicii sau reprezentantul Republicii, după caz, nu poate promulga, ratifica sau semna decretele în care se regăsesc actele normative cenzurate, fără ca textele declarate neconstituționale de instanța constituțională să fi fost eliminate, fie prin „reformularea” decretului, fie prin îndepărtarea, pur și simplu, a normelor vizate. Cu toate acestea, când este vorba de o lege sau un decret legislativ al adunărilor regionale, ele pot fi confirmate de către aceste adunări, ceea ce le autorizează promulgarea, în pofida deciziei Curții Constituționale.

Cu excepția analizei abstracte a constituționalității și legalității, Curtea va judeca în secții. Legea organică reglementează apelurile împotriva Curții reunite în toate secțiunile ei împotriva unei decizii a unei secții.

Subiecți de sezină sunt Președintele statului, Prim-ministrul sau o cincime din deputații în funcție. Ei pot cere controlul *a priori* al constituționalității oricărui act normativ.

Decretele Președintelui sunt supuse controlului de constituționalitate. Există un termen de opt zile în care se pronunță fie Curtea, fie Prim-ministrul sau Președintele Parlamentului și notifică o încălcare a legii. Pronunțarea asupra constituționalității unui decret se va face în termen de 25 de zile de către Curte, termen care poate fi scurtat de Președintele Republicii în cazuri de urgență.

Curtea Constituțională are drept de veto asupra actului normativ și îl va retrimite autorității care l-a emis. Fie norma declarată neconstituțională se elimină, fie este votată de două treimi din majoritatea absolută a parlamentarilor. Este posibilă revizuirea unor norme din versiunea nouă a unei legi.

Alți subiecți de sezină sunt Președintele Parlamentului, Avocatul Poporului, o zecime din parlamentari, președinții guvernelor regionale și o zecime din legislativele regionale pentru acte normative regionale.

Curtea Constituțională decide și asupra încălcării statutelor regionale. La Curtea Constituțională portugheză se poate face apel și pentru verificarea forței obligatorii a decretelor regionale în contradicție cu statutele regiunilor autonome, pentru verificarea aplicării puterii suverane statale în contradicție cu regiunea autonomă și verificarea împrejurării în care o lege încalcă sau nu un act normativ cu o putere superioară. Biroul Procurorului Public – echivalentul Procurorului General – va fi obligat să formuleze o cerere de fiecare dată când o instanță va pronunța o hotărâre în baza unor acte normative declarate de către Curtea Constituțională nelegale sau neconstituționale.

Orice cerere către Curte se va limita la constituționalitate și legalitate. De asemenea, Curtea poate reveni asupra jurisprudenței proprii.

Efectele declarării neconstituționalității sau nelegalității sunt retroactive de la momentul intrării în vigoare a legii și vor cauza și revalidarea oricăror acte normative care ar fi fost abrogate de legea neconstituțională. Deciziile din procese vor rămâne așa cum au fost pronunțate, cu excepția cazurilor penale și disciplinare în care se va urmări principiul legii mai favorabile.

Subiecții de sezină anterior menționați pot notifica Curtea și cu privire la neconstituționalitate prin omisiune atunci când un organ legislativ omite să emită un act pentru a pune regulile constituționale în executare. Dacă determină neconstituționalitate prin omisiune, va notifica organul legislativ competent să ia măsuri corelative.

Judecătorii constituționali sunt aleși de un organ politic, Parlamentul, al cărui rol este foarte important. Din această cauză, opțiunea pentru acest model de numire a judecătorilor constituționali prezintă și riscul unei politizări. Sunt prevăzute totuși anumite mecanisme, în scopul atenuării unui asemenea risc.

Astfel, judecătorilor li se acordă garanții de independență pe durata mandatului. Ei se bucură de imunitate, sunt inamovibili și nu pot fi trași la răspundere. Funcția de judecător constituțional este incompatibilă cu exercitarea unei funcții în cadrul altor autorități. Spre exemplu, un judecător constituțional nu poate exercita un mandat parlamentar și nici nu poate ocupa o funcție guvernamentală, fiind, de asemenea, incompatibil cu exercitarea oricărei alte funcții publice sau private, cu excepția exercitării neremunerate a unor activități didactice sau de cercetare științifică în domeniul juridic.

CONSTITUȚIA REPUBLICII PORTUGHEZE¹

PREAMBUL

Pe data de 25 aprilie 1974, Mișcarea Forțelor Armate a încununat lungii ani de rezistență prin răsturnarea regimului fascist, reflectând cele mai adânci sentimente ale poporului portughez.

Eliberarea Portugaliei de dictatură, opresiune și colonialism a reprezentat o schimbare revoluționară și un punct istoric de cotitură pentru societatea portugheză.

Revoluția a restabilit drepturile și libertățile fundamentale ale poporului portughez. În vederea exercitării acestor drepturi și libertăți, reprezentanții legitimi ai poporului s-au reunit pentru a elabora o Constituție pe măsura aspirațiilor țării.

Adunarea Constituantă afirmă decizia poporului portughez de a apăra independența națională, garantează drepturile fundamentale ale cetățenilor, stabilește principiile de bază ale democrației, asigură întâietatea unui stat democratic bazat pe statul de drept și deschide calea spre o societate socialistă, care respectă voința poporului portughez, în vederea construirii unei țări mai libere, mai echitabile și mai înfrățite.

Întrunindu-se în sesiune plenară pe data de 2 aprilie 1976, Adunarea Constituantă adoptă prin prezenta și decretează următoarea Constituție a Republicii Portugheze:

PRINCIPII FUNDAMENTALE

Art. 1. REPUBLICA PORTUGHEZĂ

Portugalia este o republică suverană, bazată pe demnitatea persoanei umane și pe voința poporului, care se angajează să construiască o societate liberă, echitabilă și solidară.

¹ Adoptată la 2 aprilie 1976, publicată în Diário da República (D.R.) din 10 aprilie 1976, nr. 86, Seria I, intrată în vigoare la 25 aprilie 1976. A fost modificată prin: Legea constituțională nr. 1/1982, publicată în D.R. în data de 30 septembrie 1982, nr. 227, Seria I; Legea nr. 1/1989, publicată în D.R. în data de 8 iulie 1989, nr. 155, Seria I; Legea nr. 1/1997, publicată în D.R. în data de 20 septembrie 1997, nr. 218, Seria I-A; Legea nr. 1/2004, publicată în D.R. în data de 24 iulie 2004, nr. 173, Seria I-A; Legea nr. 1/2005, publicată în D.R. în data de 12 august 2005, nr. 155, Seria I-A.

Art. 2. STATUL DEMOCRATIC BAZAT PE STATUL DE DREPT

Republica Portugheză este un stat democratic bazat pe statul de drept, suveranitatea poporului, organizarea și expresia democratică și pluralistă, respectarea și garantarea implementării efective a drepturilor și libertăților fundamentale și pe separarea și interdependența puterilor, în vederea atingerii unei democrații economice, sociale și culturale și a consolidării unei democrații participative.

Art. 3. SUVERANITATE ȘI LEGALITATE

1. Suveranitatea este unică, indivizibilă și aparține poporului, care o va exercita în formele prevăzute prin prezenta Constituție.
2. Statul se supune prezentei Constituții și are la bază domnia democratică a legii.
3. Validitatea legilor și a altor acte ale statului, regiunilor autonome, autorităților locale și ale oricăror alte organe publice depind de conformitatea acestora cu prezenta Constituție.

Art. 4. CETĂȚENIA PORTUGHEZĂ

Toate persoanele considerate prin lege sau prin convențiile internaționale ca fiind cetățeni portughezi sunt astfel de cetățeni.

Art. 5. TERITORIUL

1. Portugalia este formată din teritoriul continental european cunoscut în istorie ca Portugalia și din arhipelagurile Azore și Madeira.
2. Legea definește întinderea și limitele apelor teritoriale ale Portugaliei, zona economică exclusivă a acesteia și drepturile sale la platforma continentală adiacentă.
3. Fără a aduce atingere posibilității de modificare a frontierelor, statul nu poate dispune de titlul de proprietate asupra niciunei părți a teritoriului portughez sau de drepturile suverane pe care le exercită asupra acestuia.

Art. 6. STAT UNITAR

1. Statul este unitar, fiind organizat și funcționând cu respectarea autonomiei teritoriilor insulare și a principiilor subsidiarității, autonomiei autorităților locale și descentralizării administrației publice.
2. Arhipelagurile Azore și Madeira sunt regiuni autonome, care au propriul statut politic și administrativ și propriile instituții autonome.

Art. 7. RELAȚII INTERNAȚIONALE

1. În relațiile sale internaționale, Portugalia este guvernată de principiul independenței naționale, respectul pentru drepturile omului și drepturile popoarelor, egalitatea dintre state, soluționarea pe cale pașnică a conflictelor internaționale, neamestecul în chestiunile interne ale altor state și cooperarea cu alte popoare în vederea emancipării și progresului omenirii.

2. Portugalia susține abolirea imperialismului, a colonialismului și a altor forme de agresiune, dominare și exploatare în relațiile dintre popoare, precum și dezarmarea generală controlată și simultană, desființarea blocurilor politico-militare și punerea bazelor unui sistem de securitate colectiv, în vederea creării unei ordini internaționale care să asigure pacea și justiția în relațiile dintre popoare.

3. Portugalia recunoaște drepturile popoarelor la autodeterminare, independență și dezvoltare, precum și dreptul la revoltă împotriva tuturor formelor de opresiune.

4. Portugalia își menține raporturile privilegiate de prietenie și cooperare cu țările vorbitoare de limbă portugheză.

5. Portugalia depune toate eforturile în vederea întăririi identității europene și a consolidării acțiunilor statelor europene în favoarea democrației, păcii, progresului economic și justiției în relațiile dintre popoare.

6. Sub rezerva reciprocității și a respectului atât pentru principiile fundamentale ale unui stat democratic bazat pe statul de drept, cât și pentru principiul subsidiarității și în vederea ajungerii la o coeziune economică, socială și teritorială a spațiului de libertate, securitate și justiție și a definirii și implementării unei politici externe comune privind securitatea și apărarea, Portugalia poate încheia acorduri în vederea exercitării în comun, în cooperare cu sau de către instituțiile Uniunii, a competențelor necesare pentru construirea și consolidarea Uniunii Europene.

7. În scopul justiției la nivel internațional, care promovează respectul pentru drepturile atât ale indivizilor, cât și ale popoarelor și sub rezerva prevederilor ce guvernează complementaritatea și alte clauze stipulate în Statutul de la Roma, Portugalia poate accepta jurisdicția Curții Penale Internaționale.

Art. 8. DREPTUL INTERNAȚIONAL

1. Normele și principiile generale ale dreptului și cele ale dreptului comun internațional reprezintă parte integrantă din dreptul portughez.

2. Normele prevăzute în acordurile internaționale adoptate sau ratificate în mod corespunzător intră în vigoare în cadrul legislației portugheze interne numai după ce au fost publicate oficial și rămân în vigoare atâta timp cât sunt obligatorii la nivel internațional pentru statul portughez.

3. Normele emise de organele competente ale organizațiilor internaționale din care Portugalia face parte intră direct în vigoare în cadrul legislației interne portugheze, cu condiția ca acest lucru să fie prevăzut în cadrul respectivelor tratate constitutive.

4. Prevederile tratatelor care guvernează Uniunea Europeană și normele emise de instituțiile acesteia în exercitarea responsabilităților care le revin se aplică în cadrul legislației interne portugheze în conformitate cu dreptul Uniunii

și cu respectarea principiilor fundamentale ale statului democratic bazat pe domnia legii.

Art. 9. SARCINILE FUNDAMENTALE ALE STATULUI

Sarcinile fundamentale ale statului sunt:

- a. garantarea independenței naționale și crearea condițiilor politice, economice, sociale și culturale necesare promovării acesteia;
- b. garantarea drepturilor și libertăților fundamentale și a respectării principiilor statului democratic bazat pe domnia legii;
- c. apărarea democrației politice, protejarea și încurajarea participării democratice a cetățenilor la soluționarea problemelor naționale;
- d. promovarea bunăstării populației, a calității vieții și a egalității efective a cetățenilor portughezi, precum și implementarea efectivă a drepturilor economice, sociale, culturale și de mediu prin transformarea și modernizarea structurilor sociale și economice;
- e. protejarea și dezvoltarea patrimoniului cultural al poporului portughez, apărarea naturii și a mediului, conservarea resurselor naturale și asigurarea amenajării teritoriului;
- f. asigurarea educației și dezvoltării personale permanente și protejarea folosirii și promovării diseminării la nivel internațional a limbii portugheze;
- g. promovarea dezvoltării armonioase a întregului teritoriu al Portugaliei, cu un accent deosebit pe caracterul ultraperiferic al arhipelagurilor Azore și Madeira;
- h. promovarea egalității dintre bărbați și femei.

Art. 10. SUFRAGIUL UNIVERSAL ȘI PARTIDELE POLITICE

1. Poporul exercită puterea politică prin intermediul sufragiului universal direct, egal, secret și periodic, al referendumurilor și al altor forme prevăzute prin prezenta Constituție.

2. Partidele politice contribuie la organizarea și exprimarea voinței poporului, cu respectarea principiilor de independență națională, unitate a statului și democrație politică.

Art. 11. SIMBOLURI NAȚIONALE ȘI LIMBA OFICIALĂ

1. Drapelul național, care este simbolul suveranității Republicii și al independenței, unității și integrității Portugaliei, este cel adoptat de Republica formată în urma Revoluției din 5 octombrie 1910.

2. Imnul național este A Portuguesa.

3. Limba oficială este limba portugheză.

PARTEA I

Drepturi și atribuții fundamentale

Titlul I: Principii generale

Art. 12. PRINCIPIUL UNIVERSALITĂȚII

1. Fiecare cetățean se bucură de drepturile și este supus obligațiilor incluse în prezenta Constituție.
2. Entitățile corporative se bucură de drepturile și sunt supuse obligațiilor compatibile cu natura lor.

Art. 13. PRINCIPIUL EGALITĂȚII

1. Toți cetățenii se bucură de aceeași demnitate socială și sunt egali în fața legii.
2. Nicio persoană nu poate fi privilegiată, favorizată, prejudiciată, privată de un drept sau scutită de o îndatorire pe considerente de ascendență, sex, rasă, limbă, loc de origine, religie, opinii politice sau ideologice, educație, situație economică, împrejurări sociale sau orientare sexuală.

Art. 14. CETĂȚENII PORTUGHEZI DIN STRĂINĂTATE

Cetățenii portughezi care se află sau care locuiesc în străinătate se bucură de protecția statului în exercitarea drepturilor și trebuie să își îndeplinească obligațiile care nu sunt incompatibile cu absența lor din țară.

Art. 15. STRĂINI, APATRIZI, CETĂȚENI EUROPENI

1. Străinii și apatrizii care se află sau care locuiesc în Portugalia se bucură de aceleași drepturi și sunt supuși aceluiași obligații ca și cetățenii portughezi.
2. Drepturile politice, exercitarea funcțiilor publice care nu sunt predominant de natură tehnică și drepturile pe care prezenta Constituție și legea le rezervă exclusiv cetățenilor portughezi sunt scutite de aplicarea prevederilor de la alineatul anterior.
3. Cu excepția numirii în funcțiile de Președinte al Republicii, Președinte al Adunării Republicii, Prim-ministru și președinte al unei curți supreme, precum și al serviciului desfășurat în cadrul forțelor armate și al corpurilor diplomatice, în conformitate cu legea și cu condiția reciprocității, astfel de drepturi care nu sunt acordate altfel străinilor se aplică cetățenilor din statele vorbitoare de limbă portugheză cu domiciliul în Portugalia.
4. Sub rezerva reciprocității, legea poate acorda cetățenilor străini care au reședința în Portugalia dreptul de a vota și de a candida la alegerile pentru consilierii locali.
5. Sub rezerva reciprocității, legea poate acorda, de asemenea, cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene care au reședința în Portugalia dreptul de a vota și de a candida la alegerile pentru membrii Parlamentului European.

Art. 16. DOMENIUL DE APLICARE ȘI INTERPRETAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE

1. Drepturile fundamentale incluse în prezenta Constituție nu exclud alte drepturi în conformitate cu legea și cu normele aplicabile ale dreptului internațional.

2. Prevederile prezentei Constituții și ale legilor privind drepturile fundamentale sunt interpretate și înțelese în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Art. 17. NORME DE GUVERNARE A DREPTURILOR, LIBERTĂȚILOR ȘI GARANȚIILOR

Setul de norme care guvernează drepturile, libertățile și garanțiile se aplică celor prevăzute la titlul II și drepturilor fundamentale de natură similară.

Art. 18. FORȚA JURIDICĂ

1. Prevederile prezentei Constituții cu privire la drepturi, libertăți și garanții sunt direct aplicabile și obligatorii pentru persoanele și organele publice și private.

2. Legea poate limita drepturile, libertățile și garanțiile numai în cazurile prevăzute în mod explicit prin prezenta Constituție și astfel de îngărdiri se limitează la cele necesare pentru a proteja alte drepturi și interese protejate de aceasta.

3. Legile care restricționează drepturi, libertăți și garanții au o natură abstractă și generală, nu au efect retroactiv și nu pot reduce măsura sau domeniul de aplicare a conținutului de bază al prevederilor prezentei Constituții.

Art. 19. SUSPENDAREA EXERCITĂRII DREPTURILOR

1. Autoritățile publice care exercită puterea suverană nu pot suspenda separat sau împreună exercitarea drepturilor, libertăților și garanțiilor, decât în cazul unei stări de asediu sau al unei stări de urgență declarate în forma prevăzută de prezenta Constituție.

2. Starea de asediu sau starea de urgență pot fi declarate pentru o parte sau pentru întreg teritoriul Portugaliei numai în cazul unei agresiuni efective sau iminente exercitate de către forțe străine, în cazul unei amenințări grave, al perturbării ordinii democratice constituționale sau al unui dezastru public.

3. Starea de urgență poate fi declarată atunci când condițiile preliminare menționate la alineatul anterior sunt mai puțin grave și produc numai suspendarea unora dintre drepturile, libertățile și garanțiile care pot fi suspendate.

4. Atât alegerea declarării unei stări de asediu sau a unei stări de urgență, precum și declararea și aplicarea acestora trebuie să respecte principiul proporționalității și se limitează, în special în ceea ce privește măsura aplicării și durata, precum și mijloacele folosite, la ceea ce este strict necesar în vederea restabilirii cu promptitudine a normalității constituționale.

5. Declararea stării de asediu sau a stării de urgență indică motivele corespunzătoare pentru o astfel de măsură și specifică drepturile, libertățile și garanțiile care urmează să fie suspendate. Fără a aduce atingere posibilității reînnoirii, sub

rezerva aceluiași limite, nicio astfel de stare nu poate dura mai mult de 15 zile sau, în cazul în care este rezultatul unei declarații de război, mai mult decât durata stabilită prin lege.

6. Declarația stării de asediu sau de urgență nu poate afecta sub nicio formă dreptul la viață, la integritate personală, la identitate personală, la capacitate civilă și la cetățenie, neretroactivitatea dreptului penal, dreptul inculpaților la apărare sau libertatea de conștiință și de religie.

7. Declarația stării de asediu sau a stării de urgență nu poate decât să modifice normalitatea constituțională în modul prevăzut prin prezenta Constituție și prin lege. În particular, aceasta nu afectează aplicarea normelor constituționale privind responsabilitățile și funcționarea organelor care exercită puterea suverană sau a organelor administrative ale regiunilor autonome ori drepturile și imunitățile titularilor acestor funcții.

8. Declarația stării de asediu sau a stării de urgență conferă autorităților publice prerogativa și responsabilitatea de a lua măsurile necesare în vederea restabilirii cu promptitudine a normalității constituționale.

Art. 20. ACCESUL LA LEGISLAȚIE ȘI PROTECȚIA JURISDICȚIONALĂ EFECTIVĂ

1. Oricărei persoane i se garantează accesul la lege și la instanțele judecătorești pentru a-și apăra drepturile și interesele protejate prin lege, iar justiția nu poate fi refuzată niciunei persoane din cauza lipsei mijloacelor financiare.

2. Sub rezerva termenilor impuși prin lege, orice persoană are dreptul la informații și consiliere juridică, la un avocat și are dreptul să fie însoțită de un avocat în fața autorităților.

3. Legea definește și asigură protejarea corespunzătoare a caracterului confidențial al procedurilor jurisdicționale.

4. Orice persoană are dreptul la pronunțarea unei hotărâri judecătorești în cadrul unui proces la care este parte, într-o perioadă rezonabilă de timp și printr-un proces echitabil.

5. În scopul protejării drepturilor, libertăților și garanțiilor personale și în așa fel încât să se asigure protecția efectivă și în timp util împotriva amenințărilor sau încălcării acestora, legea asigură cetățenilor proceduri judiciare caracterizate prin celeritate și printr-un caracter neîntârziat.

Art. 21. DREPTUL DE A OPUNE REZISTENȚĂ

Orice persoană are dreptul de a opune rezistență unui ordin care îi încalcă drepturile, libertățile și garanțiile și, atunci când nu poate recurge la autoritățile publice, are dreptul să folosească forța pentru a respinge orice formă de agresiune.

Art. 22. RĂSPUNDEREA ORGANELOR PUBLICE

Împreună cu titularii funcțiilor, cu personalul și agenții acestora, statul și alte organe publice răspund conform legii civile pentru acțiunile sau omisiunile legate de îndeplinirea funcțiilor lor care au ca urmare încălcarea drepturilor, libertăților sau garanțiilor ori pierderi suferite de alte persoane.

Art. 23. AVOCATUL POPORULUI

1. Cetățenii pot depune reclamații împotriva acțiunilor sau omisiunilor autorităților publice la Avocatul Poporului, care le evaluează fără a dispune de prerogativa de a lua decizii, trimitând organelor competente recomandările necesare în vederea prevenirii sau remedierii oricărei nedreptăți.

2. Instituția Avocatului Poporului este independentă de orice acte de grațiere sau căi de atac prevăzute prin prezenta Constituție sau prin lege.

3. Secretariatul Avocatului Poporului reprezintă o autoritate, iar Adunarea Republicii numește Avocatul Poporului pe durata stabilită prin lege.

4. Organele și agenții administrației publice cooperează cu Avocatul Poporului în vederea îndeplinirii misiunii sale.

*Titlul II: Drepturi, libertăți și garanții**Capitolul I: Drepturi individuale, libertăți și garanții***Art. 24. DREPTUL LA VIAȚĂ**

1. Dreptul la viață este inviolabil.

2. Pedepsa cu moartea nu se aplică în nicio împrejurare.

Art. 25. DREPTUL LA INTEGRITATE PERSONALĂ

1. Integritatea morală și fizică a fiecărei persoane este inviolabilă.

2. Nicio persoană nu va fi supusă torturii, unui tratament sau unor pedepse crude, inumane ori degradante.

Art. 26. ALTE DREPTURI PERSONALE

1. Orice persoană are dreptul la identitate personală, la dezvoltarea personalității, la capacitate civilă, la cetățenie, la bunul renume și reputație, la imagine, dreptul să își exprime opiniile, să își protejeze confidențialitatea vieții private și de familie și dreptul la protecție juridică împotriva oricărei forme de discriminare.

2. Legea stabilește garanții efective împotriva dobândirii și utilizării abuzive a informațiilor personale și familiale și a folosirii acestora în scopuri care contravin demnității umane.

3. Legea garantează demnitatea personală și identitatea genetică a persoanei umane, în special în ceea ce privește crearea, dezvoltarea și folosirea de tehnologii și în experimentele științifice.

4. Restrângerea drepturilor cu privire la cetățenie și restricțiile privind capacitatea civilă pot apărea numai în cazurile și potrivit termenilor prevăzuți de lege și nu pot avea la bază motive politice.

Art. 27. DREPTUL LA LIBERTATE ȘI SECURITATE

1. Orice persoană are dreptul la libertate și securitate individuală.

2. Nicio persoană nu poate fi privată integral sau parțial de libertatea sa, decât ca o consecință a unei hotărâri judecătorești pronunțate pentru săvârșirea unei fapte pedepsite de lege cu pedeapsa cu închisoarea sau a instituirii unei măsuri de siguranță de către o instanță judecătorească.

3. Următoarele cazuri de privare de libertate pentru perioada și în condițiile stabilite prin lege reprezintă excepții de la acest principiu:

- a. reținere în caz de flagrant delict;
- b. reținere sau arest preventiv în cazul în care există probe clare cu privire la săvârșirea unei infracțiuni grave pedepsite cu închisoarea pe o perioadă maximă de peste trei ani;
- c. impunerea pedepsei cu închisoarea, reținerea sau orice altă măsură coercitivă supusă controlului judiciar și aplicată unei persoane care a pătruns sau se află în mod nelegal pe teritoriul Portugaliei ori care face obiectul unei proceduri de extrădare sau de deportare;
- d. impunerea pedepsei cu închisoarea ca măsură disciplinară pentru personalul militar. Astfel de pedepse cu închisoarea fac obiectul recursului în fața instanței judecătorești competente;
- e. supunerea unui minor la măsuri menite să îl protejeze, să îl ajute sau să îl educe în cadrul unei instituții specializate, atunci când acest lucru este dispus de către o instanță judecătorească competentă;
- f. reținerea în baza unui ordin judecătorec pentru încălcarea unei hotărâri judecătorești sau în vederea asigurării prezentării în fața unei autorități judiciare competente;
- g. reținerea suspectilor în vederea identificării, în cazurile și pe perioadele strict necesare;
- h. internarea unei persoane care suferă de o anomalie psihică într-o instituție medicală specializată, atunci când acest lucru este dispus sau confirmat de către o autoritate judiciară competentă.

4. Orice persoană care este privată de libertate trebuie să fie imediat informată, într-o limbă pe care o înțelege, cu privire la motivele arestării, detențiunii sau reținerii și cu privire la drepturile sale.

5. Privarea de libertate contrar prevederilor prezentei Constituții și legii obligă statul să despăgubească persoana prejudiciată, în condițiile legii.

Art. 28. ARESTUL PREVENTIV

1. În interval de cel mult 48 de ore, toate cazurile de reținere sunt supuse controlului judiciar în vederea eliberării persoanei reținute sau a aplicării unei măsuri coercitive corespunzătoare. Judecătorul ia la cunoștință motivele detenției și informează persoana deținută în acest sens, îi pune întrebări și îi dă posibilitatea să se apere.

2. Arestul preventiv este o măsură excepțională prin natura sa și nu poate fi dispusă sau menținută ori de câte ori este posibil să se acorde eliberarea pe cauțiune ori să se aplice o altă măsură mai favorabilă prevăzută de lege.

3. Hotărârea judecătorească prin care se instituie sau se menține o măsură privativă de libertate se aduce de îndată la cunoștința unei rude sau altei persoane apropiate ce a fost indicată de persoana reținută/arestată.

4. Arestul preventiv este supus limitelor de timp stabilite prin lege.

Art. 29. APLICAREA DREPTULUI PENAL

1. Nicio persoană nu poate fi condamnată în baza legii penale decât în cazul în care acțiunea sau omisiunea în cauză este pedepsită în baza prevederilor unei legi anterioare; de asemenea, nicio persoană nu poate fi supusă unei măsuri de siguranță decât dacă toate condițiile necesare sunt prevăzute de o lege anterioară.

2. Prevederile de la alineatul anterior nu exclud aplicarea de pedepse până la limitele stabilite de legislația portugheză internă pentru acțiunile sau omisiunile considerate de natură penală, conform principiilor generale ale dreptului internațional general recunoscute la momentul săvârșirii acestora.

3. Nicio sentință sau măsură de securitate nu se poate aplica decât dacă este explicit sancționată printr-o lege preexistentă.

4. Nicio persoană nu poate fi supusă unei pedepse sau măsuri de siguranță care este mai drastică decât sancțiunile aplicabile la momentul respectiv cu privire la conduita în cauză sau la momentul la care condițiile necesare pentru aplicarea unei astfel de măsuri au fost îndeplinite. Totuși, prevederile de drept penal care sunt mai favorabile inculpatului sunt aplicate retroactiv.

5. O persoană poate fi judecată numai o singură dată pentru aceeași infracțiune.

6. Cetățenii care sunt condamnați pe nedrept au dreptul, conform legii, la revizuirea hotărârilor respective și la despăgubiri pentru prejudiciile suferite.

Art. 30. LIMITĂRI PRIVIND PEDEPSELE ȘI MĂSURI DE SIGURANȚĂ

1. Nicio pedeapsă sau măsură de siguranță care privează sau restricționează libertatea nu poate fi perpetuă prin natura sa și nu poate avea o durată nelimitată sau nedefinită.

2. În cazul unui pericol ca urmare a unei anomalii psihice severe în care terapia într-un mediu deschis nu este posibilă, măsurile de siguranță care privează sau restricționează libertatea pot fi extinse succesiv pe perioada pe care se menține starea psihică în cauză, dar întotdeauna pe baza unei hotărâri judecătorești.

3. Răspunderea penală este personală.

4. Nicio condamnare nu determină automat pierderea drepturilor civile, profesionale sau politice.

5. Persoanele condamnate care reprezintă obiectul unei sentințe sau măsuri de siguranță care le privează de libertate își păstrează drepturile fundamentale, exclusiv sub rezerva limitărilor inerente condamnărilor respective și cerințelor specifice impuse de executarea măsurilor respective.

Art. 31. HABEAS CORPUS – GARANȚIILE LIBERTĂȚII INDIVIDUALE

1. Garanțiile libertății individuale (*habeas corpus*) pot fi folosite pentru contracararea abuzului de putere sub forma arestului, detențiunii sau reținerii ilegale. Invocarea acestor garanții se face în fața instanței judecătorești competente.

2. Solicitarea unui ordin de tip *habeas corpus* se poate face de către persoana astfel arestată, aflată în detenție sau reținută ori de către orice cetățean în cadrul exercitării drepturilor sale politice.

3. În interval de opt zile de la solicitarea emiterii unui ordin de tip *habeas corpus*, judecătorul ia o hotărâre în acest sens în cadrul unei audieri în care se poate pleda conform principiului contradictorialității.

Art. 32. GARANȚII ÎN PROCEDURILE PENALE

1. Procedurile penale asigură toate garanțiile necesare pentru apărare, inclusiv dreptul de apel.

2. Fiecare inculpat este presupus a fi nevinovat până când sentința sa are autoritate de lucru judecat și este adus în fața instanței cât mai curând posibil, în limitele impuse de garantarea apărării sale.

3. Inculpații au dreptul de a-și alege un avocat și de a fi asistați de acesta cu privire la toate actele procedurale. Legea stabilește cazurile și etapele de procedură în care asistența acordată de un avocat este obligatorie.

4. Ancheta preliminară este condusă integral de un judecător care poate, sub rezerva termenilor prevăzuți de lege, să delege altor persoane sau organe exercitarea investigațiilor care nu sunt legate în mod direct de drepturile fundamentale.

5. Procedura penală are o structură acuzatorială, iar ședințele de judecată și anchetele preliminare prevăzute prin lege sunt supuse principiului dezbaterilor în contradictoriu.

6. Legea definește cazurile în care, sub rezerva garantării dreptului la apărare, prezența inculpatului sau a acuzatului la actele procedurale, inclusiv la ședințele de judecată, nu este necesară.

7. Victimele au dreptul să ia parte la procedură, în conformitate cu legea.

8. Toate probele obținute prin tortură, coerciție, încălcarea integrității fizice sau morale a unei persoane, imixtiunea nejustificată în viața personală, locuința, corespondența sau convorbirile telefonice ale acesteia se consideră nule de drept.

9. Nicio cauză nu poate fi retrasă din instanță dacă aceasta are deja jurisdicție conform unei legi în vigoare la data inițierii procedurii.

10. Inculpații în litigiile care au ca obiect infracțiuni administrative sau în orice litigiu în care se pot impune sancțiuni au dreptul să fie audiați și apărați.

Art. 33. DEPORTAREA, EXTRĂDAREA ȘI DREPTUL LA AZIL

1. Cetățenii portughezi nu pot fi deportați de pe teritoriul Portugaliei.

2. Deportarea oricărei persoane care a pătruns sau se află în mod corespunzător pe teritoriul Portugaliei, i s-a acordat un permis de rezidență sau a depus o

cerere de azil care nu a fost refuzată poate fi dispusă numai de către o autoritate judiciară. În aceste cazuri, legea asigură celeritatea în pronunțarea unei hotărâri judecătorești.

3. Extrădarea cetățenilor portughezi de pe teritoriul Portugaliei este permisă numai în cazul în care măsuri reciproce de extrădare sunt stabilite printr-un acord internațional sau în cazurile de terorism ori de crimă organizată la nivel internațional și cu condiția ca sistemul judiciar al statului care solicită extrădarea să garanteze un proces echitabil și corect.

4. Extrădarea pentru infracțiuni care sunt sancționabile în baza legii statului care solicită extrădarea printr-o hotărâre sau măsură de siguranță care privează sau restricționează libertatea permanent ori pentru o perioadă nedefinită de timp este permisă numai în cazul în care statul solicitant este parte a unui acord internațional în acest domeniu, care este obligatoriu pentru Portugalia și oferă garanții că o astfel de hotărâre judecătorească sau măsură de securitate nu va fi aplicată sau executată.

5. Dispozițiile alineatelor anterioare nu aduc nicio atingere aplicării normelor care guvernează cooperarea judiciară în domeniul penal, prevăzute de reglementările Uniunii Europene.

6. Nicio persoană nu poate fi extrădată sau predată în niciun caz din motive politice sau pentru infracțiuni sancționabile, în baza legislației statului care solicită extrădarea, cu pedeapsa cu moartea sau cu orice altă pedeapsă care presupune prejudicii ireversibile aduse integrității fizice a persoanei.

7. Extrădarea poate fi dispusă numai de către o instanță judecătorească.

8. Dreptul la azil este garantat cetățenilor străini și apatrizilor care fac obiectul sau sunt supuși unei amenințări grave ori persecuției ca urmare a activităților acestora desfășurate în favoarea democrației, a eliberării sociale și naționale, a păcii între popoare, a libertății sau drepturilor omului.

9. Legea definește statutul refugiatului politic.

Art. 34. INVIOLABILITATEA LOCUINȚEI ȘI A CORESPONDENȚEI

1. Locuințele personale și secretul corespondenței și al altor mijloace de comunicare privată sunt inviolabile.

2. Pătrunderea în locuința unui cetățean se poate face numai pe baza unui ordin judecătoresc emis de instanța competentă și numai în acele cazuri și conform formelor stabilite prin lege.

3. Nicio persoană sau autoritate nu poate pătrunde în locuința unei alte persoane noaptea fără consimțământul acesteia, cu excepția situațiilor de flagrant delict sau pe baza autorizării judiciare în cazul infracțiunilor extrem de violente sau al crimei organizate, inclusiv în cazurile de terorism și trafic de persoane, arme sau narcotice, în conformitate cu procedura prevăzută de lege.

4. Autorităților publice li se interzice să interfeze în orice fel cu corespondența, telecomunicațiile sau alte mijloace de comunicare, cu excepția cazurilor prevăzute prin legea de procedura penală.

Art. 35. UTILIZAREA UNUI COMPUTER

1. Fiecare cetățean are drept de acces la toate datele informatizate care îl privesc, să solicite ca acestea să fie corectate și actualizate și să fie informat cu privire la scopul în care sunt utilizate, în conformitate cu legea.

2. Legea definește conceptul de date cu caracter personal, împreună cu termenii și condițiile aplicabile pentru prelucrarea automată, conexiunile, transmiterea și utilizarea acestora și garantează protecția lor, în special prin intermediul unui organ independent de administrare.

3. Calculatoarele nu pot fi folosite pentru procesarea datelor legate de convingeri filosofice sau politice, de afilieri la partide sau sindicate, de convingeri religioase, de viața privată sau originea etnică, decât cu acordul explicit al titularului datelor, pe baza autorizației prevăzute prin lege și a garanției de nediscriminare sau în scopul procesării datelor statistice care nu pot fi identificate în mod individual.

4. Accesul terților la datele cu caracter personal este interzis, cu excepția cazurilor excepționale prevăzute de lege.

5. Alocarea unui număr național unic fiecărui cetățean este interzisă.

6. Fiecărei persoane îi este garantat accesul liber la rețelele publice de calculatoare, iar legea definește atât normele aplicabile pentru fluxurile de date transfrontaliere, cât și mijloacele corespunzătoare pentru protecția datelor cu caracter personal și a altor date care pot fi protejate în mod justificat în interesul național.

7. Datele cu caracter personal conținute în fișierele manuale se bucură de aceeași protecție ca și cea prevăzută la alineatele de mai sus, în conformitate cu legea.

Art. 36. FAMILIA, CĂSĂTORIA ȘI FILIAȚIA

1. Orice persoană are dreptul să înființeze o familie și să se căsătorească în condiții de absolută egalitate.

2. Legea reglementează cerințele cu privire la căsătorie, la efectele căsătoriei și ale desfacerii acesteia prin deces sau divorț, indiferent de felul în care a fost încheiată căsătoria.

3. Soții se bucură de drepturi și obligații egale în legătură cu capacitatea lor civilă și politică, precum și cu privire la întreținerea și educația copiilor lor.

4. Copiii născuți în afara căsătoriei nu trebuie să reprezinte obiectul niciunei discriminări din acest motiv și nici legea, nici departamentele sau serviciile oficiale nu pot folosi termeni discriminatorii cu privire la filiația acestora.

5. Părinții au dreptul și îndatorirea de a-și educa și întreține copiii.

6. Copiii nu trebuie separați de părinții lor, cu excepția cazului în care aceștia din urmă nu își îndeplinesc îndatoririle fundamentale pe care le au față de ei și, în acest caz, numai pe baza unui ordin judecătoresc.

7. Adopția este reglementată și protejată prin lege, care stabilește forme rapide de îndeplinire a cerințelor necesare.

Art. 37. LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI DE INFORMARE

1. Oricine are dreptul să se exprime liber și să își publice ideile în cuvinte, imagini sau prin orice alte mijloace, precum și dreptul de a informa alte persoane, de a se informa și de a fi informat fără niciun impediment sau discriminare.

2. Exercițarea drepturilor sus-menționate nu poate fi împiedicată sau limitată de nicio formă ori tip de cenzură.

3. Infracțiunile săvârșite în cursul exercitării drepturilor menționate sunt supuse principiilor generale ale dreptului penal sau legii care guvernează infracțiunile administrative și trebuie prezentate în fața instanțelor judecătorești sau a unui organ administrativ independent, în conformitate cu legea.

4. Oricărei persoane și entități corporative îi este garantat în mod egal și efectiv dreptul la replică și dreptul de a face rectificări, precum și dreptul la despăgubiri pentru prejudiciile suferite.

Art. 38. LIBERTATEA PRESEI ȘI A MASS-MEDIEI

1. Libertatea presei este garantată.

2. Libertatea presei înseamnă:

- a. libertatea de expresie și creativitate a jurnaliștilor și a altor membri ai personalului, precum și libertatea jurnaliștilor de a lua parte la stabilirea politicii editoriale a organizației media în cauză, cu excepția politicilor de natură doctrinară sau confesională;
- b. dreptul jurnaliștilor, stabilit prin lege, de a avea acces la informații și la protecția independenței și a secretului profesional, precum și dreptul acestora de a alege comitete editoriale;
- c. dreptul de a înființa publicații, indiferent de orice autorizare administrativă prealabilă, garanție sau condiție restrictivă.

3. În general, legea asigură faptul că numele proprietarilor de organizații mass-media și mijloacele prin care acestea sunt finanțate sunt publicate.

4. Statul asigură libertatea mass-mediei și independența acesteia față de puterea politică și economică prin impunerea principiului specializării pentru societățile care dețin mass-media, tratându-le și sprijinindu-le într-un mod nediscriminatoriu și prevenind concentrarea acestora, în special ca urmare a unor interese multiple sau încrucișate.

5. Statul asigură existența și funcționarea serviciilor publice de radio și televiziune.

6. Legea privind structura și funcționarea mass-mediei din sectorul public protejează independența acesteia față de Guvern, administrația publică și alte autorități publice, iar statul se asigură că toate curente diferite de opinie sunt capabile să își găsească expresia și să se confrunte reciproc.

7. Stațiile de difuzare radio și TV funcționează numai pe baza licențelor acordate în urma organizării de licitații publice, în conformitate cu legea.

Art. 39. REGLEMENTAREA ÎN MASS-MEDIA

1. O autoritate administrativă independentă este responsabilă de asigurarea următoarelor aspecte în domeniul mass-mediei:

- a. dreptul la informații și libertatea presei;
- b. neconcentrarea titlurilor de proprietate asupra mass-mediei;
- c. independența față de puterea politică și puterea economică;
- d. respectarea drepturilor, libertăților și garanțiilor personale;
- e. respectarea statutelor și normelor care reglementează activitatea mass-mediei;
- f. capacitatea curentelor diferite de opinie de a-și găsi expresia și de a se confrunța reciproc;
- g. exercitarea dreptului la timp de emisie, la replică și la răspuns politic.

2. Legea definește structura, responsabilitățile, modul de organizare și modul de lucru al autorității menționate la alineatul anterior, împreună cu statutul și rolul membrilor săi, care sunt numiți de către Adunarea Republicii și convocați de cei care i-au numit.

Art. 40. DREPTUL LA TIMP DE EMISIE, DREPTUL LA REPLICĂ ȘI LA RĂSPUNS POLITIC

1. Partidele politice, sindicatele, organizațiile profesionale și de afaceri și alte organizații cu un domeniu de aplicare la nivel național, potrivit dimensiunii și caracterului lor reprezentativ, precum și în funcție de o serie de criterii obiective care sunt definite prin lege, au dreptul la timp de emisie în cadrul serviciilor publice de radio și televiziune.

2. Partidele politice care au unul sau mai multe locuri în Adunarea Republicii și care nu fac parte din Guvern au, conform legii, dreptul la timp de emisie în cadrul serviciilor publice de radio și televiziune, repartizat potrivit cotei de locuri deținute de fiecare partid în Adunare, precum și dreptul la replică sau de a răspunde la declarațiile politice ale Guvernului. Timpul de emisie are aceeași durată și preeminență ca acela acordat pentru emisiunile și declarațiile guvernamentale. Partidele care dețin locuri în Adunările Legislative ale regiunilor autonome se bucură de aceleași drepturi la nivelul regiunii în cauză.

3. În timpul alegerilor, conform legii, candidații au dreptul la perioade regulate și echitabile de emisie la radio și la televiziune, la nivel național sau regional.

Art. 41. LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ, RELIGIE ȘI CULT

1. Libertatea de conștiință, religie și cult este inviolabilă.

2. Nicio persoană nu poate fi persecutată, privată de drepturi sau scutită de obligațiile ori îndatoririle sale civice ca urmare a convingerilor sau practicilor sale religioase.

3. Nicio autoritate nu poate pune întrebări cu privire la convingerile sau practicile religioase ale unei persoane, decât în vederea colectării de date statistice care nu pot fi identificate în mod individual și nicio persoană nu poate fi prejudiciată în niciun fel ca urmare a refuzului său de a răspunde.

4. Bisericile și alte comunități religioase sunt separate de stat și libere să se organizeze și să își îndeplinească ceremoniile și practicile de cult.

5. Libertatea de a preda orice religie în cadrul confesiunii în cauză și de a folosi mass-media corespunzătoare pentru desfășurarea activităților aferente acesteia este garantată.

6. Dreptul de a obiecta din motive de conștiință este garantat, în conformitate cu legea.

Art. 42. LIBERTATEA DE CREAȚIE CULTURALĂ

1. Creația intelectuală, artistică și științifică este garantată

2. Această libertate include dreptul de a inventa, de a produce și de a publica lucrări științifice, literare și artistice, precum și protejarea prin lege a dreptului de autor.

Art. 43. LIBERTATEA DE ÎNVĂȚARE ȘI PREDARE

1. Libertatea de învățare și predare este garantată.

2. Statul nu stabilește programe culturale și educaționale în conformitate cu nicio directivă filosofică, estetică, politică, ideologică sau religioasă.

3. Învățământul public nu poate fi confesional.

4. Dreptul de a înființa școli private și în cooperare publică și privată este garantat.

Art. 44. DREPTUL DE A CĂLĂTORI ȘI DE A EMIGRA

1. Cetățenilor le este garantat dreptul de a călători și de a se stabili liber oriunde pe teritoriul Portugaliei.

2. Cetățenilor le este garantat dreptul de a emigra și de a părăsi teritoriul Portugaliei, precum și dreptul de a reveni în țară.

Art. 45. DREPTUL LA ÎNTRUNIRI ȘI DEMONSTRAȚII

1. Cetățenii au dreptul să se întrunească în mod pașnic și fără arme, chiar și în locuri la care publicul are acces, fără să fie nevoie de nicio autorizație.

2. Este recunoscut dreptul fiecărui cetățean la demonstrație.

Art. 46. LIBERTATEA DE ASOCIERE

1. Cetățenii au dreptul să se asocieze în mod liber unul cu altul, fără nicio autorizație, cu condiția ca astfel de asocieri să nu aibă ca scop promovarea violenței și ca obiectivele lor să nu contravină dreptului penal.

2. Asociațiile își urmăresc scopurile în mod liber și fără amestecul autorităților publice și nu pot fi dizolvate de către stat, iar activitățile lor nu pot fi suspendate decât în cazurile prevăzute prin lege și numai pe baza unui ordin judecătoresc.

3. Nicio persoană nu este obligată să facă parte dintr-o asociație și nu poate fi forțată în niciun fel să rămână membră a unei astfel de asociații.

4. Asociațiile armate, militare, militarizate sau paramilitare și organizațiile care sunt rasiste sau care au o ideologie fascistă sunt interzise.

Art. 47. LIBERTATEA DE ALEGERE A PROFESIEI ȘI DE A OCUPA O FUNCȚIE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

1. Orice persoană are dreptul de a-și alege liber profesia sau tipul de activitate, fiind supusă numai restricțiilor impuse prin lege în interesul comun sau care sunt inerente abilităților proprii.
2. Toți cetățenii au dreptul egal și liber de a deveni membri ai administrației publice, ca regulă generală prin intermediul unui proces de recrutare bazat pe concurență.

Capitolul II: Drepturi, libertăți și garanții privind participarea la viața politică

Art. 48. PARTICIPAREA LA VIAȚA PUBLICĂ

1. Cetățenii au dreptul de a lua parte la viața politică și la direcția de mers a afacerilor publice ale țării, fie în mod direct, fie prin intermediul reprezentanților liber aleși.
2. Toți cetățenii au dreptul să primească informații obiective cu privire la activitățile statului și ale altor organe publice și să fie informați de către Guvern și de către alte autorități cu privire la gestionarea afacerilor publice.

Art. 49. DREPTUL LA VOT

1. Orice cetățean care a împlinit vârsta de 18 ani are drept de vot, cu excepția incapacităților prevăzute prin dreptul comun.
2. Dreptul de vot este exercitat personal și constituie o îndatorire civică.

Art. 50. DREPTUL DE A CANDIDA LA O FUNCȚIE PUBLICĂ

1. Toți cetățenii au dreptul egal și liber de a candida la orice funcție publică.
2. Nicio persoană nu poate fi prejudiciată în ce privește numirea sa, locul său de muncă, cariera sa profesională sau beneficiile sociale la care este îndreptățită, ca urmare a exercitării unor drepturi politice sau a deținerii unei funcții publice.
3. În reglementarea dreptului de a candida pentru o funcție care presupune alegeri, legea stabilește numai situațiile de neeligibilitate care sunt necesare în vederea garantării atât a libertății de alegere a alegătorilor, cât și a independenței și lipsei inegalităților de tratament în exercitarea funcțiilor în cauză.

Art. 51. ASOCIAȚII ȘI PARTIDE POLITICE

1. Libertatea de asociere include dreptul de a forma sau de a face parte din asociații și partide politice și, prin acestea, de a acționa solidar și democratic în vederea formării voinței poporului și a organizării puterii politice.
2. Nicio persoană nu poate fi înregistrată simultan ca membru al mai multor partide politice și nicio persoană nu poate fi privată de exercitarea unui drept ca

urmare a faptului că aceasta este sau încetează să mai fie înregistrată ca membru al unui partid legal constituit.

3. Fără a aduce atingere filosofiei sau ideologiei care stă la baza manifestelor lor, partidele politice nu pot folosi denumiri care conțin expresii direct legate de o anumită religie sau biserică ori embleme care pot fi confundate cu simboluri naționale sau religioase.

4. Niciun partid nu poate avea o denumire sau un manifest de natură regională ori cu o sferă de aplicare la nivel regional.

5. Partidele politice sunt guvernate de principiul transparenței, organizării democratice și managementului, precum și de principiul participării tuturor membrilor acestora.

6. Legea stabilește normele care guvernează finanțarea partidelor politice, în special în ceea ce privește cerințele și limitele legate de finanțarea din fonduri publice, precum și cerințele de publicare a activelor și conturilor acestora.

Art. 52. DREPTUL DE PETIȚIONARE ȘI DREPTUL LA ACȚIUNI POPULARE

1. Toți cetățenii au dreptul să depună, individual sau împreună cu alții, petiții, expuneri, pretenții sau reclamații în vederea apărării drepturilor proprii, a prezentei Constituții, a legilor sau a interesului general în fața organelor care exercită puterea suverană, a organelor administrative ale regiunilor autonome sau a oricărei autorități, precum și dreptul de a fi informați într-o perioadă rezonabilă de timp cu privire la rezultatul analizării acestora.

2. Legea stabilește termenii în care petițiile comune adresate Adunării Republicii și Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome sunt analizate în ședință plenară.

3. Toate persoanele au dreptul la promovarea unei acțiuni de interes general, care include dreptul de a solicita despăgubiri adecvate pentru o parte sau mai multe părți prejudiciate, în cazurile și conform termenilor stabiliți prin lege, fie personal, fie prin intermediul asociațiilor care au ca scop apărarea intereselor în cauză. Dreptul sus-menționat este exercitat în special pentru:

- a. a promova prevenirea, încetarea sau urmărirea în justiție a infracțiunilor săvârșite împotriva sănătății publice, drepturilor consumatorului, calității vieții sau conservării mediului și a patrimoniului cultural;
- b. a proteja proprietățile statului, ale regiunilor autonome și ale autorităților locale.

Capitolul III: Drepturile, libertățile și garanțiile salariaților

Art. 53. SECURITATEA LOCULUI DE MUNCĂ

Salariaților li se garantează securitatea locului de muncă, iar concedierea fără cauză justă sau din motive politice ori ideologice este interzisă.

Art. 54. COMITETELE SALARIAȚILOR

1. Salariații au dreptul de a forma comitete în vederea protejării intereselor proprii și de a interveni în mod democratic în viața companiei.

2. Decizia de constituire a unui comitet al salariaților este luată de către salariații în cauză, care aprobă regulamentul comitetului respectiv și aleg membrii acestuia pe bază de vot direct și secret.

3. Pot fi înființate comitetele de coordonare în vederea îmbunătățirii intervenției în domeniul restructurării economice și a garantării respectării intereselor salariaților.

4. Membrii comitetelor se bucură de protecția legală acordată delegaților sindicatelor.

5. Comitetele salariaților au dreptul:

- a. de a primi toate informațiile necesare pentru îndeplinirea sarcinilor care le revin;
- b. de a monitoriza managementul afacerilor;
- c. de a participa la procesele de restructurare corporativă, în special în ceea ce privește acțiunile de formare sau atunci când condițiile de lucru sunt modificate;
- d. de a lua parte la elaborarea legislației muncii și a planurilor economice și sociale pentru sectorul lor;
- e. de a gestiona și a participa la gestionarea activităților sociale ale organizațiilor;
- f. de a promova alegerea reprezentanților salariaților în organele de conducere ale organizațiilor de stat sau ale altor organe publice, în conformitate cu legea.

Art. 55. LIBERTĂȚI PRIVIND SINDICATELE

1. Salariații sunt liberi să se ocupe de constituirea și funcționarea sindicatelor ca o condiție și o garanție pentru dezvoltarea unui front unitar în vederea apărării drepturilor și intereselor acestora.

2. În exercitarea libertății de a se ocupa de constituirea și funcționarea sindicatelor, salariaților li se garantează în mod special următoarele, fără nicio discriminare:

- a. libertatea de a forma sindicate la toate nivelurile;
- b. libertatea de a exercita calitatea de membru. Niciun salariat nu este obligat să plătească cotizație unui sindicat din care nu face parte;
- c. libertatea de a stabili modul de organizare și regulamentul intern al sindicatelor;
- d. dreptul de a se angaja în activitățile desfășurate de sindicat în cadrul organizației;
- e. dreptul la opinii politice, în forma stabilită prin regulamentul sindical.

3. Sindicatele sunt guvernate de principiul conducerii și organizării democratice, bazat pe alegeri periodice ale organelor de conducere prin vot secret, fără să fie nevoie de nicio autorizare sau omologare și sunt bazate pe participarea activă a salariaților în toate aspectele legate de activitatea specifică.

4. Sindicatele sunt independente de angajatori, de stat, de confesiuni religioase și de partide, precum și de alte asociații politice, iar legea stabilește garanțiile adecvate cu privire la independența acestora, care este esențială pentru unitatea claselor muncitoare.

5. Sindicatele au dreptul de a stabili relații cu sau de a se alătura organizațiilor sindicale internaționale.

6. Reprezentanții aleși ai salariaților se bucură de dreptul de a fi informați și consultați, precum și de protecție adecvată împotriva oricărei forme de condiționare, constrângere sau limitare în ceea ce privește exercitarea legitimă a funcțiilor lor.

Art. 56. DREPTURILE SINDICATELOR ȘI ACORDURILE COLECTIVE

1. Sindicatele sunt responsabile de apărarea și promovarea apărării drepturilor și intereselor salariaților pe care îi reprezintă.

2. Sindicatele au dreptul:

- a. de a lua parte la elaborarea legislației muncii;
- b. de a lua parte la gestionarea instituțiilor de securitate socială și a altor organizații care urmăresc interesele salariaților;
- c. de a-și exprima opiniile cu privire la planurile economice și sociale și de a supraveghea implementarea acestora;
- d. de a fi reprezentate în cadrul organelor de conciliere socială, în conformitate cu legea;
- e. de a participa la procesele de restructurare corporativă, în special în ceea ce privește acțiunile de formare sau atunci când condițiile de lucru sunt modificate.

3. Sindicatele sunt responsabile de exercitarea dreptului de a încheia acorduri colective care sunt garantate în conformitate cu legea.

4. Legea stabilește normele care guvernează legitimitatea încheierii acordurilor colective de muncă și validitatea prevederilor acestora.

Art. 57. DREPTUL LA GREVĂ ȘI INTERZICEREA GREVELOR PATRONALE

1. Dreptul la grevă este garantat. Salariații sunt responsabili pentru definirea domeniului de aplicare a intereselor care urmează să fie apărate prin grevă, iar legea nu poate limita acest domeniu.

2. Legea definește condițiile în care atât serviciile necesare pentru asigurarea siguranței și întreținerii echipamentelor și facilităților, cât și serviciile minime indispensabile pentru a răspunde nevoilor sociale de bază sunt furnizate în timpul grevelor.

3. Grevele patronale sunt interzise.

*Titlul III: Drepturi și libertăți economice, sociale și culturale**Capitolul I: Drepturi și libertăți economice***Art. 58. DREPTUL LA MUNCĂ**

1. Orice persoană are dreptul la muncă.
2. Pentru a asigura dreptul la muncă, statul este responsabil de promovarea:
 - a. implementării politicilor privind angajarea cu normă întreagă;
 - b. oportunităților egale în alegerea profesiei sau a tipului de muncă și condițiilor necesare pentru evitarea împiedicării sau limitării accesului la o poziție, muncă sau categorie profesională pe criterii de sex;
 - c. formării culturale, tehnice și a dezvoltării profesionale a salariaților.

Art. 59. DREPTURILE SALARIAȚILOR

1. Indiferent de vârstă, sex, rasă, cetățenie, locul nașterii, religie, convingeri politice și ideologice, toți cetățenii au dreptul:
 - a. la remunerația cuvenită pentru munca depusă, în conformitate cu volumul, natura și calitatea acesteia, cu respectarea principiului egalității de remunerare pentru munci egale și astfel încât să se garanteze un trai decent;
 - b. ca munca să fie organizată în conformitate cu demnitatea socială și în așa fel încât să ofere împlinire personală și să facă posibilă reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie;
 - c. să muncească în condiții de igienă, siguranță și sănătate;
 - d. la odihnă și timp liber, o limită maximă a zilei de muncă, repaus săptămânal periodic și concediu periodic plătit;
 - e. la sprijin material atunci când, în mod involuntar, se află în situația de a fi șomeri;
 - f. la asistență și reparație justă atunci când sunt victima unui accident de muncă sau boli profesionale.
2. Statul este responsabil de asigurarea condițiilor de muncă, remunerație și a celor legate de odihnă, la care muncitorii sunt îndreptățiți, în special prin:
 - a. stabilirea și actualizarea unui salariu național minim care, printre alți factori, ține în special seama de nevoile lucrătorilor, de creșterea costului vieții, de nivelul de dezvoltare al sectoarelor de producție, de cerințele impuse de stabilitatea economică și financiară și de acumularea de capital în vederea dezvoltării;
 - b. stabilirea limitelor naționale cu privire la programul de lucru;
 - c. asigurarea protecției speciale la locul de muncă a femeilor în timpul sarcinii și după naștere, precum și a minorilor, a persoanelor cu dizabilități și a celor a căror ocupație este deosebit de extenuantă sau se desfășoară în condiții nesănătoase, toxice ori periculoase;

- d. asigurarea dezvoltării sistematice a unei rețele de centre de relaxare și odihnă, în cooperare cu organizațiile sociale;
 - e. protejarea condițiilor de muncă ale lucrătorilor emigranți și garantarea beneficiilor sociale ale acestora;
 - f. protejarea condițiilor de muncă ale studenților care lucrează.
3. Salariile se bucură de garanții speciale, în conformitate cu legea.

Art. 60. DREPTURILE CONSUMATORULUI

1. Consumatorul are dreptul la calitatea bunurilor și serviciilor consumate, la formare și informare, la protejarea sănătății, siguranței și a intereselor sale economice, precum și la repararea prejudiciilor.

2. Publicitatea este reglementată prin lege și toate formele de publicitate ascunsă, indirectă sau frauduloasă sunt interzise.

3. Asociațiile consumatorilor și cooperativele de consumatori au dreptul, în conformitate cu legea, de a primi sprijin de stat și de a fi audiate în raport cu aspectele legate de protecția consumatorului și se bucură de legitimare procesuală în vederea apărării membrilor lor sau a oricăror interese colective sau generale.

Art. 61. ÎNTREPRINDERILE PRIVATE, COOPERATIVELE ȘI DREPTUL SALARIAȚILOR LA PARTICIPAREA ÎN GESTIONAREA ÎNTREPRINDERILOR

1. Întreprinderile economice private își desfășoară activitatea în mod liber în cadrul general stabilit prin prezenta Constituție și prin lege și cu privire la interesul general.

2. Orice persoană are dreptul de a forma cooperative în mod liber, cu condiția respectării principiilor care stau la baza acestora.

3. Cooperativele își desfășoară activitatea în mod liber în cadrul general stabilit prin lege și se pot grupa în asociații, federații și confederații, precum și în alte forme de organizare prevăzute prin lege.

4. Legea stabilește cerințele organizaționale specifice pentru cooperativele în care statul sau orice organ public deține un interes.

5. Este garantat dreptul salariaților la participare în gestionarea întreprinderilor, în conformitate cu legea.

Art. 62. DREPTUL LA PROPRIETATE PRIVATĂ

1. Oricărei persoane i se garantează dreptul la proprietate privată și la transmiterea acesteia în timpul vieții sau după moarte, în conformitate cu prezenta Constituție.

2. Rechizițiile și expropriările în interes public au loc numai pe o bază legală și cu plata unei dreptei despăgubiri.

*Capitolul II: Drepturi și obligații sociale***Art. 63. SECURITATEA SOCIALĂ ȘI SOLIDARITATEA**

1. Toate persoanele au dreptul la securitate socială.
2. Statul este însărcinat cu organizarea, coordonarea și subvenționarea unui sistem de securitate socială unificat și descentralizat, cu participarea sindicatelor, a altor organizații care reprezintă salariații și a asociațiilor care reprezintă orice alți beneficiari.
3. Sistemul de securitate socială protejează cetățenii în caz de boală, vârstă înaintată și atunci când aceștia suferă de dizabilități, sunt văduvi sau orfani, precum și atunci când sunt șomeri ori în orice altă situație care implică lipsa sau reducerea mijloacelor de subsistență sau a abilității de a munci.
4. Toate perioadele de muncă contribuie, în conformitate cu legea, la calcularea pensiei de limită de vârstă și a celei de handicap, indiferent de sectorul de activitate în care au fost desfășurate.
5. În vederea îndeplinirii obiectivelor de solidaritate socială care sunt incluse în special în cadrul prezentului articol și în articolele 67, alineatul (2), litera (b), articolul 69, articolul 70, alineatul (1), litera (e), articolul 71 și articolul 72, statul sprijină și inspectează, în conformitate cu legea, activitățile și funcționarea instituțiilor de caritate private și a altor instituții non-profit care sunt recunoscute ca fiind de interes public.

Art. 64. SĂNĂTATEA

1. Orice persoană are dreptul la protecția sănătății și îndatorirea de a-și apăra și promova sănătatea.
2. Dreptul la ocrotirea sănătății este exercitat:
 - a. prin intermediul unui serviciu național de sănătate universal și general care, avându-se în vedere în special condițiile sociale și economice ale cetățenilor beneficiari, va tinde să fie gratuit;
 - b. prin crearea unor condiții economice, sociale, culturale și de mediu care garantează în mod special protejarea copiilor, a tineretului și a persoanelor în vârstă; prin îmbunătățirea sistematică a condițiilor de muncă și de viață și, de asemenea, prin promovarea condiției fizice și a sportului în școli și la nivelul populației; și prin dezvoltarea atât a educației populației privind sănătatea și igiena, cât și a unui stil de viață sănătos.
3. Pentru a asigura dreptul la protejarea sănătății, statul are datoria primară de:
 - a. a garanta accesul tuturor cetățenilor, indiferent de situația economică, la servicii medicale preventive, curative și de reabilitare;
 - b. a garanta o acoperire rațională și eficientă la nivel național a unităților de ocrotire a sănătății și a resurselor umane;

- c. a încerca acoperirea din fonduri publice a costurilor serviciilor de îngrijire medicală și a medicamentelor;
 - d. a reglementa și a inspecta formele corporatiste și private de servicii medicale și de a le articula pe serviciul național de sănătate, astfel încât să asigure standarde corespunzătoare de eficiență și calitate, atât în cadrul instituțiilor publice, cât și a celor private de ocrotire a sănătății;
 - e. a reglementa și a controla producția, distribuția, marketingul, vânzarea și utilizarea de produse chimice, biologice și farmaceutice și alte mijloace de diagnostic și tratament;
 - f. a stabili politici de prevenire și tratare a abuzului de medicamente.
4. Serviciul național de sănătate dispune de un sistem descentralizat și participativ de management.

Art. 65. LOCUINȚELE ȘI PLANIFICAREA URBANĂ

1. Orice persoană are dreptul ca, împreună cu familia sa, să dispună de o locuință de o mărime corespunzătoare care să îi asigure condiții de trai igienice și confortabile și care să faciliteze păstrarea intimității vieții personale și de familie.

2. Pentru a asigura dreptul la locuință, statul este responsabil de:

- a. planificarea și implementarea unei politici privind locuințele, care este inclusă în documentele generale de amenajare a teritoriului și este sprijinită prin documentele de planificare urbană care garantează existența unei rețele corespunzătoare de transport și facilități sociale;
- b. promovarea construcției de locuințe sociale cu costuri reduse, în colaborare cu regiunile autonome și cu autoritățile locale;
- c. stimularea construcțiilor private, conform interesului general și a accesului la locuințe închiriate sau deținute în proprietate;
- d. încurajarea și sprijinirea inițiativelor comunității locale care au în vedere soluționarea problemelor legate de locuințe și promovarea constituirii de cooperative în domeniul locuințelor și al construcției de locuințe în regie proprie.

3. Statul adoptă o politică care vizează înființarea unui sistem de chirii compatibil cu veniturile familiilor și cu accesul la locuințe individuale.

4. Statul, regiunile autonome și autoritățile locale stabilesc normele care guvernează ocuparea, folosirea și transformarea teritoriului urban, în special prin intermediul instrumentelor de planificare și în cadrul general al legilor care reglementează amenajarea teritoriului și planificarea urbană și expropriează terenurile necesare în vederea îndeplinirii scopurilor asociate planificării urbane de uz public. Persoanele interesate au dreptul să participe la elaborarea instrumentelor de planificare urbană și a oricăror altor instrumente fizice de amenajare a teritoriului.

Art. 66. MEDIUL ȘI CALITATEA VIEȚII

1. Orice persoană are dreptul la un mediu de viață sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic și are îndatorirea de a proteja un astfel de mediu.

2. Pentru a asigura dreptul la un astfel de mediu în cadrul general al dezvoltării durabile, acționând prin intermediul organelor competente și cu implicarea și participarea cetățenilor, statul este responsabil de:

- a. prevenirea și controlul poluării și al efectelor acesteia, precum și al formelor nocive de eroziune;
- b. desfășurarea și promovarea amenajării teritoriului în vederea asigurării unei locații corecte a activităților, a unei dezvoltări sociale și economice echilibrate și a îmbunătățirii teritoriului;
- c. crearea și dezvoltarea de parcuri și rezervații naturale și recreative, clasificarea și protejarea peisajelor și a teritoriului, astfel încât să garanteze conservarea naturii și păstrarea valorilor și bunurilor culturale de interes istoric sau artistic;
- d. promovarea folosirii raționale a resurselor naturale, protejând în același timp abilitatea acestora de a se reînnoi și de a menține un echilibru ecologic, cu respectarea principiului solidarității între generații;
- e. acționarea în cooperare cu autoritățile locale, promovarea calității mediului așezărilor rurale și a vieții urbane, în special la nivel de arhitectură și în ceea ce privește protejarea zonelor istorice;
- f. promovarea integrării obiectivelor de mediu în cadrul diferitelor politici de la nivel sectorial;
- g. promovarea educației privind mediul și a respectului pentru valorile mediului;
- h. asigurarea faptului că politica fiscală face ca dezvoltarea să fie compatibilă cu protecția mediului și cu calitatea vieții.

Art. 67. FAMILIA

1. Ca element ce stă la baza societății, familia se bucură de dreptul la protecție de către societate și stat și de dreptul la implementarea efectivă a tuturor condițiilor necesare pentru a permite membrilor familiei să se dezvolte personal.

2. Pentru a proteja familia, statul este în special responsabil de:

- a. promovarea independenței sociale și economice a familiilor;
- b. promovarea creării și garantării accesului la o rețea națională de creșe și la alte facilități sociale menite să sprijine familia, alături de o politică pentru persoanele în vârstă;
- c. cooperarea cu părinții în ceea ce privește educația copiilor lor;
- d. în ceea ce privește libertatea individuală, garantarea dreptului la planificare familială prin promovarea informării și accesului la metodele și mijloacele necesare în acest scop și prin organizarea de măsuri

- legislative și tehnice pentru asigurarea planificării conștiente a maternității și paternității;
- e. reglementarea reproducerii umane asistate, astfel încât să se protejeze demnitatea umană;
 - f. reglementarea impozitelor și a beneficiilor sociale în funcție de costurile familiilor;
 - g. elaborarea și implementarea unei politici globale și integrate privind familia, după consultarea în prealabil a asociațiilor care reprezintă familia;
 - h. promovarea reconcilierii vieții profesionale și de familie prin armonizarea diferitelor politici sectoriale.

Art. 68. PATERNITATEA ȘI MATERNITATEA

1. În îndeplinirea rolului lor de neînlocuit în raport cu copiii, în special în ceea ce privește educația acestora, părinții se bucură de dreptul la protecție din partea societății și a statului, împreună cu garantarea împlinirii personale și profesionale și a participării la viața civică.

2. Maternitatea și paternitatea constituie valori sociale importante.

3. Femeile au dreptul la protecție specială în timpul sarcinii și după naștere, iar lucrătoarele de sex feminin se bucură, de asemenea, de dreptul la o perioadă corespunzătoare de concediu, fără pierderea remunerației sau a altor privilegii.

4. Legea reglementează acordarea către părinți a unei perioade corespunzătoare de concediu, potrivit intereselor copilului și nevoilor familiei.

Art. 69. COPIII

1. În vederea dezvoltării lor integrale, copiii au dreptul la protecție din partea societății și a statului, în special față de toate formele de abandon, discriminare și opresiune și de exercitarea abuzivă a autorității la nivel de familie sau în orice altă instituție.

2. Statul asigură ocrotirea specială a copiilor care sunt orfani, abandonați sau privați în orice fel de un mediu familial normal.

3. Munca minorilor de vârstă școlară este interzisă în conformitate cu legea.

Art. 70. TINERII

1. În vederea asigurării exercitării efective a drepturilor lor economice, sociale și culturale, tinerii se bucură de protecție specială, în special în ceea ce privește:

- a. educația, formarea profesională și cultura;
- b. accesul la primul loc de muncă, la muncă și în relație cu securitatea socială;
- c. accesul la locuință;
- d. educația fizică și sportul;
- e. folosirea timpului liber.

2. Obiectivele prioritare ale politicii de tineret sunt dezvoltarea personalității tinerilor, crearea condițiilor necesare în vederea integrării efective a acestora într-o viață activă, insuflarea atașamentului pentru creativitatea liberă și dezvoltarea conștiinței privind apartenența la comunitate și realizarea de servicii în folosul acesteia.

3. În cooperare cu familiile, școlile, companiile, asociațiile de rezidenți, asociațiile culturale și fundațiile, precum și cu grupurile culturale și recreative, statul facilitează și sprijină organizațiile de tineret în vederea îndeplinirii obiectivelor sus-menționate, precum și a promovării schimburilor internaționale de experiență pentru tineri.

Art. 71. CETĂȚENII CU DIZABILITĂȚI

1. Cetățenii cu dizabilități fizice sau mentale se bucură de drepturile și sunt supuși obligațiilor consacrate de prezenta Constituție, cu excepția exercitării sau îndeplinirii celor pentru care nu sunt apti.

2. Statul adoptă o politică națională de prevenire a dizabilităților, de tratare, reabilitare și integrare a cetățenilor cu dizabilități și de sprijinire a familiilor acestora, educă societatea și o face conștientă de îndatorirea de a trata astfel de cetățeni cu respect și solidaritate și se asigură că aceștia se bucură efectiv de drepturile lor, fără a aduce atingere drepturilor și obligațiilor părinților și tutorilor acestora.

3. Statul susține organizațiile cetățenilor cu dizabilități.

Art. 72. PERSOANELE ÎN VÂRSTĂ

1. Persoanele în vârstă au dreptul la securitate economică și la condiții legale de asigurare a unei locuințe, familie și viață în comunitate care să le respecte autonomia personală, să evite și să soluționeze problema izolării sau a marginalizării sociale.

2. Politica privind persoanele în vârstă include măsuri de natură economică, socială și culturală care tind să ofere acestor persoane oportunități de împlinire personală printr-o participare activă în viața comunității.

Capitolul III: Drepturi și libertăți culturale

Art. 73. EDUCAȚIE, CULTURĂ ȘI ȘTIINȚĂ

1. Orice persoană are dreptul la educație și cultură.

2. Statul promovează democratizarea educației și a celorlalte condiții necesare pentru o educație desfășurată în școli și prin intermediul altor mijloace de formare care vizează contribuirea la furnizarea de șanse egale, depășirea inegalităților economice, sociale și culturale, dezvoltarea personalității și a spiritului

de toleranță, înțelegerea reciprocă, solidaritatea și responsabilitatea, la progresul social și la participarea democratică la viața publică.

3. În cooperare cu mass-media, asociațiile și fundațiile culturale, grupurile culturale și recreaționale, asociațiile ce sprijină patrimoniul cultural, asociațiile de rezidenți și alți agenți culturali, statul promovează democratizarea culturii prin încurajarea și asigurarea accesului tuturor cetățenilor la aprecierea culturii și la creație.

4. Statul stimulează și sprijină cercetarea științifică, creația și inovația tehnologică, astfel încât să asigure libertatea și autonomia acestora, să sporească concurența și să asigure cooperarea dintre instituțiile și organizațiile științifice.

Art. 74. EDUCAȚIA

1. Orice persoană are dreptul la educație și îi este garantat dreptul la șanse egale, la acces și succes în domeniul învățământului.

2. În implementarea politicii din sectorul învățământului, statul este responsabil de:

- a. asigurarea învățământului universal de bază, obligatoriu și liber;
- b. crearea unui sistem public și dezvoltarea unui sistem general la nivel de preșcolari;
- c. garantarea educației permanente și eliminarea analfabetismului;
- d. În funcție de capacități, garantarea fiecărui cetățean a accesului la cele mai înalte niveluri de educație, cercetare științifică și creație artistică;
- e. asigurarea gratuității progresive pentru toate nivelurile de educație;
- f. integrarea școlilor în comunitățile pe care le deserveșc și stabilirea de legături între învățământ și activitățile economice, sociale și culturale;
- g. promovarea și sprijinirea accesului cetățenilor cu dizabilități la educație și sprijinirea învățământului special, acolo unde este necesar;
- h. protejarea și dezvoltarea limbajului portughez al semnelor, ca expresie culturală și ca instrument de acces la educație și șanse egale;
- i. asigurarea faptului că tuturor copiilor de emigranți li se predă limba portugheză și se bucură de acces la cultura portugheză;
- j. asigurarea faptului că toți copiii de emigranți se bucură de sprijin adecvat care le permite să se bucure efectiv de dreptul la educație.

Art. 75. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PUBLIC, PRIVAT ȘI BAZAT PE COOPERARE

1. Statul creează o rețea de instituții de învățământ public care acoperă nevoile întregii populații.

2. Statul recunoaște și inspectează învățământul privat și în cooperativă, în conformitate cu legea.

Art. 76. UNIVERSITĂȚILE ȘI ACCESUL LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

1. Normele care guvernează accesul la universități și la alte instituții de învățământ superior garantează șanse egale și democratizarea sistemului de învățământ și iau în considerare în mod corespunzător nevoile naționale de personal calificat și de creștere a nivelului educațional, cultural și științific.

2. În conformitate cu legea și fără a aduce atingere unei evaluări corespunzătoare a calității învățământului, universitățile își elaborează propriile regulamente și se bucură de autonomie științifică, pedagogică, administrativă și financiară.

Art. 77. PARTICIPAREA DEMOCRATICĂ ÎN PROCESUL DE EDUCAȚIE

1. Cadrele didactice și studenții au dreptul să ia parte la gestionarea democratică a școlilor, în conformitate cu legea.

2. Legea reglementează formele în care asociațiile cadrelor didactice, studenților și părinților, comunitățile și instituțiile științifice pot participa la elaborarea politicii din sectorul învățământului.

Art. 78. PERCEPȚIA POZITIVĂ A CULTURII ȘI CREAȚIA

1. Orice persoană are dreptul să se bucure de cultură și de creație, având și îndatorirea de a păstra, apăra și spori patrimoniul cultural.

2. În colaborare cu toții agenții culturali, statul este responsabil de:

- a. încurajarea și asigurarea accesului tuturor cetățenilor la mijloacele și instrumentele necesare pentru desfășurarea de activități culturale și corectarea asimetriilor existente la nivel național în această privință;
- b. sprijinirea inițiativelor care stimulează creația individuală și colectivă în multiplele sale forme și expresii și a celor care stimulează mai multe călătorii prin lucrări și elemente culturale de înaltă calitate;
- c. promovarea protejării și dezvoltării patrimoniului cultural și transformarea acestuia într-un element de inspirație pentru identitatea culturală comună;
- d. dezvoltarea de relații culturale cu toate popoarele, în special cele care vorbesc limba portugheză și asigurarea apărării și promovării culturii portugheze în străinătate;
- e. coordonarea politicii culturale cu alte politici sectoriale.

Art. 79. EDUCAȚIA FIZICĂ ȘI SPORTUL

1. Orice persoană are dreptul la educație fizică și sport.

2. Acționând în colaborare cu școlile, cu asociațiile și grupurile sportive, statul este însărcinat cu promovarea, stimularea, îndrumarea și sprijinirea practicii și diseminării educației fizice și a sportului și de prevenire a violenței în sport.

PARTEA A II-A

Organizarea economiei

Titlul I: Principii generale

Art. 80. PRINCIPII FUNDAMENTALE

Societatea și economia sunt organizate pe baza următoarelor principii:

- a. puterea economică este subordonată puterii politice democratice;
- b. sectorul public, privat, social și cel al cooperativelor coexistă și dețin împreună în proprietate mijloacele de producție;
- c. în cadrul general al unei economii mixte, este garantată libertatea de organizare și inițiativă în afaceri;
- d. atunci când interesul public solicită acest lucru, resursele naturale și mijloacele de producție sunt deținute în proprietate publică;
- e. dezvoltarea economică și socială este planificată în mod democratic;
- f. sectorul social și cel al cooperativelor se bucură de protecție în ceea ce privește proprietatea asupra mijloacelor de producție;
- g. organizațiile care reprezintă salariații și organizațiile care reprezintă companiile participă la definirea principalelor măsuri economice și sociale.

Art. 81. ATRIBUȚIILE DE BAZĂ ALE STATULUI

În domeniul economic și social, statul are îndatorirea de bază de:

- a. a promova creșterea bunăstării sociale și economice și a calității vieții locuitorilor, în special a persoanelor cele mai dezavantajate, în cadrul general al unei strategii de dezvoltare durabilă;
- b. a promova justiția socială, a asigura șanse egale și a lua măsurile corective necesare pentru eliminarea inegalităților în distribuirea resurselor și a veniturilor, în special prin intermediul politicii fiscale;
- c. a asigura folosirea integrală a forțelor de producție, în special prin luarea tuturor măsurilor în vederea asigurării eficienței sectorului public;
- d. a promova coeziunea economică și socială a întregii țări prin ghidarea dezvoltării în direcția unei creșteri echilibrate în fiecare sector și regiune și prin eliminarea progresivă a diferențelor sociale și economice dintre localitățile urbane și cele rurale și dintre fâșia de coastă și zonele din interiorul țării;
- e. a promova corectarea inegalităților derivate din natura insulară a regiunilor autonome și încurajarea integrării progresive a acestor regiuni în zonele economice mai largi de la nivel național sau internațional;

- f. a asigura funcționarea eficientă a piețelor, astfel încât să garanteze o concurență echilibrată între companii, să contracareze formele monopoliste de organizare și să elimine abuzul pozițiilor dominante și alte practici care sunt dăunătoare interesului general;
- g. a dezvolta relații economice cu toate popoarele, protejând întotdeauna independența națională și interesele atât ale poporului portughez, cât și interesele economice ale țării;
- h. a elimina proprietățile imobiliare foarte mari și a restructura micile ferme;
- i. a garanta drepturile și interesele consumatorului;
- j. a crea instrumente legislative și tehnice necesare pentru planificarea democratică a dezvoltării economice și sociale;
- l. a asigura existența unei politici în domeniul științei și tehnologiei care favorizează dezvoltarea țării;
- m. a adopta o politică națională în domeniul energiei care păstrează resursele naturale și echilibrul ecologic, promovând în același timp cooperarea internațională în acest domeniu;
- n. a adopta o politică națională în domeniul apei în scopul de a folosi, planifica și gestiona în mod rațional resursele de apă.

Art. 82. SECTOARE DE PROPRIETATE A MIJLOACELOR DE PRODUCȚIE

1. Este garantată coexistența celor trei sectoare de proprietate a mijloacelor de producție.
2. Sectorul public include mijloacele de producție care aparțin de drept statului și sunt gestionate de către stat și de către alte autorități publice.
3. Fără a aduce atingere prevederilor următorului alineat, sectorul privat include mijloacele de producție care aparțin de drept și sunt gestionate de către persoanele sau grupurile private și sunt gestionate de către acestea.
4. Sectorul cooperativelor include în mod specific:
 - a. mijloacele de producție pe care cooperativele le dețin și le gestionează în conformitate cu principiile de cooperare, fără a aduce atingere prevederilor specifice stabilite prin lege pentru cooperativele în care sectorul public deține o cotă-parte și care sunt justificate prin natura specială a acestora;
 - b. mijloace comunitare de producție deținute și gestionate de către comunitățile locale;
 - c. mijloacele de producție exploatate de către colective de lucrători;
 - d. mijloace de producție deținute și gestionate de entități corporative non-profit, ale căror obiective primare sunt acțiunile de caritate, în special entitățile de tip mutual.

Art. 83. CERINȚE LEGATE DE ACHIZIȚIILE OBLIGATORII

Legea stabilește mijloacele și formele de intervenție legate de și cu privire la achizițiile publice obligatorii de mijloace de producție, împreună cu criteriile de stabilire a despăgubirilor aplicabile.

Art. 84. DOMENIUL PUBLIC

1. Următoarele aspecte țin de domeniul public:
 - a. apele teritoriale, împreună cu albiile acestora și fundul mării din zona învecinată și lacurile, lagunele și cursurile de apă corespunzătoare pentru navigație sau flotație, împreună cu albiile acestora;
 - b. spațiul aerian de deasupra teritoriului Portugaliei, peste limita recunoscută pentru drepturile de proprietate sau de suprafață;
 - c. depozitele de minerale, mineralele, sursele de apă medicinală și cavitățile naturale subterane, cu excepția stâncilor, solului și a altor materiale care sunt folosite în mod obișnuit pentru construcție;
 - d. drumurile;
 - e. liniile naționale de cale ferată;
 - f. alte proprietăți calificate ca atare prin lege.

2. Legea definește proprietățile care fac parte din domeniul public de stat, domeniul public al regiunilor autonome și domeniul public al autorităților locale, precum și normele, termenii și condițiile de utilizare și limitele care guvernează acest domeniu.

Art. 85. COOPERATIVELE ȘI EXPERIMENTELE MANAGERIALE LUCRATIVE

1. Statul stimulează și sprijină crearea cooperativelor și activitatea acestora.
2. Legea definește beneficiile fiscale și financiare de care se bucură cooperativele, precum și termenii și condițiile preferențiale pentru obținerea creditelor și a asistenței tehnice.
3. Statul susține experimentele viabile legate de managementul lucrativ.

Art. 86. ÎNTREPRINDERI PRIVATE

1. Statul încurajează activitatea antreprenorială, în special pe cea a întreprinderilor mici și mijlocii, și inspectează îndeplinirea obligațiilor lor legale, în special ale companiilor implicate în activități de interes general pentru economie.

2. Statul intervine în gestionarea companiilor private numai în mod tranzitoriu, în cazurile explicit prevăzute prin lege și, ca regulă generală, pe baza unei hotărâri judecătorești prealabile.

3. Legea poate defini sectoarele de bază în care companiile private și alte organe similare nu au dreptul să își desfășoare activitatea.

Art. 87. ACTIVITĂȚI ECONOMICE STRĂINE ȘI INVESTIȚII

Legea reglementează activitatea economică și investițiile făcute de către persoanele private și entitățile corporative străine, pentru a se asigura că acestea contribuie la dezvoltarea țării, la apărarea independenței naționale și a intereselor salariaților.

Art. 88. MIJLOACE DE PRODUCȚIE ABANDONATE

1. Mijloacele de producție abandonate pot fi expropriate conform termenilor și condițiilor care urmează să fie stabilite prin lege, care vor lua în considerare situația specifică a proprietăților salariaților emigranți.

2. Mijloacele de producție care sunt abandonate fără un motiv justificat pot face, de asemenea, obiectul închirierii obligatorii sau al licențelor de exploatare conform termenilor care urmează să fie stabiliți prin lege.

Art. 89. PARTICIPAREA SALARIAȚILOR LA CONDUCERE

Lucrătorilor unităților de producție din sectorul public li se asigură o participare efectivă la conducerea respectivelor unități.

*Titlul II: Planuri***Art. 90. OBIECTIVE**

Obiectivul planurilor de dezvoltare economică și socială este promovarea creșterii economice, dezvoltarea armonioasă și integrată a sectoarelor și regiunilor, distribuirea corectă a produsului național între persoane și între regiuni, coordonarea politicii economice cu cea socială, educațională și culturală, apărarea zonelor rurale, păstrarea echilibrului ecologic, apărarea mediului și calitatea vieții populației portugheze.

Art. 91. ELABORAREA ȘI IMPLEMENTAREA PLANURILOR

1. Planurile naționale sunt elaborate conform legilor care guvernează opțiunile majore ale acestora și pot include programe specifice cu o sferă de aplicare geografică și sectorială.

2. Proiectele de lege ale Guvernului cu privire la opțiunile majore sunt însoțite de rapoarte care stabilesc bazele acestora.

3. Planurile naționale sunt implementate la nivel descentralizat, regional și sectorial.

Art. 92. CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

1. Consiliul Economic și Social este organul responsabil de consultare și concentrare în domeniul politicilor sociale și economice, participă la elaborarea opțiunilor majore și a planurilor de dezvoltare economică și socială și exercită și alte funcții care îi revin prin lege.

2. Legea stabilește componența Consiliului Economic și Social, care include în particular reprezentanți ai Guvernului, organizații de reprezentare a salariaților, activități de afaceri și familii, regiuni autonome și autorități locale.

3. Legea stabilește, de asemenea, modul în care este organizat și funcționează Consiliul Economic și Social, precum și statutul și rolul membrilor acestuia.

Titlul III: Politici agricole, comerciale și industriale

Art. 93. OBIECTIVELE POLITICII AGRICOLE

1. Obiectivele politicii agricole sunt următoarele:
 - a. creșterea producției și a productivității agricole prin furnizarea de infrastructuri și de resurse umane, tehnice și financiare corespunzătoare în agricultură, care vor contribui la creșterea competitivității și la asigurarea calității produselor, la marketingul și comercializarea efectivă a acestora, la o mai bună aprovizionare la nivel național și la creșterea exporturilor;
 - b. promovarea îmbunătățirii situației economice, sociale și culturale a salariaților din zonele rurale și din agricultură, dezvoltarea zonelor rurale, raționalizarea structurii proprietății de terenuri, modernizarea proceselor de afaceri și accesul persoanelor care lucrează pământul la dreptul de proprietate sau posesie asupra acestuia și asupra altor mijloace de producție pe care le folosesc în mod direct în activitatea lor;
 - c. crearea condițiilor necesare pentru promovarea unei egalități efective între persoanele care lucrează în agricultură și alți salariați, dar și prevenirea dezavantajării sectorului agricol în cadrul schimburilor cu alte sectoare;
 - d. asigurarea folosirii raționale și gestionării solului și a altor resurse naturale și menținerea capacității regenerative a acestora;
 - e. încurajarea fermierilor să formeze și să se înscrie în asociații și să lucreze direct terenul.
2. Statul promovează planificarea agrară și politica de dezvoltare și reconversie a pădurilor, potrivit factorilor ecologici și sociali specifici Portugaliei.

Art. 94. ELIMINAREA PROPRIETĂȚILOR IMOBILIARE FOARTE MARI

1. Legea reglementează redimensionarea fermelor care sunt extrem de mari din punctul de vedere al obiectivelor politicii agricole și, în cazul exproprierii, conferă fiecărui proprietar dreptul la despăgubiri corespunzătoare și la păstrarea unei suprafețe suficiente pentru asigurarea fiabilității și a caracterului rațional al propriei ferme.

2. Fără a aduce atingere reglementărilor cu privire la o perioadă experimentală înainte de acordarea titlului deplin pentru a se putea stabili dacă terenul în

cauză este folosit în mod eficace și rațional, terenul expropriat este predat pentru a fi deținut în proprietate sau în posesie, în conformitate cu legea, micilor fermieri – de preferință fermelor de familie, cooperativelor de mici fermieri sau de salariați rurali sau altor forme de organizare a salariaților.

Art. 95. REDIMENSIONAREA MICILOR FERME

Fără a aduce atingere dreptului de proprietate și în conformitate cu legea, statul promovează redimensionarea fermelor care sunt mai mici decât cele prevăzute ca fiind corespunzătoare din punctul de vedere al obiectivelor politicii agricole, în special printr-o serie de stimulente legislative, fiscale și de creditare în vederea integrării structurale sau doar economice a acestora, în special sub formă de cooperative sau prin măsuri menite să promoveze unirea parcelelor de teren.

Art. 96. FORME DE UTILIZARE A TERENURILOR CARE NU SE AFLĂ ÎN PROPRIETATEA NIMĂNUI

1. Legea reglementează normele care guvernează închirierea și alte forme de folosire a terenurilor care nu se află în proprietatea nimănui, astfel încât să garanteze securitatea fermierilor și protejarea intereselor legitime ale acestora.

2. Sistemul de agricultură bazată pe proprietăți feudale și sistemul colonial sunt interzise și sunt create condițiile necesare pentru ca fermierii să poată elimina în mod efectiv sistemul bazat pe parteneriat agricol.

Art. 97. ASISTENȚĂ DIN PARTEA STATULUI

1. În vederea îndeplinirii obiectivelor politicii agricole, statul acordă sprijin preferențial fermierilor mici și mijlocii, în special atunci când aceștia sunt integrați în ferme de familie, sunt fermieri singuri sau sunt asociați în cooperative, precum și cooperativelor de salariați din agricultură și altor forme de organizare a salariaților.

2. O astfel de asistență din partea statului include în special:

- a. acordarea de asistență tehnică;
- b. crearea de forme de marketing și de asistență în vânzări pre- și post-producție;
- c. sprijin pentru acoperirea riscurilor rezultate în urma condițiilor fitopatologice sau climatice imprevizibile ori incontroleabile;
- d. stimuli pentru încurajarea fermierilor și salariaților din zona rurală să formeze și să se înscrie în asociații prin constituirea de cooperative de producători, achiziții, vânzări, procesare și servicii și alte forme de organizare a salariaților.

Art. 98. PARTICIPAREA LA ELABORAREA POLITICII AGRICOLE

Participarea salariaților din zonele rurale la elaborarea politicii agricole este asigurată prin intermediul organizațiilor care îi reprezintă.

Art. 99. OBIECTIVE ALE POLITICII COMERCIALE

Obiectivele politicii comerciale sunt următoarele:

- a. o concurență sănătoasă între agenții comerciali;
- b. raționalizarea circuitelor de distribuție;
- c. combaterea activităților speculative și a practicilor comerciale restrictive;
- d. dezvoltarea și diversificarea relațiilor economice externe;
- e. protecția consumatorului.

Art. 100. OBIECTIVE ALE POLITICII INDUSTRIALE

Obiectivele politicii industriale sunt următoarele:

- a. creșterea producției industriale în cadrul general al modernizării și ajustării intereselor economice și sociale și al integrării economiei Portugaliei la nivel internațional;
- b. sprijinirea inovațiilor industriale și tehnologice;
- c. creșterea competitivității și productivității întreprinderilor industriale;
- d. sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii și, în general, pentru societățile și întreprinderile care generează locuri de muncă și facilitează exportul sau substitutele pentru importuri;
- e. sprijin în vederea susținerii vizibilității afacerilor portugheze la nivel internațional.

Titlul IV: Sistemul financiar și fiscal

Art. 101. SISTEMUL FINANCIAR

Sistemul financiar este structurat prin lege astfel încât să garanteze acumularea, depozitarea și securitatea economiilor, precum și folosirea resurselor financiare necesare pentru dezvoltarea economică și socială.

Art. 102. BANCA PORTUGALIEI

Banca Portugaliei este banca centrală națională și își îndeplinește funcțiile stabilite prin lege și potrivit normelor internaționale pe care statul portughez este obligat să le respecte.

Art. 103. SISTEMUL FISCAL

1. Sistemul fiscal vizează satisfacerea nevoilor financiare ale statului și ale altor organe publice și asigurarea unei distribuții corecte a veniturilor și resurselor.
2. Impozitele sunt instituite prin legi, care stabilesc domeniul de aplicare și cota acestora, beneficiile financiare și garanțiile ce revin contribuabililor.
3. Nicio persoană nu este obligată să plătească impozite care nu sunt instituite în baza prezentei Constituții, care se aplică retroactiv sau nu sunt impuse ori încasate în conformitate cu legea.

Art. 104. IMPOZITE

1. Impozitul pe venit vizează reducerea inegalităților, este unic și progresiv și ia în considerare în mod corespunzător nevoile și veniturile familiilor.
2. Companiile sunt impozitate la venitul real.
3. Impozitarea bunurilor și mijloacelor contribuie la egalitatea între cetățeni.
4. Impozitarea consumatorilor vizează adaptarea structurii consumului la schimbările legate de cerințele de dezvoltare economică, justiție socială și creșterea costului bunurilor de consum de lux.

Art. 105. BUGETUL

1. Bugetul de stat include:
 - a. defalcarea veniturilor și cheltuielilor statului, inclusiv cele ale fondurilor și departamentelor autonome;
 - b. bugetul de securitate socială.
2. Bugetul este elaborat potrivit opțiunilor majore de planificare și în lumina obligațiilor legale și contractuale.
3. Bugetul este unic și prevede cheltuielile potrivit clasificării organizaționale și funcționale a acestora, astfel încât să excludă existența unor alocări și fonduri secrete. Acesta poate fi, de asemenea, structurat pe programe.
4. Bugetul prevede veniturile necesare pentru acoperirea cheltuielilor, iar legea definește normele care guvernează execuția bugetară, termenii și condițiile care guvernează folosirea de credit public și criteriile de guvernare a modificărilor care pot fi efectuate de Guvern în timpul execuției bugetare, în cadrul titlurilor organizaționale ale fiecărui program bugetar adoptat de Adunarea Republicii, în vederea implementării complete a bugetului.

Art. 106. ELABORAREA BUGETULUI

1. Legea bugetului este elaborată, organizată, supusă la vot și implementată potrivit legii cadru aplicabile, care include normele ce guvernează elaborarea și execuția bugetelor fondurilor și departamentelor autonome.
2. Proiectul de lege privind bugetul este prezentat și supus la vot în cadrul intervalelor de timp stabilite prin lege, aceasta putând prevedea procedurile care urmează să fie adoptate în cazul în care intervalele respective de timp nu pot fi respectate.
3. Proiectul de lege privind bugetul este însoțit de rapoarte cu privire la:
 - a. estimarea evoluției principalilor indicatori macroeconomici care influențează bugetul, precum și evoluția fondurilor și sursele acestora;
 - b. cauzele variațiilor înregistrate în estimările de venituri și cheltuieli în comparație cu bugetul anterior;
 - c. datoria publică, operațiile de trezorerie și conturile de trezorerie;
 - d. situația fondurilor și departamentelor autonome;

- e. transferurile de fonduri către regiunile autonome și autoritățile locale;
- f. transferurile financiare dintre Portugalia și alte țări care afectează bugetul propus;
- g. beneficiile fiscale și estimarea reducerii implicite a veniturilor.

Art. 107. SUPRAVEGHEREA

Execuția bugetară este supravegheată de către Curtea de Conturi și Adunarea Republicii. După primirea avizului care urmează să fie emis de Curtea de Conturi, Adunarea Republicii analizează conturile generale de stat, inclusiv conturile de securitate socială și le supune la vot.

PARTEA A III-A **Organizarea puterii politice**

Titlul I: Principii generale

Art. 108. SURSA ȘI EXERCITAREA PUTERII

Puterea politică aparține poporului și este exercitată potrivit prezentei Constituții.

Art. 109. PARTICIPAREA CETĂȚENILOR LA VIAȚA POLITICĂ

Participarea directă și activă la politică a bărbaților și femeilor constituie un instrument fundamental pentru consolidarea sistemului democratic, legea promovând atât egalitatea în exercitarea drepturilor civice și politice, cât și interzicerea discriminării pe bază de sex în ceea ce privește accesul la funcțiile politice.

Art. 110. AUTORITĂȚI CARE EXERCITĂ PUTEREA SUVERANĂ

1. Președintele Republicii, Adunarea Republicii, Guvernul și instanțele judecătorești reprezintă autoritățile care exercită puterea suverană.

2. Formarea, structura, responsabilitățile, competențele și procedurile de lucru ale autorităților care exercită puterea suverană sunt stabilite prin prezenta Constituție.

Art. 111. SEPARAREA ȘI INTERDEPENDENȚA

1. Autoritățile care exercită puterea suverană sunt separate și interdependente, așa cum se stabilește prin prezenta Constituție.

2. Nicio autoritate care exercită puterea suverană și niciun organ care aparține unei regiuni autonome sau autorități locale nu își poate delega competențele altor autorități, cu excepția cazurilor și conform termenilor prevăzuți în mod expres de prezenta Constituție și de lege.

Art. 112. LEGISLAȚIE

1. Legislația include legi, legi executive și decrete legislative regionale.
2. Fără a aduce atingere subordonării legilor executive, care sunt adoptate în baza autorizării legislative, față de legile corespunzătoare și a celor care dezvoltă elementele generale de bază ale sistemului judiciar, legile și legile executive au valoare egală.
3. Legile organice, legile care trebuie adoptate cu o majoritate de două treimi și legile care în baza prezentei Constituții reprezintă condiții necesare legale și obligatorii pentru alte legi anume prevăzute sau care trebuie respectate de alte legi au forță juridică superioară.
4. Cu respectarea prevederilor articolului 227, alineatul (1), literele (b) și (c), decretul legislativ are o sferă de aplicare regională și se referă la aspectele stabilite prin statutul politic și administrativ al regiunii autonome în cauză, întrucât nu sunt responsabilitatea exclusivă a organelor care exercită puterea suverană.
5. Nicio lege nu poate crea alte categorii de legislație sau acorda altor tipuri de legi puterea de a interpreta, integra, modifica, suspenda sau abroga oricare dintre prevederile lor astfel încât să producă efecte juridice generale. Normele guvernamentale iau forma unor ordine de reglementare atunci când legea care stă la baza adoptării acestora o impune, precum și în cazul reglementărilor independente. Normele menționate la alineatul precedent precizează în mod explicit legile a căror reglementare o vizează sau care stabilesc prerogativa obiectivă și subiectivă de a le emite.
6. Transpunerea legislației Uniunii Europene și a altor acte legale în sistemul de drept intern se face sub forma unei legi, a unei legi executive sau, în temeiul alineatului (4) de mai sus, sub forma unui decret legislativ regional.

Art. 113. PRINCIPIILE GENERALE ALE LEGII ELECTORALE

1. Ca regulă generală, titularii de funcții din cadrul organelor care exercită puterea suverană, al autorităților regionale și al autorităților locale sunt numiți prin sufragiu direct, secret și periodic.
2. Cu respectarea prevederilor articolelor 15, alineatele (4) și (5) și 121, alineatul (2), înscrierile pe listele electorale au caracter oficial și sunt obligatorii și permanente, existând un singur sistem de înregistrare pentru toate alegerile organizate pe bază de sufragiu direct și universal.
3. Campaniile electorale sunt guvernate de următoarele principii:
 - a. libertatea de propagandă;
 - b. șanse și tratament egal pentru toate candidaturile;
 - c. imparțialitatea organelor publice față de toate candidaturile;
 - d. transparența și supravegherea numărătorii voturilor electorale.
4. Cetățenii au datoria de a coopera cu autoritățile electorale în conformitate cu legea.

5. Voturile exprimate sunt transformate în mandate potrivit principiului reprezentării proporționale.

6. Orice lege care dizolvă un organ colectiv bazat pe sufragiu direct stabilește, de asemenea, data organizării de noi alegeri pentru acesta. Alegerile respective sunt organizate în următoarele 60 de zile în baza legii electorale în vigoare la momentul dizolvării, în caz contrar acestea fiind considerate nule.

7. Prerogativa de a decide cu privire la corectitudinea și validitatea legilor electorale aparține instanțelor judecătorești.

Art. 114. PARTIDELE POLITICE ȘI DREPTUL LA OPOZIȚIE

1. Partidele politice ocupă locuri în cadrul organelor care sunt alese prin sufragiu universal și direct, în mod direct proporțional cu rezultatele alegerilor.

2. Minoritățile au drept de opoziție democratică, în conformitate cu prezenta Constituție și cu legea.

3. Partidele politice care dețin locuri în Adunarea Republicii și care nu fac parte din Guvern au în special dreptul să fie informate în mod direct și regulat de către Guvern cu privire la situația și progresul principalelor probleme de interes public. Partidele politice care dețin mandate în Adunările Legislative ale regiunilor autonome sau în orice alte adunări alese în mod direct se bucură de aceleași drepturi în raport cu executivul respectiv, în cazul în care nu fac parte din acesta.

Art. 115. REFERENDUMURILE

1. În cazurile prevăzute în și în conformitate cu prezenta Constituție și cu legea, ca urmare a unei propuneri a Adunării Republicii sau a Guvernului cu privire la aspectele care intră în domeniul lor de responsabilitate, Președintele Republicii poate decide să convoace cetățenii cu drept de vot pe teritoriul Portugaliei să își exprime opinia în mod direct și cu forță obligatorie printr-un referendum.

2. Referendumurile pot fi, de asemenea, organizate la inițiativa cetățenilor care depun o solicitare în acest sens la Adunarea Republicii. Astfel de solicitări sunt depuse și analizate în baza termenilor și în intervalele de timp stabilite prin lege.

3. Obiectul unui referendum se limitează la probleme importante care țin de interesul național, cu privire la care Adunarea Republicii sau Guvernul trebuie să ia o decizie prin adoptarea unui acord internațional sau prin adoptarea unei legi.

4. Următoarele elemente nu pot face obiectul unui referendum:

- a. modificări aduse prezentei Constituții;
- b. aspecte și legi cu conținut financiar, bugetar sau legat de impozite;
- c. problemele menționate la articolul 161, fără a aduce atingere prevederilor următorului alineat;
- d. problemele menționate la articolul 164, cu excepția prevederilor de la litera (i).

5. Prevederile de la alineatul anterior nu pot împiedica organizarea unui referendum privind aspecte importante legate de interesul național, care ar trebui să constituie obiectul unui acord internațional, în baza articolului 161, litera (i), cu excepția cazului în care acestea privesc pacea sau modificarea frontierelor.

6. Fiecare referendum poate avea ca obiect o singură chestiune. Întrebările vor fi formulate în mod obiectiv, clar și precis, necesitând un răspuns de tipul „DA” sau „NU” și fără a putea depăși numărul maxim stabilit prin lege. Legea stabilește, de asemenea, ceilalți termeni care guvernează formularea și organizarea unui referendum.

7. Referendumurile nu pot fi convocate sau organizate între datele la care se organizează alegeri generale pentru organele care exercită puterea suverană, alegeri pentru organele administrative ale regiunilor autonome, pentru organele autorităților locale și pentru membrii Parlamentului European și datele la care sunt acestea convocate.

8. Președintele Republicii înaintează toate propunerile de referendum care au fost depuse de către Adunarea Republicii sau de către Guvern, în vederea stabilirii obligatorii prealabile a caracterului constituțional și legal al acestora.

9. Prevederile articolului 113, alineatele (1) – (4) și (7) se aplică referendumurilor, în mod corelativ.

10. Propunerile de referendum care sunt refuzate de către Președintele Republicii sau care sunt respinse de către electorat nu pot fi depuse din nou în cadrul aceleiași sesiuni legislative, cu excepția cazului în care se organizează alegeri noi pentru Adunarea Republicii sau până când Guvernul își dă demisia sau este demis.

11. Referendumurile sunt obligatorii numai în cazul în care numărul alegătorilor depășește jumătate din numărul alegătorilor înregistrați.

12. Cetățenii care au reședința în străinătate și care sunt înscrși în mod corespunzător la vot potrivit prevederilor articolului 121, alineatul (2), sunt convocați să ia parte la referendumurile care au ca obiect probleme care îi privesc și pe ei în mod particular.

13. Referendumurile pot avea o întindere regională, în temeiul articolului 232, alineatul (2).

Art. 116. ORGANISME COLEGIALE

1. Cu excepția cazurilor prevăzute prin lege, întrunirile adunărilor care acționează ca organe ce exercită puterea suverană, ca organe ale regiunilor autonome sau ca organe ale autorităților locale, sunt publice.

2. Organismele colegiale iau decizii în prezența majorității membrilor stabiliți.

3. Cu excepția cazurilor prevăzute de prezenta Constituție, de lege și de regulamentul de procedură aplicabil, organismele colegiale iau decizii pe baza unei majorități simple, iar abținerile nu se iau în calcul la numărătoarea voturilor.

Art. 117. STATUTUL TITULARILOR DE FUNCȚII POLITICE

1. Titularii de funcții politice răspund politic, civil și penal pentru acțiunile și omisiunile lor în exercitarea funcțiilor respective, conform legii.

2. Legea stabilește atât atribuțiile, responsabilitățile, răspunderile și incompatibilitățile funcțiilor politice și consecințele încălcării acestora, cât și drepturile, privilegiile și imunitatea asociată acestora.

3. Legea stabilește infracțiunile speciale pentru care pot fi răspunzători titularii de funcții politice, precum și sancțiunile aplicabile și efectele acestora, care pot include eliberarea din funcție sau pierderea locului.

Art. 118. PRINCIPIUL REINVESTIRII ÎN FUNCȚII PUBLICE

1. Nicio persoană nu poate deține pe viață o funcție politică la nivel național, regional sau local.

2. Legea poate prevedea limitele privind reînnoirile succesive de mandate ale titularilor de funcții politice executive.

Art. 119. PUBLICAREA LEGILOR

1. Următoarele legi sunt publicate în Jurnalul Oficial – Diário da República:

- a. legile de modificare a Constituției;
- b. acordurile internaționale și legislația națională de ratificare ce a fost adoptată în acest scop, împreună cu restul notificărilor asociate;
- c. legile, legile executive și decretele legislative regionale;
- d. decretele emise de Președintele Republicii;
- e. rezoluțiile Adunării Republicii și ale Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;
- f. regulamentul de procedură al Adunării Republicii, al Consiliului de Stat și al Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;
- g. hotărârile judecătorești ale Curții Constituționale și orice alte hotărâri judecătorești considerate obligatorii prin lege;
- h. ordinele de reglementare și alte decrete și reglementări emise de Guvern, precum și decretele reprezentanților Republicii pentru regiunile autonome și decretele regionale de reglementare;
- i. rezultatele alegerilor pentru organele care exercită puterea suverană, organele regiunilor autonome și organele autorităților locale, precum și pentru Parlamentul European și rezultatele referendumurilor naționale și regionale.

2. Nepublicarea legilor prevăzute la literele (a) – (h) ale alineatului anterior și a oricărei legi a organelor care exercită puterea suverană, a organelor regiunilor autonome și a organelor autorităților locale le lipsește pe acestea de forță juridică.

3. Legea stabilește mijloacele prin care sunt publicate alte legi și consecințele nepublicării acestora.

Titlul II: Președintele Republicii

Capitolul I: Statut, rol și alegere

Art. 120. DEFINIȚIE

Președintele Republicii reprezintă Republica Portugheză, garantează independența națională, unitatea statului și funcționarea adecvată a instituțiilor democratice și este din oficiu comandantul Forțelor Armate.

Art. 121. ALEGEREA

1. Președintele Republicii este ales pe baza unui sufragiu universal, direct și secret de către toți cetățenii portughezi care sunt înregistrați cu drept de vot pe teritoriul Portugaliei și în baza următorului alineat, de către toți cetățenii portughezi cu reședința în străinătate.

2. Legea reglementează dreptul la vot al cetățenilor portughezi care au reședința în străinătate și, în acest scop, ia în considerare existența premiselor care îi leagă efectiv de comunitatea portugheză.

3. Dreptul la vot pe teritoriul Portugaliei este exercitat personal.

Art. 122. ELIGIBILITATE

Cetățenii de origine portugheză care sunt înregistrați la vot și care au împlinit vârsta de 35 de ani sunt eligibili pentru a candida la alegeri.

Art. 123. CONDIȚII DE ELIGIBILITATE PENTRU REALEGERE

1. Realegerea pentru un al treilea mandat consecutiv sau în perioada de cinci ani imediat următoare sfârșitului unui al doilea mandat consecutiv nu este permisă.

2. În cazul în care Președintele Republicii își dă demisia, acesta nu poate candida din nou la următoarele alegeri sau la cele organizate în perioada de cinci ani imediat următoare datei la care a demisionat.

Art. 124. NOMINALIZĂRI

1. Nominalizările pentru funcția de Președinte al Republicii se fac pe baza a cel puțin 7.500 și a cel mult 15.000 de alegători înregistrați.

2. Nominalizările sunt depuse la Curtea Constituțională cu cel puțin 30 de zile înainte de data stabilită pentru organizarea alegerilor.

3. În cazul decesului unui candidat sau al oricărui alt motiv care determină ca un candidat să se afle în incapacitatea de a-și îndeplini îndatoririle asociate poziției de Președinte al Republicii, procesul electoral reîncepe conform termenilor stabiliți prin lege.

Art. 125. DATA ALEGERILOR

1. Președintele Republicii este ales în perioada de 60 de zile care precede sfârșitul mandatului predecesorului său ori în perioada de 60 de zile care urmează după ce această poziție devine vacantă.

2. Alegerile nu pot avea loc în perioada de 90 de zile anterioară sau ulterioară datei de organizare a alegerilor pentru Adunarea Republicii.

3. În cazul prevăzut la alineatul anterior, alegerile au loc în perioada de 10 zile care urmează sfârșitului perioadei prevăzute de acesta, iar mandatul Președintelui în exercițiu la acel moment este prelungit de drept pe perioada necesară de timp.

Art. 126. SISTEMUL ELECTORAL

1. Candidatul care primește mai mult de jumătate din voturile valabil exprimate este ales Președinte al Republicii. Buletinele de vot albe nu se consideră voturi valabil exprimate.

2. Dacă niciunul dintre candidați nu obține acest număr de voturi, se organizează un al doilea tur de scrutin în termen de 21 de zile de la data primului tur.

3. La al doilea vot se pot prezenta doar cei doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi la primul tur și care nu și-au retras candidatura.

Art. 127. ÎNVESTIREA ÎN FUNCȚIE ȘI DEPUNEREA JURĂMÂNTULUI

1. Președintele ales este investit în funcție în fața Adunării Republicii. Preluarea funcției are loc în ultima zi a mandatului Președintelui în exercițiu sau, în cazul alegerilor organizate pentru funcția vacantă de Președinte, în cea de-a opta zi de la publicarea rezultatelor alegerilor.

3. La investirea în funcție, Președintele Republicii ales depune următorul jurământ:

„Jur pe onoarea mea să îmi îndeplinesc cu loialitate îndatoririle care îmi revin, să apăr și să respect Constituția Republicii Portugheze și să asigur respectarea acesteia.”

Art. 128. DURATA MANDATULUI

1. Durata mandatului Președintelui Republicii este de cinci ani și se încheie la investirea noului Președinte ales.

2. În cazul în care această funcție devine vacantă, noul Președinte ales al Republicii începe un nou mandat.

Art. 129. ABSENȚA DE PE TERITORIUL PORTUGALIEI

1. Președintele Republicii nu poate părăsi teritoriul Portugaliei fără consimțământul Adunării Republicii sau, în cazul în care Adunarea nu este în sesiune completă, fără consimțământul Comisiei Permanente a acesteia.

2. Consimțământul nu este necesar în cazul în care Președintele Republicii se află în tranzit sau este plecat într-o vizită neoficială care nu durează mai mult de cinci zile. Totuși, acesta trebuie să notifice Adunarea Republicii în prealabil cu privire la astfel de situații.

3. Nerespectarea prevederilor alineatului (1) de mai sus conduce automat la pierderea funcției.

Art. 130. RĂSPUNDEREA PENALĂ

1. Președintele Republicii răspunde în fața Curții Supreme de Justiție pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea funcțiilor sale.

2. Procedura poate fi inițiată de către Adunarea Republicii, pe baza unei propuneri formulate de o cincime dintre membrii Adunării și a unei decizii adoptate de către o majoritate de două treimi din membrii aflați în exercițiul deplin al funcției lor.

3. Condamnarea duce la eliberarea din funcție și la incompatibilitatea de a fi reales.

4. După încheierea mandatului său, Președintele Republicii răspunde în fața instanțelor comune pentru infracțiunile care nu sunt săvârșite în exercitarea funcțiilor sale.

Art. 131. DEMISIA

1. Președintele Republicii poate demisiona printr-un mesaj adresat Adunării Republicii.

2. Această demisie începe să producă efecte din momentul în care Adunarea Republicii ia cunoștință de ea, fiind supusă publicării ulterioare în Jurnalul Oficial al Republicii (*Diário da República*).

Art. 132. PREȘEDINTELE INTERIMAR

1. În cazul în care Președintele Republicii se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita funcțiile sau în cazul în care această funcție este vacantă și până la instalarea noului Președinte ales, funcțiile sale sunt îndeplinite de către Președintele Adunării Republicii ori, în cazul în care acesta se află în imposibilitate, de către înlocuitorul său.

2. Pe perioada în care acționează ca Președinte interimar al Republicii, mandatul Președintelui Adunării Republicii sau al înlocuitorului său ca membru al Adunării se suspendă automat.

3. Președintele Republicii își păstrează drepturile și privilegiile inerente funcției sale pe perioada în care se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita funcțiile.

4. Președintele interimar al Republicii se bucură de toate onorurile și prerogativele specifice funcției, dar drepturile sale sunt cele corespunzătoare funcției în care a fost ales.

Capitolul II: Atribuțiile șefului statului

Art. 133. ATRIBUȚII ÎN RAPORT CU ALTE AUTORITĂȚI PUBLICE

În raport cu alte autorități publice, Președintele Republicii are următoarele atribuții:

- a. prezidarea Consiliului de Stat;
- b. în baza legii electorale, stabilirea datei de organizare a alegerilor pentru Președintele Republicii, membrii Adunării Republicii, membrii Parlamentului European și membrii Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;

- c. convocarea ședințelor extraordinare ale Adunării Republicii;
- d. adresarea de mesaje Adunării Republicii și Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;
- e. sub rezerva prevederilor articolului 172 și după consultarea în prealabil a partidelor care au reprezentanți atât în Adunare, cât și în Consiliul de Stat, dizolvarea Adunării Republicii;
- f. numirea Prim-ministrului în baza articolul 187, alineatul (1);
- g. demiterea Guvernului în temeiul articolului 195, alineatul (2), și eliberarea Prim-ministrului din funcție în temeiul articolului 186, alineatul (4);
- h. numirea de membri ai Guvernului și eliberarea acestora din funcție la propunerea Prim-ministrului;
- i. prezidarea Consiliului de Miniștri, la solicitarea Prim-ministrului;
- j. dizolvarea Adunărilor Legislative regionale, după consultarea în prealabil a Consiliului de Stat și a partidelor care au reprezentanți în Adunările Legislative ale regiunilor autonome, sub rezerva prevederilor articolului 172;
- l. numirea reprezentanților Republicii pentru regiunile autonome și eliberarea acestora din funcție, după consultarea în prealabil a Guvernului;
- m. numirea Președintelui Curții de Conturi și a Procurorului General și eliberarea acestora din funcție, la propunerea Guvernului;
- n. numirea a cinci membri ai Consiliului de Stat și a doi membri ai Consiliului Judiciar Suprem;
- o. prezidarea Consiliului Suprem de Apărare Națională;
- p. numirea șefului statului major general al forțelor armate, la propunerea Guvernului și, după consultarea șefului statului major general al forțelor armate, a adjunctului acestuia, dacă este cazul și a șefilor de stat major ai celor trei forțe armate.

Art. 134. ATRIBUȚII PERSONALE

Președintele Republicii are competențe directe pentru:

- a. îndeplinirea funcției de Comandant al Forțelor Armate; promulgarea de legi, legi executive și decrete de reglementare, publicarea acestora și semnarea atât a rezoluțiilor emise de Adunarea Republicii pentru adoptarea de acorduri internaționale, cât și a restului ordinelor Guvernului;
- b. supunerea la referendum a aspectelor importante, de interes național, în temeiul articolului 115 și a celor menționate la articolul 232, alineatul (2), și la articolul 256, alineatul (3);
- c. declararea stării de asediu sau a stării de urgență în conformitate cu prevederile articolelor 19 și 138;
- d. pronunțarea cu privire la toate situațiile de urgență care au consecințe grave pentru viața Republicii;

- e. grațierea sau comutarea sentințelor, după consultarea în prealabil a Guvernului;
- f. sesizarea Curții Constituționale să efectueze o analiză preliminară a constituționalității asupra normelor prevăzute de legi, legi executive (ordonanțe) și de acorduri internaționale;
- h. sesizarea Curții Constituționale să hotărască dacă prevederile legale sau statutele sunt neconstituționale ca urmare a unei includeri sau omisiuni;
- i. acordarea decorațiilor în condițiile legii și îndeplinirea funcției de Mare Maestru pentru ordinele onorifice din Portugalia.

Art. 135. ATRIBUȚII ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

În relațiile internaționale, Președintele Republicii este responsabil pentru:

- a. Numirea ambasadurilor și a trimișilor extraordinari la propunerea Guvernului și acreditarea reprezentanților diplomatici străini;
- b. Ratificarea tratatelor internaționale, după ce acestea au fost adoptate în mod corespunzător;
- c. La propunerea Guvernului, după consultarea Consiliului de Stat și sub rezerva autorizării de către Adunarea Republicii sau, dacă Adunarea Republicii nu este reunită în ședință și nu este posibilă convocarea imediată a acesteia, de către Comisia Permanentă a acesteia, declararea stării de război în cazul unei agresiuni efective sau iminente și declararea păcii.

Art. 136. ADOPTAREA LEGISLAȚIEI ȘI DREPTUL DE VETO

1. În termen de 20 de zile de la primirea oricărui decret emis de Adunarea Republicii în vederea adoptării ca lege sau de la publicarea unei hotărâri judecătorești a Curții Constituționale care nu declară ca neconstituțională niciuna dintre prevederile decretului, Președintele Republicii fie promulgă decretul și legea în cauză, fie își exercită dreptul de veto. În cel de-al doilea caz, acesta trimite un mesaj prin care stabilește motivele exercitării dreptului de veto și solicită reanalizarea legii.

2. Dacă Adunarea Republicii confirmă votul inițial pe baza majorității absolute a tuturor membrilor în exercițiul deplin al funcției lor, Președintele Republicii promulgă decretul și legea în termen de opt zile de la primirea acestuia.

3. Totuși, o majoritate care este cel puțin egală cu două treimi din numărul total al membrilor prezenți și mai mare decât majoritatea absolută a tuturor membrilor în exercițiul deplin al funcției lor este necesară pentru confirmarea decretelor sub formă de legi organice, precum și pentru confirmarea prevederilor ce se referă la următoarele chestiuni:

- a. relații externe;
- b. granițele dintre sectorul public, sectorul privat și cel al cooperativelor în ceea ce privește deținerea în proprietate a mijloacelor de producție;

c. reglementările care guvernează legile electorale prevăzute prin prezenta Constituție și care nu iau forma unei lei organice.

4. În termen de 40 de zile de la primirea unui decret guvernamental în vederea promulgării sau de la publicarea unei hotărâri judecătorești a Curții Constituționale care nu declară ca neconstituțională niciuna dintre prevederile unui astfel de decret, Președintele Republicii promulgă decretul în cauză sau își exercită dreptul de veto. În cel de-al doilea caz, acesta informează Guvernul în scris cu privire la motivele exercitării unui astfel de drept.

5. Președintele Republicii își exercită, de asemenea, dreptul de veto în temeiul articolelor 278 și 279.

Art. 137. NEPROMULGAREA LEGISLAȚIEI SAU NESEMNAREA ACESTEIA

În cazul în care Președintele Republicii nu promulgă sau nu semnează una dintre legile prevăzute la articolul 134, litera (b), legea respectivă nu poate intra în vigoare.

Art. 138. DECLARAREA STĂRII DE ASEDIU SAU A STĂRII DE URGENȚĂ

1. Declarația stării de asediu sau a stării de urgență necesită consultarea prealabilă a Guvernului și autorizarea de către Adunarea Republicii sau, în cazul în care Adunarea Republicii nu se află în ședință și nu este posibilă convocarea imediată a acesteia, de către Comisia Permanentă.

2. În cazul în care declarația stării de asediu sau a stării de urgență este autorizată de către Comisia Permanentă a Adunării Republicii, o astfel de declarație necesită confirmare în plen imediat ce Comisia poate fi convocată.

Art. 139. ACTE ALE PREȘEDINTELUI INTERIMAR AL REPUBLICII

1. Președinții interimari ai Republicii nu pot îndeplini niciunul dintre actele prevăzute la articolul 133, literele (e) și (n), și la articolul 134, litera (c).

2. Președinții interimari ai Republicii pot îndeplini numai actele prevăzute la articolele 133, literele (b), (c), (f), (m) și (p), respectiv 134, litera (a), și articolul 135, litera (a), după consultarea în prealabil a Consiliului de Stat.

Art. 140. CONTRASEMNĂTURA MINIȘTRILOR

1. Actele la care se angajează Președintele Republicii în temeiul articolului 133, literele (h), (j), alineatul (1), literele (m) și (p), articolul 134, literele (b), (d) și (f) și articolul 135, literele (a), (b) și (c), necesită contrasemnătura Guvernului.

2. În cazul în care Guvernul nu contrasemnează actul, acesta este considerat că nu poate produce efecte juridice.

Capitolul III: Consiliul de Stat

Art. 141. DEFINIȚIE

Consiliul de Stat este organul politic care oferă consiliere Președintelui Republicii.

Art. 142. STRUCTURĂ

Consiliul de Stat este prezidat de către Președintele Republicii și este, de asemenea, compus din următorii membri:

- a. Președintele Adunării Republicii;
- b. Prim-ministru;
- c. Președintele Curții Constituționale;
- d. Avocatul Poporului;
- e. președinții guvernelor regionale;
- f. foștii președinți ai Republicii care au fost aleși în baza prezentei Constituții și care nu au fost eliberați din funcție din motive imputabile;
- g. cinci cetățeni pe care Președintele Republicii îi numește pe durata mandatului său;
- h. Cinci cetățeni pe care Adunarea Republicii îi alege potrivit principiului reprezentării proporționale pe durata legislaturii sale.

Art. 143. ÎNVESTIREA ÎN FUNCȚIE ȘI DURATA MANDATULUI

1. Membrii Consiliului de Stat sunt investiți în funcție de către Președintele Republicii.

2. Membrii Consiliului de Stat care sunt prevăzuți la articolul 142, literele (a) – (e), continuă să fie membri atâta timp cât rămân în funcțiile respective.

3. Membrii Consiliului de Stat care sunt prevăzuți la articolul 142, literele (g) și (h), continuă să fie membri până când sunt investiți în funcție înlocuitorii acestora.

Art. 144. ORGANIZARE ȘI PROCEDURĂ

1. Consiliul de Stat este responsabil pentru elaborarea propriului său Regulament de procedură.

2. Ședințele Consiliului de Stat sunt nepublice.

Art. 145. ATRIBUȚII

Consiliul de Stat are următoarele atribuții:

- a. acordarea avizului pentru dizolvarea Adunării Republicii și a Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;
- b. acordarea avizului pentru demiterea Guvernului în situația prevăzută la articolul 195, alineatul (2);
- c. acordarea avizului privind declararea stării de război și încheierea păcii;
- d. acordarea avizului cu privire la actele președinților interimari al Republicii menționați la articolul 139;
- e. acordarea avizului cu privire la alte cazuri prevăzute prin prezenta Constituție și, în general, când i se solicită acest lucru de către Președintele Republicii, oferindu-i acestuia consiliere în exercitarea funcției.

Art. 146. EMITEREA DE AVIZE

Consiliul de Stat emite avizele prevăzute la articolul 145, literele (a) – (e) în ședința convocată în acest scop de către Președintele Republicii, astfel de avize fiind făcute publice la data actului la care se referă.

*Titlul III: Adunarea Republicii**Capitolul I: Statut, rol și alegere***Art. 147. DEFINIȚIE**

Adunarea Republicii este adunarea parlamentară care îi reprezintă pe cetățenii portughezi.

Art. 148. STRUCTURĂ

Conform legii electorale, numărul minim de membri ai Adunării Republicii este de 180, iar numărul maxim este de 230 de membri.

Art. 149. CIRCUMSCRIȚII

1. Membrii sunt aleși pentru circumscripțiile definite prin lege ca zone geografice. Legea poate crea circumscripții plurinomiale și uninominale și poate stabili natura și caracterul complementar al acestora, astfel încât să asigure că voturile sunt convertite în locuri potrivit sistemului de reprezentare proporțională și pe baza regulii d'Hondt privind media cea mai mare.

2. Cu excepția circumscripției naționale, dacă există, numărul de membri ai fiecărei circumscripții plurinomiale de pe teritoriul Portugaliei este direct proporțional cu numărul cetățenilor cu drept de vot din circumscripția în cauză.

Art. 150. ELIGIBILITATE

Sub rezerva restricțiilor impuse de legea electorală cu privire la incompatibilitățile locale sau cu privire la exercitarea anumitor funcții, toți cetățenii portughezi înregistrați cu drept de vot sunt eligibili pentru a candida la alegeri.

Art. 151. CANDIDATURI

1. Candidaturile sunt propuse de către partidele politice în conformitate cu legea. Partidele pot face nominalizările individual sau în coaliție, iar listele lor de candidați pot include cetățeni care nu sunt membri înregistrați ai niciunuia dintre partidele respective.

2. Nicio persoană nu poate candida în mai mult de o circumscripție de același fel, cu excepția circumscripției naționale, dacă există. Nicio persoană nu poate apărea pe mai mult de o listă.

Art. 152. REPREZENTARE POLITICĂ

1. Legea nu limitează corespondența dintre voturi și locuri prin stabilirea unui procent minim la nivel național din voturile exprimate.

2. Membrii Parlamentului reprezintă întreaga țară, nu numai circumscripțiile pentru care sunt aleși.

Art. 153. ÎNCEPUTUL ȘI ÎNCETAREA MANDATULUI

1. Mandatele membrilor încep odată cu prima ședință a Adunării Republicii de după alegerea acesteia și se încheie cu prima ședință organizată după alegerile următoare, fără a aduce atingere suspendării sau încheierii niciunui mandat individual.

2. Legea electorală reglementează completarea locurilor vacante care apar în cadrul Adunării și substituirea temporară a membrilor, în cazul existenței unor motive importante pentru luarea unei astfel de măsuri.

Art. 154. INCOMPATIBILITĂȚI ȘI INTERDICȚII PRIVIND EXERCITAREA FUNCȚIEI

1. Membrii care sunt numiți (și) în Guvern nu își pot exercita funcția de membru (al Adunării Republicii) până când nu părăsesc Guvernul, fiind substituiți temporar potrivit prevederilor articolului anterior.

2. Orice alte incompatibilități sunt stabilite prin lege.

3. Legea reglementează cazurile și situațiile în care membrii solicită autorizarea Adunării Republicii pentru a fi jurați, arbitri, experți sau martori.

Art. 155. EXERCITAREA FUNCȚIEI DE MEMBRU

1. Membrii își exercită mandatele în mod liber și le sunt garantate condițiile necesare pentru îndeplinirea eficientă a îndatoririlor lor, în special cele necesare pentru menținerea contactului indispensabil cu alegătorii înregistrați și cele necesare pentru a se asigura că aceștia din urmă sunt informați cu regularitate.

2. Legea reglementează împrejurările în care absența membrilor de la actele sau procedurile oficiale care nu privesc Adunarea Republicii, ca urmare a ședințelor sau misiunilor acesteia, constituie motive întemeiate pentru amânarea unor astfel de acte sau proceduri.

3. În conformitate cu legea, autoritățile publice au datoria de a coopera cu membrii în îndeplinirea funcțiilor acestora.

Art. 156. ATRIBUȚIILE MEMBRILOR ADUNĂRII

Membrii Adunării au următoarele competențe:

- a. de a formula propuneri de revizuire a Constituției;
- b. de a depune proiecte de lege, proiecte de revizuire a Regulamentului de procedură, proiecte de rezoluții, în special cu privire la referendumuri, și proiecte de decizii și de a solicita programarea acestora în vederea dezbaterii;
- c. de a participa și a lua cuvântul la dezbaterile parlamentare, în conformitate cu Regulamentul de procedură;
- d. de a pune întrebări Guvernului cu privire la oricare dintre actele sale sau cele ale administrației publice și de a obține răspunsuri într-o perioadă rezonabilă de timp, cu excepția prevederilor legale care conțin secrete de stat;

- e. de a solicita și de a obține de la Guvern sau de la organele de guvernare ale oricărei entități publice informațiile, documentele și publicațiile oficiale pe care membrul sau membrii în cauză le consideră utile în vederea exercitării mandatului lor;
- f. de a solicita constituirea de comisii parlamentare de anchetă; alte competențe stabilite de Regulamentul de procedură.

Art. 157. IMUNITATE

1. Membrii Adunării nu au nicio răspundere civilă sau penală și nu sunt supuși procedurilor disciplinare cu privire la voturile sau avizele exprimate de aceștia în exercitarea mandatului lor.

2. Membrii nu pot fi obligați să dea declarații în litigii penale sau să fie inculpați fără autorizarea Adunării. În cazul existenței unor probe solide cu privire la săvârșirea unei infracțiuni grave pedepsite de lege cu închisoarea mai mare de trei ani, Adunarea autorizează în mod obligatoriu prezentarea aceluia membru în calitate de inculpat.

3. Niciun membru nu poate fi reținut, arestat sau închis fără autorizarea Adunării, cu excepția cazului în care au fost săvârșite infracțiuni grave, pedepsite cu închisoarea, așa cum se prevede la alineatul anterior, și dacă a fost prins în flagrant delict.

4. În cazul în care se inițiază o procedură penală împotriva unui membru și acesta este pus sub acuzare de către autoritatea judiciară competentă, Adunarea decide dacă acesta este suspendat sau nu din funcție, astfel încât procedura judiciară să își poată continua cursul. În cazul săvârșirii unei infracțiuni de tipul celor menționate la alineatele anterioare, Adunarea suspendă obligatoriu din funcție membrul respectiv.

Art. 158. DREPTURI ȘI PRIVILEGII

Membrii Adunării se bucură de următoarele drepturi și privilegii:

- a. amânarea serviciului militar, civic și de apărare civilă;
- b. libertatea de circulație și dreptul la un pașaport special pentru călătoriile oficiale în străinătate;
- c. o carte specială de identitate;
- d. alocațiile stabilite prin lege.

Art. 159. ÎNDATORIRI

Membrii Adunării au următoarele îndatoriri:

- a. de a participa la ședințele plenare și la orice comitete din care fac parte;
- b. de a îndeplini funcțiile aferente mandatului în cadrul Adunării și alte funcții în care sunt numiți la propunerea grupurilor parlamentare din care fac parte;
- c. de a lua parte la vot.

Art. 160. PIERDEREA MANDATULUI ȘI DEMISIA

1. Membrii Adunării își pierd mandatul parlamentar în cazul în care:
 - a. Își pierd drepturile sau fac obiectul uneia dintre incompatibilitățile stabilite prin lege;
 - b. Nu își ocupă locul în Adunare sau depășesc numărul de absențe stabilit prin Regulamentul de procedură;
 - c. Se înregistrează ca membru al unui alt partid decât cel pentru care au candidat la alegeri;
 - d. Sunt condamnați de către o instanță judecătorească pentru săvârșirea uneia dintre infracțiunile speciale pentru care titularii de funcții politice pot fi făcuți răspunzători, comise în cadrul exercitării funcției lor și pentru care au fost condamnați la pierderea drepturilor în cauză ori sunt condamnați pentru participarea la organizații rasiste sau care au o ideologie fascistă.
2. Membrii Adunării își pot da demisia din funcție pe baza unei declarații scrise.

*Capitolul II: Atribuții***Art. 161. ATRIBUȚII POLITICE ȘI LEGISLATIVE**

Adunarea Republicii are următoarele atribuții:

- a. adoptarea de revizuii ale Constituției, în baza articolelor 284 – 289;
- b. adoptarea de statute politice și administrative ale regiunilor autonome și de legi care guvernează alegerea membrilor Adunărilor Legislative ale acestor regiuni;
- c. elaborarea și adoptarea de legi cu privire la toate domeniile, mai puțin cele care reprezintă responsabilitatea exclusivă a Guvernului în baza prezentei Constituții;
- d. acordarea de autorizații Guvernului în vederea legiferării;
- e. acordarea pentru Adunările Legislative ale regiunilor autonome a autorizărilor prevăzute la articolul 227, alineatul (1), litera (b);
- f. acordarea de amnistii și grațieri;
- g. adoptarea de legi cu privire la opțiunile majore ale planurilor naționale și la bugetul de stat, la propunerea Guvernului;
- h. autorizarea Guvernului să contracteze și să acorde împrumuturi și să se angajeze în alte operațiuni de acordare de împrumuturi, cu excepția operațiunilor cu datorii publice, stabilirea termenilor și condițiilor generale care guvernează astfel de împrumuturi și a operațiilor de acordare de împrumuturi și stabilire a limitei superioare pentru garanțiile care urmează să fie acordate de Guvern în fiecare an specificat;

- i. adoptarea de tratate, în special a celor care implică participarea Portugaliei la organizații internaționale, relații de prietenie, pace, apărare, modificarea frontierelor sau afaceri militare, precum și acorduri internaționale care privesc aspecte ce țin de responsabilitatea exclusivă a Adunării sau pe care Guvernul le consideră potrivite pentru a fi înaintate acesteia în vederea analizării;
- j. propunerea făcută Președintelui Republicii ca aspectele importante de interes național să fie supuse unui referendum;
- l. autorizarea și confirmarea declarațiilor de instituire a stării de asediu sau a stării de urgență;
- m. autorizarea Președintelui Republicii să declare război sau să proclame pacea;
- n. pronunțarea, în conformitate cu legea, cu privire la chestiunile care așteaptă luarea unei decizii de către organele Uniunii Europene și care privesc sfera sa de responsabilitate legislativă exclusivă;
- o. îndeplinirea altor funcții care îi pot fi atribuite prin lege sau prin prezența Constituție.

Art. 162. ATRIBUȚIA DE CONTROL

În îndeplinirea îndatoririlor sale de control, Adunarea Republicii este competentă pentru:

- a. supravegherea respectării prezentei Constituții și a legilor și analizarea acțiunilor Guvernului și ale administrației publice;
- b. analizarea modului în care a fost realizată declararea stării de asediu sau a stării de urgență;
- c. analizarea ordonanțelor, cu excepția celor elaborate în baza responsabilității legislative exclusive a Guvernului și analizarea decretelor legislative regionale prevăzute la articolul 227 alineatul (1) litera (b), în vederea stabilirii dacă acestea trebuie modificate sau dacă încetează a mai fi în vigoare;
- d. primirea rapoartelor de descărcare de gestiune privind conturile statului și ale altor organe publice, în conformitate cu legea. Astfel de conturi sunt depuse până la data de 31 decembrie ale anului următor, împreună cu avizul Curții de Conturi și cu alte elemente necesare pentru analiza acestora;
- e. analiza rapoartelor cu privire la aplicarea Planurilor Naționale.

Art. 163. ATRIBUȚII ÎN RAPORT CU ALTE AUTORITĂȚI PUBLICE

În raport cu alte autorități publice, Adunarea Republicii are următoarele funcții:

- a. asistarea în calitate de martor la investitura Președintelui Republicii;
- b. consimțirea la absența Președintelui Republicii de pe teritoriul Portugaliei;

- c. promovarea inițierii unei proceduri împotriva Președintelui Republicii pentru infracțiunile săvârșite în cursul exercitării funcțiilor sale și luarea unei decizii cu privire la suspendarea membrilor Guvernului în cazul prevăzut la articolul 196;
- d. analizarea programului Guvernului;
- e. votarea cu privire la moțiunile de încredere sau de cenzură referitoare la Guvern;
- f. supravegherea și analizarea, în conformitate cu legea, a participării Portugaliei la funcționarea Uniunii Europene;
- g. numirea a cinci membri ai Consiliului de Stat și a membrilor Consiliului Suprem al Parchetului de a căror numire este responsabilă Adunarea, conform sistemului de reprezentare proporțională;
- h. pe baza unei majorități de cel puțin două treimi din numărul de membri prezenți și mai mare decât majoritatea absolută a tuturor membrilor în exercițiul deplin al funcției lor, alegerea a 10 judecători ai Curții Constituționale, a Avocatului Poporului, a Președintelui Consiliului Economic și Social, a șapte membri ai Consiliului Suprem Judiciar, a membrilor organului de reglementare în mass-media și a membrilor tuturor celorlalte organe constituționale, numiri care sunt, conform legii, responsabilitatea Adunării Republicii;
- i. supervizarea, în conformitate cu legea, a implicării contingentelor militare și a forțelor de securitate portugheze în străinătate.

Art. 164. ATRIBUȚIA EXCLUSIVĂ DE A LEGIFERA

Adunării Republicii îi revine prerogativa de a legifera cu privire la următoarele aspecte:

- a. alegerea autorităților care exercită puterea suverană;
- b. normele de reglementare a referendumurilor;
- c. organizarea, funcționarea și procedurile Curții Constituționale;
- d. organizarea apărării naționale, definirea atribuțiilor derivate din aceasta și elementele generale de bază ale organizării, funcționării, reechipării și disciplinei forțelor armate;
- e. normele care guvernează starea de asediu și starea de urgență;
- f. dobândirea, pierderea și redobândirea cetățeniei portugheze;
- g. definirea limitelor apelor teritoriale, a zonei economice exclusive și a drepturilor Portugaliei la platforma continentală adiacentă;
- h. regimul juridic al asociațiilor și partidelor politice;
- i. elementele de bază ale sistemului de educație;
- j. alegerea membrilor Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome;
- l. alegerea titularilor funcțiilor din administrația locală și alte alegeri pe bază de sufragiu direct și universal, precum și alegeri pentru restul organelor constituționale;

- m. statutul și rolul titularilor funcțiilor din cadrul autorităților publice care exercită puterea suverană și al titularilor funcțiilor din administrația locală, precum și al titularilor funcțiilor restului organelor constituționale și al celor care sunt aleși pe bază de sufragiu direct și universal;
- n. crearea, desființarea și modificarea autorităților locale și a normelor care le guvernează, fără a aduce atingere competențelor regiunilor autonome;
- o. restricții privind exercitarea drepturilor de către militarii cu normă întreagă și personalul militar care se află în serviciu activ și de către membrii forțelor de poliție și ai serviciilor de securitate;
- p. normele care guvernează numirea membrilor organelor Uniunii Europene, cu excepția Comisiei;
- q. normele care guvernează sistemul de informații și secretele de stat ale Republicii;
- r. normele generale care guvernează elaborarea și organizarea bugetelor statului, regiunile autonome și autoritățile locale;
- s. normele care guvernează simbolurile naționale;
- t. normele care guvernează finanțele regiunilor autonome;
- u. normele care guvernează forțele de poliție și serviciile de securitate;
- v. normele care guvernează autonomia organizațională, administrativă și financiară a serviciilor de suport ale Președintelui Republicii.

Art. 165. ATRIBUȚIA PARȚIAL EXCLUSIVĂ DE A LEGIFERA

1. Cu excepția cazului în care autorizează și Guvernul în acest sens, Adunării Republicii îi revine prerogativa de a legifera cu privire la următoarele chestiuni:

- a. statutul și capacitatea juridică a populației;
- b. drepturi, libertăți și garanții;
- c. definirea infracțiunilor, sancțiunilor penale, pedepselor, măsurilor de siguranță și condițiilor preliminare asociate, precum și stabilirea procedurii penale;
- d. normele generale de pedepsire a abaterilor disciplinare și cele care guvernează abaterile administrative și procedurile aplicabile;
- e. normele generale care guvernează rechizițiile și exproprierea în interes public;
- f. elementele de bază ale sistemului de securitate socială și ale sistemului național de sănătate;
- g. elementele de bază ale normelor de protejare a naturii, a echilibrului ecologic și a patrimoniului cultural;
- h. normele generale care guvernează închirierile în mediul urban și rural;
- i. crearea de impozite și sistemul fiscal, precum și normele generale care guvernează îndatoririle și alte plăți financiare către organele publice;

- j. definirea sectoarelor care dețin proprietatea asupra mijloacelor de producție, inclusiv a sectoarelor de bază în care companiile private și alte organe similare nu au dreptul să își desfășoare activitatea;
 - l. mijloacele și formele de intervenție, expropriere, naționalizare și privatizare în interes public a mijloacelor de producție și terenurilor și legate de acestea, împreună cu criteriile pentru stabilirea despăgubirilor în astfel de cazuri;
 - m. normele care guvernează planurile de dezvoltare economică și socială și structura Consiliului Economic și Social;
 - n. elementele de bază ale politicii agricole, inclusiv stabilirea limitelor minime și maxime pentru ferme;
 - o. sistemul monetar și standardul pentru greutate și măsuri;
 - p. organizarea și responsabilitățile instanțelor judecătorești și ale Parchetului, statutul și rolul judecătorilor respectivi, precum și organizarea și atribuțiile organelor de soluționare a conflictelor care nu au caracter judiciar;
 - q. statutul și rolul autorităților locale, inclusiv normele care guvernează finanțele locale;
 - r. participarea organizațiilor rezidenților la administrația locală;
 - s. asociații publice, garanții disponibile în favoarea cetățenilor care apelează la utilizarea administrației publice, respectiv răspunderea civilă a administrației publice pentru prejudiciile produse în activitate;
 - t. elementele de bază ale normelor care guvernează administrația publică și domeniul de aplicare al acesteia;
 - u. elementele de bază ale statutului societăților și fundațiilor publice;
 - v. definirea și normele care guvernează proprietatea în domeniul public;
 - x. normele care guvernează mijloacele de producție care sunt integrate în sectorul social și al cooperativelor cu privire la proprietate;
 - z. elementele de bază ale planificării urbane și amenajării teritoriului;
 - aa. Normele care guvernează forțele municipale de poliție și forma în care acestea sunt constituite.
2. Legile care acordă Guvernului delegarea legislativă stabilesc obiectul, scopul, limita și durata unei astfel de autorizații, care poate fi prelungită.
 3. Cu respectarea dreptului de a le utiliza în etape parțiale, delegările legislative pot fi folosite numai o singură dată.
 4. Delegările expiră în urma demisiei sau demiterii Guvernului căruia i-au fost acordate, la sfârșitul legislaturii sau la dizolvarea Adunării Republicii.
 5. Delegările acordate Guvernului prin Legea bugetului respectă prevederile prezentului articol și, atunci când privesc probleme fiscale, expiră numai la sfârșitul anului fiscal la care fac referire.

Art. 166. FORMA LEGILOR

1. Legile prevăzute la articolul 161, litera (a), iau forma legilor constituționale.
2. Legile prevăzute la articolul 164, literele (a) – (f), (h), (j), prima teză a literei (l), (q) și (t), și la articolul 255 iau forma legilor organice.
3. Legile prevăzute la articolul 161, literele (b) – (h), iau forma de legi ordinare.
4. Legile prevăzute la articolul 163, literele (d) și (e), iau forma moțiunilor.
5. Restul legilor Adunării Republicii iau forma rezoluțiilor, la fel ca și cele ale Comisiei Permanente prevăzute la articolul 179, alineatul (3), literele (e) și (f).
6. Rezoluțiile sunt publicate indiferent dacă sunt adoptate sau nu.

Art. 167. INIȚIATIVA ÎN RAPORT CU LEGISLAȚIA ȘI REFERENDUMURILE

1. Prerogativa de inițiativă legislativă și referendară aparține membrilor Adunării, grupurilor parlamentare și Guvernului și, de asemenea, sub rezerva termenilor și condițiilor stabilite prin lege, grupurilor de alegători înregistrați. Prerogativa de inițiativă legislativă cu privire la regiunile autonome aparține Adunării Legislative respective.

2. Niciun membru, grup parlamentar, Adunare Legislativă a unei regiuni autonome sau grup de alegători înregistrați nu poate depune proiecte de lege sau propuneri de revizuire care implică, în cursul exercițiului financiar curent, o creștere a cheltuielilor statului sau o scădere a veniturilor acestuia, așa cum sunt prevăzute în buget.

3. Niciun membru, grup parlamentar sau grup de alegători înregistrați nu poate depune propuneri de referendumuri care implică, în cursul exercițiului financiar curent, o creștere a cheltuielilor statului sau o scădere a veniturilor acestuia, așa cum sunt prevăzute în buget.

4. Proiectele de lege și propunerile de referendum care sunt respinse definitiv nu pot fi depuse din nou în cadrul aceleiași sesiuni legislative, cu excepția cazului în care este aleasă o nouă Adunare a Republicii.

5. Proiectele de lege și propunerile de referendum, care nu sunt supuse la vot în cadrul sesiunii legislative în care sunt depuse, nu trebuie depuse din nou în următoarele sesiuni legislative, decât în cazul încheierii legislaturii în cauză.

6. Proiectele de lege ale Guvernului și propunerile de referendum expiră în urma demisiei sau demiterii Guvernului.

7. Proiectele de lege ale Guvernului care sunt inițiate de Adunările Legislative ale regiunilor autonome expiră la sfârșitul legislaturii respective, cu excepția cazului în care principiile generale ale acestora au fost deja adoptate, caz în care acestea expiră numai la sfârșitul legislaturii Adunării Republicii.

8. Fără a aduce atingere proiectelor de lege și propunerilor de referendum la care fac referire, cu excepția cazului în care acestea sunt retrase, comisiile parlamentare pot depune texte de înlocuire la acestea.

Art. 168. PRINCIPII ȘI REGULI PRIVIND EXERCITAREA DREPTULUI DE VOT

1. Discutarea proiectelor de lege include o dezbatere cu privire la principiile generale și o alta cu privire la detalii.

2. Exercitarea dreptului de vot include un vot cu privire la principiile generale, un altul cu privire la detalii și un vot final general.

3. În cazul în care Adunarea decide în acest sens, textele care sunt adoptate cu privire la principiile generale sunt supuse la vot cu privire la detalii la nivel de comisie, fără a aduce atingere prerogativei Adunării de a autoriza plenul să supună detaliile la vot sau la votul final general în plen.

4. Detaliile legilor cu privire la aspectele prevăzute la articolul 164, literele (a) – (f), (h), (n) și (o), și la articolul 165, alineatul (1), litera (q), sunt supuse în mod obligatoriu la vot în plen.

5. Atunci când sunt supuse votului final general, legile organizaționale trebuie să fie adoptate cu votul majorității absolute a tuturor membrilor în exercițiul deplin al funcției lor. Aceeași majoritate este necesară pentru adoptarea detaliilor prevederilor privind granițele teritoriale ale regiunilor, așa cum se prevede la articolul 255.

6. Adoptarea următoarelor acte necesită o majoritate care este cel puțin egală cu două treimi din numărul total al membrilor prezenți și mai mare decât majoritatea absolută a tuturor membrilor în exercițiul deplin al funcției lor:

- a. legea care guvernează organul de reglementare în mass-media;
- b. normele care guvernează prevederile articolului 118 alineatul (2);
- c. legea care reglementează exercitarea dreptului prevăzut la articolul 121 alineatul (2);
- d. prevederile legilor care reglementează aspectele menționate la articolele 148 și 149 și cele referitoare la sistemul și metoda de alegere a organelor prevăzute la articolul 239, alineatul (3);
- e. prevederile care reglementează obiectul articolului 164, litera (o);
- f. prevederile statutelor politice și administrative ale regiunilor autonome care stabilesc aspectele vizate de prerogativa de a legifera a regiunilor autonome.

Art. 169. ANALIZA PARLAMENTARĂ A LEGISLAȚIEI

1. Ordonanțele Guvernului pot fi examinate de către Adunarea Republicii în vederea abrogării sau a modificării lor, cu excepția cazului în care sunt adoptate în temeiul responsabilității exclusive a Guvernului de a legifera, pe baza unei moțiuni înaintate de 10 membri în interval de 30 de zile de la publicarea acestora. Moțiunile având acest obiect nu pot fi promovate în perioadele în care lucrările Adunării Republicii sunt suspendate.

2. După ce o moțiune de examinare a unei ordonanțe a Guvernului emise în baza unei delegări legislative a fost adoptată și dacă sunt propuse unul sau mai multe amendamente, Adunarea poate suspenda aplicarea întregii ordonanțe sau

a unei părți a acesteia, fie până când legea care o modifică este publicată, fie până când toate amendamentele propuse sunt respinse.

3. Astfel de suspendări expiră după 10 ședințe în plen dacă Adunarea nu s-a pronunțat până atunci.

4. În cazul în care o ordonanță urmează să fie abrogată, aceasta încetează a mai fi în vigoare în ziua în care hotărârea Adunării este publicată în Jurnalul Oficial al Republicii (*Diário da República*), după care ordonanța în cauză nu mai este republicată în cursul aceleiași sesiuni legislative.

5. În cazul în care a fost depusă o moțiune pentru examinarea unei ordonanțe și Adunarea nu s-a pronunțat cu privire la rezultatul unei astfel de examinări sau în cazul în care Adunarea a decis să introducă amendamente, dar nu a supus respectiva ordonanță la vot până la sfârșitul sesiunii legislative în curs la acel moment și cu condiția să fi trecut cel puțin 15 sesiuni plene, procesul de examinare se consideră expirat.

6. Procedurile privind examinarea ordonanțelor au prioritate în baza termenilor Regulamentului de procedură.

Art. 170. PROCEDURI PRIVIND SITUAȚIILE DE URGENȚĂ

1. La inițiativa unui membru, grup parlamentar sau a Guvernului, Adunarea Republicii poate declara un proiect de lege sau un proiect de rezoluție ca reprezentând obiectul unei proceduri privind situațiile de urgență.

2. La inițiativa Adunării Legislative a regiunii autonome în cauză, Adunarea poate declara, de asemenea, un proiect de lege al Guvernului regional ca reprezentând obiectul unei proceduri privind situațiile de urgență.

Capitolul III: Organizare și procedură

Art. 171. LEGISLATURI

1. Fiecare legislatură durează patru sesiuni legislative.

2. În cazul dizolvării Adunării, Adunarea nou-aleasă începe o nouă legislatură, a cărei durată este extinsă la începutul perioadei cu intervalul necesar pentru completarea perioadei corespunzătoare sesiunii legislative în curs de desfășurare la data alegerilor.

Art. 172. DIZOLVARE

1. Adunarea Republicii nu poate fi dizolvată în perioada de șase luni ulterioară alegerii acesteia, în ultimele șase luni de mandat al Președintelui Republicii sau în timpul unei stări de asediu ori de urgență.

2. Nerespectarea prevederilor alineatului anterior face ca decretul de dizolvare să fie lipsit de efecte.

3. Dizolvarea Adunării nu aduce nicio atingere continuării mandatelor membrilor acesteia sau a responsabilităților Comisiei Permanente până la prima ședință a Adunării după respectivele alegeri ulterioare.

Art. 173. ȘEDINȚE ULTERIOARE ALEGERILOR

1. Adunarea Republicii se întrunește de drept în cea de-a treia zi după calcularea rezultatelor generale ale alegerilor sau, în cazul alegerilor organizate ca urmare a faptului că o legislatură urmează să se încheie și cea de-a treia zi în cauză este înainte de sfârșitul respectivei legislaturi, în prima zi din următoarea legislatură.

2. În cazul în care data respectivă coincide cu o zi în care Adunarea nu se află în sesiune completă, aceasta este convocată în vederea exercitării atribuțiilor prevăzute de articolul 175.

Art. 174. SESIUNI LEGISLATIVE, SESIUNI COMPLETE ȘI CONVOCĂRI

1. Sesiunile legislative au durata de un an începând de la data de 15 septembrie.

2. Fără a aduce atingere suspendărilor hotărâte în baza votului unei majorități de două treimi din numărul total de membri prezenți, mandatul parlamentar obișnuit al Adunării Republicii se desfășoară între 15 septembrie și 15 iunie.

3. După decizia în plen de extindere a mandatului parlamentar obișnuit sau la inițiativa Comisiei Permanente ori în cazul în care respectiva Comisie se află în incapacitate de funcționare și există o situație de extremă urgență, la inițiativa a mai mult de jumătate din numărul total de membri, Adunarea poate efectua proceduri în afara mandatului prevăzut de alineatul anterior.

4. Președintele Republicii poate convoca, de asemenea, Adunarea în mod extraordinar în vederea abordării unor probleme specifice.

5. Atunci când Adunarea ia o hotărâre în acest sens, conform termenilor prevăzuți de alineatul (2) de mai sus, comisiile pot efectua proceduri, indiferent dacă plenul Adunării este în sesiune completă sau nu.

Art. 175. ATRIBUȚIILE INTERNE ALE ADUNĂRII

Adunarea Republicii, în privința organizării și funcționării sale, are următoarele atribuții:

- a. elaborarea Regulamentului de procedură, în conformitate cu Constituția;
- b. alegerea Președintelui Adunării și a restului membrilor Biroului executiv în baza votului unei majorități absolute a tuturor membrilor Adunării. Cei patru vicepreședinți sunt aleși la propunerea celor mai mari patru grupuri parlamentare;
- c. constituirea Comisiei Permanente și a restului comisiilor parlamentare.

Art. 176. ORDINEA DE ZI A ȘEDINȚELOR ÎN PLEN

1. Președintele Adunării Republicii stabilește ordinea de zi potrivit priorităților prevăzute de Regulamentul de procedură și, fără a aduce atingere dreptului

de contestare în fața plenului Adunării sau prerogativei conferite Președintelui Republicii, în temeiul articolului 174, alineatul (4).

2. Guvernul și grupurile parlamentare pot solicita să se acorde prioritate chestiunilor de interes național care necesită soluționarea lor urgentă.

3. Fiecare grup parlamentar are dreptul de a stabili ordinea lucrărilor pentru un anumit număr de ședințe, potrivit criteriilor care urmează să fie stabilite prin Regulamentul de procedură și, în acest scop, poziția partidelor minoritare și a partidelor care nu sunt reprezentate în Guvern trebuie să fie întotdeauna protejată.

4. Adunările Legislative ale regiunilor autonome pot solicita să se acorde prioritate problemelor de interes regional care necesită soluționarea lor urgentă.

Art. 177. PARTICIPAREA MEMBRILOR GUVERNULUI

1. Miniștrii au dreptul de a participa la ședințele în plen ale Adunării Republicii, la care pot fi asistați sau substituiți de către secretarii lor de stat. Atât miniștrii, cât și secretarii de stat au dreptul de a lua cuvântul, așa cum se prevede în Regulamentul de procedură.

2. Sunt planificate ședințele la care sunt prezenți membrii Guvernului pentru a răspunde întrebărilor și solicitărilor de clarificare formulate de membrii Adunării. Astfel de ședințe se organizează la intervalele minime prevăzute de Regulamentul de procedură, dar la datele care urmează să fie stabilite în acord cu Guvernul.

3. Membrii Guvernului pot solicita să participe la procedurile comisiilor și trebuie să se prezinte în fața acestora atunci când li se solicită.

Art. 178. COMISII

1. Adunarea Republicii are mai multe comisii prevăzute de Regulamentul de procedură și poate forma comisii ad-hoc de anchetă sau în orice alt scop precis.

2. Comisiile au o structură direct proporțională cu numărul de mandate pe care fiecare partid le deține în Adunarea Republicii.

3. Petițiile adresate Adunării sunt analizate de către o comisie parlamentară sau de către mai multe comisii formate special în acest scop în cadrul Adunării, care pot audia orice entități responsabile de problema în cauză și, de asemenea, pot solicita oricărui cetățean să depună mărturie.

4. Cu respectarea regulilor privind constituirea acestora, potrivit prevederilor generale și până la limita de un comitet pentru fiecare membru și pentru o sesiune legislativă, comisiile parlamentare de anchetă sunt formate în mod obligatoriu atunci când se depune o moțiune în acest sens de către o cincime din parlamentarii aflați în exercițiul funcției lor.

5. Comisiile parlamentare de anchetă au competențe de investigare asemănătoare cu ale autorităților judiciare.

6. Președinția diferitelor comisii este împărțită între grupurile parlamentare, direct proporțional cu numărul membrilor fiecărui grup.

7. În ședințele în care sunt discutate propuneri legislative regionale dintr-o anumită regiune, reprezentanții Adunării Legislative a regiunii autonome în cauză pot participa la ședințele comisiei, în conformitate cu Regulamentul de procedură.

Art. 179. COMISIA PERMANENTĂ

1. Cu excepția perioadelor în care Adunarea Republicii se află în sesiune completă, în perioadele în care aceasta este dizolvată și în restul cazurilor prevăzute prin prezenta Constituție, Comisia Permanentă a Adunării Republicii se află în sesiune.

2. Comisia Permanentă este prezidată de către Președintele Adunării Republicii și este, de asemenea, formată din vicepreședinții și membrii nominalizați de fiecare partid, în mod direct proporțional cu numărul de locuri pe care acesta le deține în Adunare.

3. Comisia Permanentă este responsabilă pentru:

- a. supravegherea respectării prezentei Constituții și a legilor, precum și monitorizarea activităților Guvernului și ale administrației publice;
- b. exercitarea competențelor Adunării în raport cu mandatele membrilor acesteia;
- c. luarea de măsuri în vederea convocării Adunării ori de câte ori este necesar;
- d. pregătirea deschiderii sesiunilor legislative;
- e. exprimarea acordului cu privire la absența Președintelui Republicii de pe teritoriul țării;
- f. autorizarea Președintelui Republicii să declare starea de asediu sau de urgență, să declare război sau să proclame pacea.

4. În cazul prevăzut la litera (f) a alineatului anterior, Comisia Permanentă ia măsuri în vederea convocării Adunării cât mai curând posibil.

Art. 180. GRUPURILE PARLAMENTARE

1. Membrii aleși pentru fiecare partid sau coaliție de partide pot forma un grup parlamentar.

2. Fiecare grup parlamentar are următoarele drepturi:

- a. să ia parte la comisiile Adunării în mod direct proporțional cu numărul de membri și să își numească reprezentanți în aceste comisii;
- b. să fie consultat la stabilirea unei ordini de zi și să facă recurs în plen împotriva acesteia;
- c. să solicite organizarea de dezbateri de urgență cu privire la aspecte urgente de interes public curent, la care să participe membrii Guvernului;
- d. în fiecare sesiune legislativă, să solicite organizarea a două dezbateri cu privire la probleme de politică generală sau sectorială, prin convocarea Guvernului de a participa la Adunare;

- e. să solicite Comisiei Permanente să ia măsuri în vederea convocării plenului;
- f. să inițieze constituirea de comisii parlamentare de anchetă;
- g. să aibă inițiativă legislativă;
- h. să depună moțiuni de respingere a programului Guvernului;
- i. să depună moțiuni de cenzură referitoare la Guvern;
- j. să fie informat de Guvern în mod direct și regulat cu privire la situația și progresul principalelor probleme de interes public.

3. Fiecare grup parlamentar are dreptul de a dispune de spații adecvate în care să își desfășoare activitatea la sediul Adunării, împreună cu personalul tehnic și administrativ ales, în conformitate cu legea.

4. Membrii care nu aparțin niciunui grup parlamentar li se vor asigura anumite drepturi și garanții minime, în conformitate cu Regulamentul de procedură.

Art. 181. MEMBRII ADUNĂRII ȘI SPECIALIȘTI

Adunarea și comisiile sale sunt asistate la lucrările lor de un corp permanent de personal tehnic și administrativ și de către specialiști angajați permanenți sau cu contracte temporare. Numărul membrilor unui astfel de personal și al specialiștilor este cel stabilit ca fiind necesar de către Președintele Adunării.

Titlul IV: Guvernul

Capitolul I: Funcție și structură

Art. 182. DEFINIȚIE

Guvernul este organul care conduce politica generală a țării și autoritatea supremă în domeniul administrației publice.

Art. 183. STRUCTURĂ

1. Guvernul este compus din Prim-ministru, miniștri, secretari și subsecretari de stat.
2. Guvernul poate include unul sau mai mulți viceprim-miniștri.
3. Numărul, numele și responsabilitățile miniștrilor și ale birourilor secretarilor de stat, precum și mijloacele de coordonare a acestora sunt stabilite în fiecare caz prin decretul de numire a titularilor funcțiilor sau printr-o lege executivă.

Art. 184. CONSILIUL DE MINIȘTRI

1. Consiliul de Miniștri este alcătuit din Prim-ministru, viceprim-miniștri, dacă este cazul, și miniștri.
2. Legea poate prevedea constituirea de consilii specializate de miniștri, responsabile pentru anumite domenii de activitate sau tematici.

3. Secretarii și subsecretarii de stat pot fi solicitați să participe la ședințele Consiliului de Miniștri.

Art. 185. SUBSTITUIREA TEMPORARĂ A MEMBRILOR GUVERNULUI

1. În cazul în care nu există niciun viceprim-ministru, Prim-ministrul este temporar substituit pe durata absenței sale sau a imposibilității de a-și exercita funcția de către ministrul care poate fi desemnat de acesta în fața Președintelui Republicii sau, în absența unei astfel de desemnări, de către ministrul desemnat de Președintele Republicii.

2. Pe durata absenței sale sau a imposibilității temporare de a-și exercita funcția, fiecare ministru este temporar substituit de către secretarul de stat care poate fi desemnat de acesta în fața Prim-ministrului sau, în absența unei astfel de desemnări, de către membrul Guvernului desemnat de Prim-ministru.

Art. 186. PRELUAREA ȘI ELIBERAREA FUNCȚIEI

1. Prim-ministrul își preia funcția la învestirea sa și o părăsește atunci când este eliberat din funcție de către Președintele Republicii.

2. Restul membrilor Guvernului își preiau funcția la învestire și o părăsesc atunci când aceștia sau Prim-ministrul sunt eliberați din funcție.

3. Secretarii și subsecretarii de stat părăsesc funcția atunci când ministrul corespunzător este eliberat din funcție.

4. În cazul în care Guvernul își dă demisia sau este demis, Prim-ministrul al fostului Guvern este eliberat din funcție la data numirii și învestirii noului Prim-ministru.

5. Până la analiza programului său de către Adunarea Republicii și după demisia sau eliberarea sa din funcție, Guvernul se limitează numai la executarea actelor strict necesare în vederea asigurării gestionării afacerilor publice.

Capitolul II: Formare și atribuții

Art. 187. FORMARE

1. Președintele Republicii numește Prim-ministrul după consultarea partidelor care au reprezentanți în Adunarea Republicii și pe baza rezultatelor electorale.

2. La propunerea Prim-ministrului, Președintele Republicii numește restul membrilor Guvernului.

Art. 188. PROGRAMUL GUVERNULUI

Programul Guvernului stabilește principalele linii politice directoare și măsurile care trebuie adoptate sau propuse în diferite domenii de guvernare.

Art. 189. ATRIBUȚII COLECTIVE

Membrii Guvernului sunt obligați să respecte programul Guvernului și deciziile luate de către Consiliul de Miniștri.

Art. 190. COMPETENȚA GUVERNULUI

Guvernul răspunde în fața Președintelui Republicii și a Adunării Republicii.

Art. 191. ATRIBUȚIILE MEMBRILOR GUVERNULUI

1. Prim-ministrul răspunde în fața Președintelui Republicii și, în limitele responsabilității politice a Guvernului, în fața Adunării Republicii.
2. Viceprim-miniștrii și miniștrii răspund în fața Prim-ministrului și, în limitele responsabilității politice a Guvernului, în fața Adunării Republicii.
3. Secretarii și subsecretarii de stat răspund în fața Prim-ministrului și a ministrului de resort.

Art. 192. ANALIZA PROGRAMULUI GUVERNULUI

1. În termen de cel mult 10 zile de la numirea sa, Guvernul își depune programul în fața Adunării Republicii în vederea analizării, prin intermediul unei declarații făcute de Prim-ministrului.
2. În cazul în care Adunarea Republicii nu se află în sesiune completă, Președintele acesteia trebuie să o convoace în mod obligatoriu în acest scop.
3. Dezbateră nu poate dura mai mult de trei zile și, până la închiderea acesteia, orice grup parlamentar poate depune o moțiune de respingere a programului, iar Guvernul poate solicita adoptarea unei moțiuni de încredere.
4. Respingerea programului Guvernului se face în baza votului majorității absolute a tuturor membrilor aflați în exercițiul funcției lor.

Art. 193. SOLICITAREA UNEI MOȚIUNI DE ÎNCREDERE

Guvernul poate solicita Adunării Republicii să adopte o moțiune de încredere cu privire la declararea politicii generale sau a unei probleme importante de interes național.

Art. 194. MOȚIUNI DE CENZURĂ

1. La inițiativa unui sfert din numărul total de membri aflați în exercițiul funcției lor sau a unui grup parlamentar, Adunarea Republicii poate depune moțiuni de cenzură cu privire la Guvern în raport cu implementarea programului acestuia sau cu orice problemă importantă de interes național.
2. Moțiunile de cenzură sunt analizate numai la 48 de ore de la depunere, iar dezbateră pe marginea acestora nu poate dura mai mult de trei zile.
3. În cazul în care moțiunea de cenzură nu este adoptată, semnatarii acesteia nu pot depune o altă moțiune în cadrul aceleiași sesiuni legislative.

Art. 195. DEMISIA SAU DEMITEREA GUVERNULUI

1. Guvernul își dă demisia:
 - a. la începutul unei noi legislaturi;
 - b. la acceptarea de către Președintele Republicii a demisiei Prim-ministrului;
 - c. la decesul Prim-ministrului sau în cazul incapacității fizice de durată a acestuia;

- d. la respingerea programului Guvernului;
- e. la respingerea unei moțiuni de încredere;
- f. la adoptarea unui moțiuni de cenzură în baza votului majorității absolute a tuturor membrilor aflați în exercițiul funcției lor.

2. Președintele Republicii poate demite Guvernul numai dacă acest lucru devine necesar pentru asigurarea funcționării normale a instituțiilor democratice și după consultarea în prealabil a Consiliului de Stat.

Art. 196. SUSPENDAREA IMUNITĂȚII MEMBRILOR GUVERNULUI ÎN CAZUL URMĂRIRII PENALE

1. Niciun membru al Guvernului nu poate fi reținut, arestat sau închis fără autorizarea Adunării Republicii, cu excepția cazului în care au fost săvârșite infracțiuni grave, pedepsite de lege cu închisoarea mai mare de trei ani și în cazurile de flagrant delict.

2. În cazul în care se inițiază o procedură penală împotriva unui membru al Guvernului și acesta este pus sub acuzare, Adunarea Republicii decide dacă acesta este suspendat sau nu din funcție, astfel încât procedura să își poată continua cursul. În cazul săvârșirii unei infracțiuni de tipul celor menționate la alineatul anterior, Adunarea suspendă obligatoriu din funcție membrul respectiv.

Capitolul III: Responsabilități

Art. 197. ATRIBUȚII POLITICE

1. În exercitarea îndatoririlor sale politice, Guvernul are următoarele atribuții:
 - a. contrasemnarea actelor Președintelui Republicii, în temeiul articolului 140;
 - b. negocierea și finalizarea acordurilor internaționale;
 - c. adoptarea acordurilor internaționale care nu necesită adoptarea de către Adunarea Republicii sau care nu au fost înaintate către aceasta;
 - d. prezentarea și depunerea de proiecte de lege ale Guvernului și de proiecte de rezoluții către Adunarea Republicii;
 - e. propunerea către Președintele Republicii ca problemele importante de interes național să fie supuse unui referendum, în temeiul articolului 115;
 - f. acordarea avizului cu privire la declararea stării de asediu sau a stării de urgență;
 - g. propunerea către Președintele Republicii să declare război sau să proclame pacea;
 - h. depunerea în fața Adunării Republicii a rapoartelor de descărcare de gestiune cu privire la conturile statului și ale altor autorități publice, în condițiile legii și în temeiul articolului 162, litera (d);

- i. în scopul exercitării atribuțiilor reglementate de art. 161, litera (n), și art. 163, litera (f), depunerea în fața Adunării Republicii a informațiilor privind procesul de construire a Uniunii Europene;
 - j. angajarea oricăror alte acte prevăzute prin prezenta Constituție sau prin lege.
2. Guvernul adoptă acorduri internaționale pe bază de decret.

Art. 198. ATRIBUȚII LEGISLATIVE

1. În exercitarea îndatoririlor sale legislative, Guvernul are următoarele atribuții legislative:

- a. elaborarea de ordonanțe cu privire la probleme care nu reprezintă responsabilitatea exclusivă a Adunării Republicii;
- b. elaborarea de ordonanțe cu privire la probleme care reprezintă parțial responsabilitatea exclusivă a Adunării Republicii, sub rezerva autorizării de către aceasta din urmă;
- c. elaborarea de ordonanțe care dezvoltă principiile sau elementele generale de bază ale normelor legale incluse în legile care se auto-limitează la principiile menționate sau la elementele generale de bază.

2. Guvernului îi revine responsabilitatea exclusivă de a legifera problemele legate de organizarea și procedurile proprii.

3. Ordonanțele prevăzute la alineatul (1), literele (b) și (c) de mai sus, menționează în mod explicit legea care acordă autorizația de legiferare sau legea în baza căreia sunt adoptate.

Art. 199. ATRIBUȚII ADMINISTRATIVE

În exercitarea îndatoririlor sale administrative, Guvernul are următoarele atribuții:

- a. elaborarea Planurilor naționale pe baza opțiunilor majore respective și dispunerea implementării acestora;
- b. dispunerea executării bugetului de stat;
- c. elaborarea reglementărilor necesare pentru a asigura că legile sunt implementate în mod corespunzător;
- d. îndrumarea departamentelor și serviciilor civile și militare ale statului și a tuturor activităților aflate sub administrarea sa directă, supravegherea, administrarea indirectă și controlul unor astfel de activități de administrare indirectă sau a administrației autonome;
- e. executarea tuturor actelor solicitate prin lege în raport cu personalul și agenții statului și ai altor entități corporative publice;
- f. apărarea statului democratic de drept;
- g. executarea tuturor actelor și emiterea tuturor dispozițiilor necesare în vederea promovării dezvoltării sociale și economice și pentru a răspunde nevoilor colective.

Art. 200. ATRIBUȚIILE CONSILIULUI DE MINIȘTRI

1. Consiliul de Miniștri este responsabil pentru următoarele:
 - a. definirea ideilor principale ale politicii guvernamentale și a modului de implementare a acesteia;
 - b. luarea unei decizii cu privire la solicitarea Adunării Republicii de a adopta moțiuni de încredere;
 - c. adoptarea proiectelor de lege ale Guvernului și a proiectelor de rezoluții;
 - d. adoptarea de ordonanțe și de acorduri internaționale care nu urmează să fie înaintate către Adunarea Republicii;
 - e. adoptarea Planurilor strategice naționale;
 - f. adoptarea actelor Guvernului care implică creșterea sau reducerea veniturilor sau cheltuielilor publice;
 - g. luarea unei decizii cu privire la alte domenii și tematici care intră în sfera de responsabilitate a Guvernului și care îi pot fi încredințate prin lege sau înaintate acestuia de către Prim-ministru sau de către orice ministru.
2. Consiliile specializate de miniștri îndeplinesc responsabilitățile ce le pot fi solicitate prin lege sau delegate acestora de către Consiliul de Miniștri.

Art. 201. ATRIBUȚIILE MEMBRILOR GUVERNULUI

1. Prim-ministrul are următoarele atribuții:
 - a. conducerea politicii generale a Guvernului, coordonarea și îndrumarea acțiunilor tuturor miniștrilor;
 - b. conducerea lucrărilor Guvernului și a raporturilor generale ale acestuia cu alte organe de stat;
 - c. informarea Președintelui Republicii cu privire la aspectele legate de desfășurarea politicii interne și externe a țării;
 - d. îndeplinirea altor funcții ce îi pot fi solicitate prin lege sau prin prezenta Constituție.
2. Miniștrii sunt responsabili pentru:
 - a. implementarea politicii stabilite pentru ministerele corespunzătoare;
 - b. asigurarea raporturilor generale dintre Guvern și alte autorități de stat, în limita domeniului de aplicare a atribuțiilor ministerelor individuale.
3. Prim-ministrul și miniștrii responsabili de problema în cauză semnează ordonanțe și decrete emise de Guvern.

*Titlul V: Puterea judecătorească**Capitolul I: Principii generale***Art. 202. JURISDICȚIE**

1. Instanțele judecătorești sunt autoritățile publice care exercită puterea suverană și care sunt responsabile pentru administrarea justiției în numele poporului.

2. În cursul administrării justiției, instanțele judecătorești asigură apărarea drepturilor și intereselor cetățenilor care sunt protejate prin lege, elimină încălcările împotriva statului democratic de drept și decid cu privire la conflictele de interese, publice sau private.

3. În exercitarea îndatoririlor care le revin, instanțele judecătorești au dreptul să fie asistate de către alte autorități.

4. Legea poate instituționaliza instrumente alternative pentru problemele judiciare, care nu sunt de natură juridică, precum și mijloace alternative de soluționare a conflictelor.

Art. 203. INDEPENDENȚĂ

Instanțele judecătorești sunt independente și se supun doar legii.

Art. 204. RESPECTAREA CONSTITUȚIEI

În problemele care sunt prezentate în fața unei justiției, instanțele judecătorești nu aplică norme care contravin prevederilor prezentei Constituții sau principiilor incluse în aceasta.

Art. 205. HOTĂRĂRI JUDECĂTOREȘTI

1. Hotărârile judecătorești care nu sunt doar de natură administrativă conțin motivele care stau la baza acestora, în forma stabilită prin lege.

2. Hotărârile judecătorești sunt obligatorii pentru toate persoanele și entitățile publice și private și au întâietate asupra deciziilor altor autorități.

3. Legea reglementează termenii de executare a hotărârilor judecătorești în raport cu orice autoritate și stabilește sancțiunile impuse oricărei persoane sau entități responsabile de neexecutarea hotărârilor judecătorești.

Art. 206. ȘEDINȚELE DE JUDECATĂ

Ședințele de judecată în instanță sunt publice, cu excepția cazului în care, în vederea protejării demnității personale sau a moralei publice ori în vederea asigurării propriei funcționări, instanța judecătorească în cauză se pronunță în scris pentru ședință secretă, arătând motivele care au stat la baza deciziei respective.

Art. 207. JURIUL, PARTICIPAREA PUBLICULUI ȘI EXPERȚII

1. În cazurile și conform structurii stabilite prin lege și în special în cazul în care acuzarea sau apărarea solicită acest lucru, juriul poate participa la procesul

unor infracțiuni grave, cu excepția celor care implică acte de terorism sau crimă organizată.

2. Legea poate prevedea participarea magistraților consultanți la procesele care au ca obiect litigii de muncă, infracțiuni privind sănătatea publică, infracțiuni minore, executarea hotărârilor judecătorești sau alte cazuri care justifică o analiză specială a valorilor sociale care au fost încălcate.

3. Legea poate prevedea, de asemenea, participarea asistenților calificați tehnic la procesele judiciare legate de anumite probleme.

Art. 208. REPREZENTAREA JUDICIARĂ

Legea asigură faptul că avocații se bucură de imunitatea necesară în vederea exercitării mandatelor lor și reglementează reprezentarea judiciară ca element esențial în administrarea justiției.

Capitolul II: Organizarea instanțelor judecătorești

Art. 209. CATEGORII DE INSTANȚE JUDECĂTOREȘTI

1. Pe lângă Curtea Constituțională, există următoarele categorii de instanțe judecătorești:

- a. Curtea Supremă de Justiție, tribunalele de primă instanță și instanțele de apel;
- b. Curtea Supremă Administrativă și restul instanțelor de contencios administrativ și instanțelor fiscale;
- c. Curtea de Conturi.

2. Pot exista tribunale maritime, tribunale arbitrale și judecători de pace.

3. Legea prevede cazurile și formele în care instanțele judecătorești prevăzute la alineatele anterioare pot fi constituite separat sau împreună ca tribunale pentru soluționarea litigiilor.

4. Cu excepția curților marțiale, care funcționează pe baza unei legi speciale, instanțele extraordinare competente să judece anumite categorii de infracțiuni sunt interzise.

Art. 210. CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE ȘI ALTE INSTANȚE JUDECĂTOREȘTI

1. Cu respectarea competențelor specifice ale Curții Constituționale, Curtea Supremă de Justiție este organul principal în ierarhia instanțelor judecătorești.

2. Judecătorii Curții Supreme de Justiție îl aleg pe Președintele acestei curți.

3. Ca regulă generală, tribunalele de primă instanță sunt instanțele districtuale, al căror statut este echivalent cu cel al instanțelor menționate la alineatul (2) din următorul articol.

4. Ca regulă generală, instanțele de apel sunt curțile de apel.

5. Curtea Supremă de Justiție servește drept tribunal de primă instanță în cazurile stabilite prin lege.

Art. 211. ATRIBUȚIILE ȘI SPECIALIZAREA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

1. Instanțele judecătorești sunt instanțele generale competente în cauze civile și penale și au jurisdicție asupra tuturor zonelor care nu sunt alocate altor organe judiciare.

2. Pot exista tribunale de primă instanță având competențe specifice sau care sunt specializate în procesele privind anumite probleme.

3. Structura instanțelor judecătorești de orice nivel unde sunt judecate infracțiunile de natură strict militară include unul sau mai mulți judecători militari, în conformitate cu legea.

4. Curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție pot funcționa cu secții specializate.

Art. 212. INSTANȚE DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV ȘI INSTANȚE FISCALE

1. Cu respectarea competențelor specifice ale Curții Constituționale, Curtea Supremă Administrativă este organul principal în ierarhia instanțelor de contencios administrativ și a instanțelor fiscale.

2. Judecătorii Curții Supreme Administrative își aleg Președintele din rândul lor.

3. Instanțele de contencios administrativ și instanțele fiscale judecă procesele contestate și recursurile, scopul acestora fiind soluționarea litigiilor apărute ca urmare a unor raporturi juridice administrative și fiscale.

Art. 213. CURȚI MARȚIALE

Curțile marțiale care au jurisdicție asupra infracțiunilor de natură strict militară se constituie în timpul stărilor de război.

Art. 214. CURTEA DE CONTURI

1. Curtea de Conturi este organul principal care dispune de autoritatea de a controla legalitatea cheltuielilor publice și de a evalua conturile pe care legea le prevede spre a-i fi înaintate. Aceasta este responsabilă în particular pentru:

- a. emiterea unui aviz cu privire la conturile generale de stat, inclusiv conturile de securitate socială;
- b. emiterea unui aviz cu privire la conturile regiunilor autonome Azore și Madeira;
- c. asumarea responsabilității pentru infracțiunile financiare, în conformitate cu legea;
- d. îndeplinirea celorlalte responsabilități care îi sunt conferite prin lege.

2. Cu respectarea prevederilor articolului 133, litera (m), mandatul Președintelui Curții de Conturi este de patru ani.

3. Curtea de Conturi poate funcționa descentralizat, în cadrul secțiilor regionale, în conformitate cu legea.

4. În regiunile autonome Azore și Madeira există secții ale Curții de Conturi cu competența în regiunea respectivă, în conformitate cu legea.

Capitolul III: Statutul judecătorilor

Art. 215. JUDECĂTORII INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

1. Judecătorii instanțelor judecătorești constituie un singur corp profesional și sunt guvernați de un singur statut profesional.

2. Legea stabilește cerințele și normele care guvernează recrutarea judecătorilor tribunalelor de primă instanță.

3. Criteriul predominant în selectarea judecătorilor instanțelor de apel este criteriul de merit, care urmează să fie stabilit în urma depunerii la concurs a înscrisurilor privind competențele personale de către judecătorii tribunalelor de primă instanță.

4. Numirea ca judecător la Curtea Supremă de Justiție este stabilită pe baza unui concurs de competențe personale susținut de către judecători, procurori și alți membri merituoși ai profesiilor juridice, în conformitate cu legea.

Art. 216. GARANȚII ȘI INCOMPATIBILITĂȚI

1. Judecătorii se bucură de siguranța mandatului și nu pot fi transferați, suspendați, scoși la pensie sau demși decât în cazurile stabilite prin lege.

2. În afara excepțiilor stabilite prin lege, judecătorii nu sunt răspunzători în mod personal pentru hotărârile lor.

3. Judecătorii în funcție nu pot îndeplini alte funcții publice sau private, cu excepția funcțiilor de cadru didactic remunerat sau funcții de cercetare în domeniul juridic, în conformitate cu legea.

4. Judecătorii în funcție nu pot fi numiți în funcții judiciare care nu sunt legate de activitatea instanțelor judecătorești fără autorizarea Consiliului Judiciar Suprem competent.

5. Legea poate stabili alte incompatibilități cu exercitarea funcției de judecător.

Art. 217. NUMIREA, REPARTIZAREA, TRANSFERUL ȘI PROMOVAREA JUDECĂTORILOR

1. Numirea, repartizarea, transferul și promovarea judecătorilor instanțelor judecătorești și aplicarea de măsuri disciplinare acestora este responsabilitatea Consiliului Judiciar Suprem, în conformitate cu legea.

2. Numirea, repartizarea, transferul și promovarea judecătorilor instanțelor de contencios administrativ și a instanțelor fiscale și aplicarea de măsuri disciplinare acestora este responsabilitatea Consiliului Judiciar Suprem, în conformitate cu legea.

3. Sub rezerva garanțiilor prevăzute prin prezenta Constituție, legea cuprinde normele care guvernează repartizarea, transferul și promovarea judecătorilor celorlalte instanțe judecătorești și aplicarea de măsuri disciplinare asupra acestora și stabilește cui aparține responsabilitatea în acest sens.

Art. 218. CONSILIUL SUPREM JUDICIAR

1. Consiliul Suprem Judiciar este prezidat de către Președintele Curții Supreme de Justiție și este de asemenea compus din următorii membri:

- a. doi membri numiți de către Președintele Republicii;
- b. șapte membri aleși de Adunarea Republicii;
- c. șapte judecători aleși de către colegii lor, potrivit principiului reprezentării proporționale.

2. Normele care guvernează garanțiile de care se bucură judecătorii se aplică tuturor membrilor Consiliul Suprem Judiciar.

3. Legea poate prevedea ca funcționarii instanțelor judecătorești să fie membri ai Consiliului Suprem Judiciar și, în acest caz, aceștia sunt aleși în funcție de colegii lor. Astfel de membri participă numai la discuții și votează cu privire la probleme legate de atribuirea meritului profesional și de aplicarea de măsuri disciplinare pentru funcționarii instanțelor judecătorești.

Capitolul IV: Parchetul

Art. 219. FUNCȚII, STATUT ȘI ROL

1. Parchetul este responsabil în ceea ce privește reprezentarea statului și apărarea intereselor prevăzute de lege și, sub rezerva prevederilor alineatului următor și în conformitate cu legea, participarea la implementarea politicii în materie penală definite de autoritățile care exercită puterea suverană, conducerea acțiunilor penale potrivit principiului legalității și apărarea statului democratic de drept.

2. Parchetul se bucură de un statut propriu și autonomie, în conformitate cu legea.

3. Legea creează forme speciale de asistență care trebuie acordate Parchetului în cazurile care implică strict infracțiuni militare.

4. Funcționarii Parchetului sunt funcționari judiciari responsabili, fac parte din ierarhie și sunt supuși acesteia, neputând fi transferați, suspendați, scoși la pensie sau demși, cu excepția cazurilor prevăzute prin lege.

5. Numirea, repartizarea, transferul și promovarea funcționarilor Parchetului și aplicarea de măsuri disciplinare acestora este responsabilitatea Biroului Procurorului General, în conformitate cu legea.

Art. 220. PROCURATURA GENERALĂ

1. Procuratura Generală este instituția centrală a Parchetului și are structura și responsabilitățile stabilite prin lege.

2. Procuratura Generală este prezidată de Procurorul General și include Consiliul Suprem al Parchetului, care este compus din membrii aleși de Adunarea Republicii și membrii pe care procurorii publici îi aleg din rândul lor.

3. Cu respectarea prevederilor articolului 133, litera (m), mandatul Procurorului General este de șase ani.

Titlul VI: Curtea Constituțională

Art. 221. DEFINIȚIE

Curtea Constituțională este instanța judecătorească cu competențe specifice privind administrarea justiției pe probleme de natură juridică constituțională.

Art. 222. STRUCTURA ȘI STATUTUL JUDECĂTORILOR

1. Curtea Constituțională este compusă din 13 judecători, dintre care 10 sunt numiți de Adunarea Republicii și trei sunt desemnați de cei 10 judecători.

2. Șase dintre judecători, care sunt numiți de Adunarea Republicii sau care sunt cooptați, sunt aleși în mod obligatoriu dintre judecătorii restului instanțelor judecătorești, iar restul dintre alte categorii de juriști.

3. Mandatul judecătorilor Curții Constituționale este de nouă ani și nu poate fi reînnoit.

4. Judecătorii Curții Constituționale îl aleg pe Președintele acestei curți.

5. Judecătorii Curții Constituționale se bucură de aceeași garantare a independenței, siguranța mandatului, imparțialitate și lipsa răspunderii personale, supunându-se aceluiași incompatibilități ca și judecătorii celorlalte instanțe judecătorești.

6. Legea stabilește imunitatea și alte norme care guvernează statutul judecătorilor Curții Constituționale.

Art. 223. COMPETENȚELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Curtea Constituțională soluționează cazurile de neconstituționalitate și nelegalitate în temeiul articolelor 277 și următoarele.

2. Curtea Constituțională este, de asemenea, competentă pentru :

- a. constatarea decesului și declararea incapacității fizice permanente a Președintelui Republicii și verificarea cazurilor în care acesta se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita funcția;
- b. Verificarea pierderii funcției de Președinte al Republicii în cazurile prevăzute la articolele 129, alineatul (3), și 130, alineatul (3);
- c. emiterea de hotărâri definitive cu privire la desfășurarea corespunzătoare și la validitatea alegerilor, în conformitate cu legea;
- d. în scopul aplicării articolului 124, alineatul (3), constatarea decesului și declararea imposibilității exercitării funcției de Președinte al Republicii în cazul oricărui candidat la această funcție;

- e. verificarea legalității constituirii partidelor politice și a coalițiilor acestora, pronunțarea cu privire la legalitatea denumirii, inițialelor și simbolurilor și dispunerea înlăturării lor, în conformitate cu prezenta Constituție și cu legea;
- f. verificarea din timp a constituționalității și legalității referendumurilor naționale, regionale și locale, inclusiv examinarea cerințelor legate de alegători în fiecare caz;
- g. la solicitarea membrilor Adunării și în conformitate cu legea, emiterea de hotărâri cu privire la recursurile legate de pierderea mandatelor atât la alegerile organizate de către Adunarea Republicii, cât și de către Adunările Legislative ale regiunilor autonome;
- h. emiterea de hotărâri cu privire la cazurile care implică contestarea alegerilor în cadrul partidelor politice și deciziile luate de acestea care, conform legii, sunt supuse recursului.

3. Curtea Constituțională îndeplinește, de asemenea, și alte funcții care îi sunt conferite prin prezenta Constituție și prin lege.

Art. 224. ORGANIZARE ȘI PROCEDURĂ

1. Legea stabilește normele care guvernează atribuțiile Curții Constituționale, modul de organizare și procedurile acesteia.

2. Cu excepția cazurilor în care se vizează evaluarea abstractă a constituționalității și legalității, legea poate solicita Curții Constituționale să funcționeze la nivel de secții.

3. Legea reglementează recursurile la Curtea Constituțională împotriva hotărârilor contradictorii emise de diferite secții cu privire la aplicarea aceleiași norme sau prevederi.

Titlul VII: Regiuni autonome

Art. 225. SISTEMUL POLITIC ȘI ADMINISTRATIV DIN INSULELE AZORE ȘI MADEIRA

1. Sistemul politic și administrativ specific aplicabil în arhipelagurile Azore și Madeira are la bază caracteristicile geografice, economice, sociale și culturale și aspirațiile istorice la autonomie ale populației acestor insule.

2. Autonomia regiunilor este menită să asigure participarea democratică a cetățenilor la activitățile publice, dezvoltarea socială și economică, promovarea și apărarea intereselor regionale, precum și consolidarea unității naționale și a legăturilor de solidaritate dintre toți cetățenii portughezi.

3. Autonomia regională politică și administrativă nu afectează integritatea suveranității statului, fiind exercitată în cadrul general al prezentei Constituții.

Art. 226. STATUTE ȘI LEGI ELECTORALE

1. Proiectele de statute politice și administrative și proiectele de legi ale Guvernului cu privire la alegerea membrilor Adunărilor Legislative ale regiunilor

autonome sunt elaborate de către aceste Adunări Legislative și înaintate către Adunarea Republicii în vederea discutării și adoptării sau respingerii acestora.

2. Dacă Adunarea Republicii respinge sau modifică o astfel de propunere ori proiect de lege, aceasta îl va returna către Adunarea Legislativă în cauză în vederea analizării și emiterii unui aviz.

3. După elaborarea avizului, Adunarea Republicii supune propunerea sau proiectul de lege discuțiilor finale și votului.

4. Sistemul prevăzut la alineatele anterioare se aplică pentru modificările aduse statutelor politice și administrative și legilor care guvernează alegerea membrilor Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome.

Art. 227. ATRIBUȚIILE REGIUNILOR AUTONOME

1. Regiunile autonome sunt entități teritoriale corporative și au următoarele atribuții ce sunt definite în statutele lor:

- a. de a legifera în limitele domeniului de aplicare regional cu privire la problemele stabilite prin statutul politic și administrativ al regiunii în cauză și care nu sunt în responsabilitatea exclusivă a autorităților care exercită puterea suverană;
- b. sub rezerva autorizării emise de Adunarea Republicii, de a legifera cu privire la problemele care țin de responsabilitatea parțial exclusivă a Adunării de a legifera, cu excepția aspectelor prevăzute la articolul 165 alineatul (1), literele (a) – (c), prima parte a literei (d), literele (f) și (i), a doua parte a literei (m) și literele (o), (p), (q), (s), (t), (v), (x) și (aa);
- c. în limitele domeniului de aplicare regional, de a dezvolta principiile sau elementele generale de bază ale normelor legale incluse în legile care se autolimitează la principiile menționate sau la elementele generale de bază;
- d. de a adopta legislația regională și legile emise de autoritățile care exercită puterea suverană, nerezervându-și prerogativa de reglementare legislativă pentru domeniile ce aparțin autorităților menționate;
- e. de a iniția statute și legislație referitoare la alegerea membrilor Adunărilor Legislative respective în temeiul articolului 226;
- f. de a iniția legislația în temeiul articolului 167, alineatul (1), prin depunerea de proiecte de lege ale Guvernului regional și de proiecte de amendamente către Adunarea Republicii;
- g. de a exercita propria putere executivă;
- h. de a administra și dispune de propriile mijloace și de a întreprinde acte și încheia contracte în interes propriu;
- i. de a-și exercita prerogativele de impozitare în conformitate cu legea, precum și de a adapta sistemul fiscal național la specificul regiunii în baza termenilor legilor cadru adoptate de Adunarea Republicii;

- j. în conformitate cu statutele lor și cu legea care guvernează finanțele regiunilor autonome, de a dispune de veniturile fiscale încasate sau generate în regiunea autonomă în cauză, precum și de o parte din veniturile fiscale de stat, care urmează să fie stabilite potrivit principiului care asigură solidaritatea națională efectivă, precum și de a dispune orice alte venituri care le pot fi alocate și de a aloca astfel de venituri pentru cheltuielile proprii;
- l. de a înființa și desființa autorități locale și de a modifica sfera de lucru a acestora, în conformitate cu legea;
- m. de a exercita prerogativa de control asupra autorităților locale;
- n. de a dezvolta așezările rurale, transformându-le în orașe mai mici sau mai mari;
- o. de a supraveghea departamentele și serviciile, instituțiile publice și societățile publice și naționalizate care își desfășoară activitatea sau fac comerț exclusiv sau predominant în regiune și în alte cazuri justificate, în interes regional;
- p. de a adopta planuri de dezvoltare economică și socială la nivel regional, bugetul regional și conturile regiunii și de a lua parte la elaborarea planurilor naționale;
- q. fără a aduce atingere prevederilor articolului 165, alineatul 1), litera d), de a defini abaterile administrative și sancțiunile aplicabile;
- r. de a participa la definirea și implementarea politicii fiscale, monetare, financiare și de schimb valutar, astfel încât să asigure controlul regional al mijloacelor de plată în cadrul circulației și finanțării investițiilor necesare pentru dezvoltarea economică și socială a regiunii;
- s. de a participa la definirea politicilor privind apele teritoriale, zona economică exclusivă și la platforma continentală adiacentă;
- t. de a participa la negocierea tratatelor și acordurilor internaționale care le privesc în mod direct și de a împărtăși beneficiile derivate din acestea;
- u. de a coopera cu autoritățile regionale străine și de a lua parte la organizațiile al căror scop este facilitarea dialogului și cooperării interregionale, potrivit liniilor directe stabilite de autoritățile care exercită puterea suverană și care sunt responsabile de afacerile externe;
- v. La inițiativa proprie sau atunci când sunt consultate de către autoritățile care exercită puterea suverană, de a-și da avizul cu privire la aspecte care țin de responsabilitatea acestora din urmă și care vizează regiunile autonome, cu privire la probleme ce vizează interesele lor specifice și cu privire la definirea poziției statului portughez în cadrul funcționării Uniunii Europene;
- x. de a participa, cu privire la domenii și problematice care le privesc, la funcționarea Uniunii Europene prin numirea de reprezentanți în

cadrul instituțiilor regionale europene și în delegațiile implicate în procesele de luare a deciziilor privind Uniunea Europeană, precum și de a transpune legislația Uniunii și alte acte juridice în temeiul articolului 112.

2. Proiectele de lege ale Guvernului care necesită autorizare în vederea legiferării sunt însoțite de proiectul de decret legislativ regional pentru care se solicită autorizarea. Prevederile articolului 165, alineatele (2) și (3), se aplică legilor corespunzătoare care acordă autorizația de legiferare.

3. Autorizațiile menționate la alineatul anterior expiră la sfârșitul legislaturii sau la dizolvarea Adunării Republicii sau a Adunării Legislative căreia i-au fost acordate.

4. Decretele legislative regionale prevăzute la alineatul (1), literele (b) și (c), menționează în mod explicit legile respective care acordă autorizația de legiferare sau legile respective de bază. Prevederile articolului 169 se aplică celor de mai sus în mod corelativ.

Art. 228. AUTONOMIE LEGISLATIVĂ

1. Autonomia legislativă a regiunilor autonome se aplică problemelor prevăzute în statutul politic și administrativ al acestora, nefiind responsabilitatea exclusivă a organelor care exercită puterea suverană.

2. În absența unei legislații regionale specifice cu privire la problemele care nu țin de responsabilitatea exclusivă a organelor care exercită puterea suverană, prevederile în vigoare ale legii naționale se aplică regiunilor autonome.

Art. 229. COOPERAREA DINTRE AUTORITĂȚILE CARE EXERCITĂ PUTEREA SUVERANĂ ȘI AUTORITĂȚILE REGIONALE

1. În cooperare cu autoritățile administrative autonome, autoritățile care exercită puterea suverană asigură dezvoltarea economică și socială a regiunilor autonome, având în vedere în special corectarea inegalităților ce derivă din natura insulară a regiunilor autonome. Autoritățile care exercită puterea suverană trebuie să consulte întotdeauna autoritățile regionale administrative autonome cu privire la aspectele care intră în sfera lor de responsabilitate și care privesc regiunile autonome.

2. Raporturile financiare dintre Republica Portugalia și regiunile autonome sunt reglementate prin legea prevăzută la articolul 164 litera (t).

3. Guvernul Republicii și guvernele regionale pot conveni alte forme de cooperare, în special cele care implică acte ce presupun delegarea responsabilităților. Transferul corespunzător de resurse financiare și mecanismele de supraveghere financiară aplicabile sunt stabilite pentru fiecare astfel de caz.

Art. 230. REPREZENTANȚII REPUBLICII

1. Pentru fiecare dintre regiunile autonome există un reprezentant al Republicii, pe care Președintele Republicii îl numește și îl eliberează din funcție după consultarea în prealabil a Guvernului.

2. Cu excepția cazului în care este eliberat din funcție, mandatul reprezentantului Republicii are aceeași durată ca și cel al Președintelui Republicii și se încheie la instalarea noului reprezentant al Republicii.

3. Dacă funcția devine vacantă și, în cazurile în care reprezentantul Republicii este absent sau se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita funcția, acesta este temporar substituit de Președintele Adunării Legislative.

Art. 231. AUTORITĂȚILE ADMINISTRATIVE ALE REGIUNILOR AUTONOME

1. Fiecare regiune autonomă dispune de autorități administrative sub forma Adunării Legislative și a unui Guvern regional.

2. Adunările legislative sunt alese prin sufragiu universal, direct și secret potrivit principiului reprezentării proporționale.

3. Fiecare Guvern regional răspunde din punct de vedere politic în fața Adunării Legislative a regiunii sale autonome și reprezentantul Republicii îl numește pe președintele acestuia în considerarea rezultatelor alegerilor regionale.

4. Reprezentantul Republicii numește și eliberează din funcție restul membrilor Guvernului regional, la propunerea președintelui acestuia.

5. Fiecare Guvern regional își preia funcția în fața Adunării Legislative a regiunii sale autonome.

6. Fiecare Guvern regional este responsabil în mod exclusiv pentru problemele legate de organizarea și procedurile proprii.

7. Statutul și rolul titularilor funcțiilor autorităților administrative ale regiunilor autonome sunt definite în statutele politice și administrative ale acestora din urmă.

Art. 232. RESPONSABILITĂȚILE ADUNĂRILOR LEGISLATIVE ALE REGIUNILOR AUTONOME

1. Adunării Legislative a fiecărei regiuni autonome îi revine responsabilitatea exclusivă de a exercita prerogativele menționate la articolul 227, alineatul (1), literele (a), (b) și (c), a doua parte a literei (d), litera (f), prima parte a literei (i) și literele (l), (n) și (q), precum și de a adopta bugetul regional, conturile și planul de dezvoltare socială și economică a regiunii și de a adapta sistemul fiscal național la specificul regiunii.

2. Adunarea Legislativă a fiecărei regiuni autonome este responsabilă de depunerea de propuneri pentru referendumuri regionale prin care Președintele Republicii poate convoca cetățenii care sunt înregistrați ca având drept de vot în teritoriul regiunii respective, pentru a se pronunța în mod obligatoriu cu privire la problemele de interes specific pentru regiune. Prevederile articolului 115 se aplică, corelativ, la referendumurile sus-menționate.

3. Adunarea Legislativă a fiecărei regiuni autonome elaborează și adoptă propriul Regulament de procedură potrivit prezentei Constituții și statutului său politic și administrativ.

4. Prevederile articolelor 175, litera (c), 178, alineatele (1) – (6), 179, cu excepția alineatului (3), literele (e) și (f), și a alineatului (4), și 180 se aplică, în mod corespunzător, Adunărilor Legislative ale regiunilor autonome și grupurilor parlamentare ale acestora.

Art. 233. SEMNĂTURA ȘI DREPTUL DE VETO AL REPREZENTANȚILOR REPUBLICII

1. Reprezentantul Republicii este responsabil de semnarea decretelor legislative regionale și a decretului regional de reglementare și de publicarea acestora.

2. În termen de 15 zile de la primirea oricărui decret emis de Adunarea Legislativă a regiunii autonome care îi este trimis în vederea semnării sau de la publicarea unei hotărâri judecătorești a Curții Constituționale care nu declară ca neconstituțională niciuna din prevederile decretului, reprezentantul Republicii fie semnează decretul în cauză, fie își exercită dreptul de veto. În cel de-al doilea caz, acesta solicită reanalizarea decretului printr-un mesaj care indică motivele respective.

3. Dacă Adunarea Legislativă a regiunii autonome confirmă votul inițial în baza votului majorității absolute a tuturor membrilor în deplină funcțiune, reprezentantul Republicii semnează decretul în termen de opt zile de la primirea acestuia.

4. În termen de 20 de zile de la primirea unui decret al Guvernului regional care este trimis acestuia în vederea semnării, reprezentantul Republicii îl semnează sau refuză semnarea acestuia. În cazul unui refuz, acesta informează Guvernul regional în scris cu privire la motivele exercitării dreptului de veto și ulterior Guvernul regional poate transforma decretul într-un proiect de lege în vederea înaintării către Adunarea Legislativă a regiunii autonome.

5. Reprezentantul Republicii își exercită, de asemenea, dreptul de veto în temeiul articolelor 278 și 279.

Art. 234. DIZOLVAREA ȘI ELIBERAREA DIN FUNCȚIE A AUTORITĂȚILOR ADMINISTRATIVE AUTONOME

1. După consultarea în prealabil a Consiliului de Stat și a partidelor care au reprezentanți în Adunările Legislative respective, Președintele Republicii poate dizolva Adunarea Legislativă a regiunii autonome.

2. Dizolvarea Adunării Legislative a unei regiuni autonome conduce la demiterea guvernului regional, după care și până când un nou Guvern regional se instalează în funcție după organizarea de alegeri, guvernul regional este limitat doar la întreprinderea actelor strict necesare pentru a asigura gestionarea afacerilor publice.

3. Dizolvarea Adunării Legislative a unei regiuni autonome nu aduce nicio atingere continuării mandatelor membrilor acesteia sau responsabilităților Comisiei Permanente până la prima ședință a Adunării după alegeri imediat ulterioare.

*Titlul VIII: Administrația locală**Capitolul I: Principii generale***Art. 235. AUTORITĂȚILE LOCALE**

1. Structura organizațională democratică a statului include autoritățile locale.
2. Autoritățile locale sunt entități corporative teritoriale, care au organe de reprezentare și urmăresc interesele populației locale.

Art. 236. CATEGORII DE AUTORITĂȚI LOCALE ȘI DIVIZII ADMINISTRATIVE

1. Pe teritoriul continental, autoritățile locale includ parohii, municipalități și regiuni administrative.
2. Regiunile autonome Azore și Madeira includ parohii și municipalități.
3. În zonele urbane mari și pe insule, legea poate crea alte forme de organizare administrativă locală, potrivit condițiilor specifice predominante.
4. Legea stabilește modul în care teritoriul portughez este împărțit în scop administrativ.

Art. 237. DESCENTRALIZAREA ADMINISTRATIVĂ

1. Legea reglementează responsabilitățile și modul de organizare a autorităților locale, precum și responsabilitățile organelor reprezentative ale acestora, potrivit principiului descentralizării administrative.
2. Fiecare adunare a autorităților locale este responsabilă de exercitarea prerogativelor care îi sunt conferite prin lege, inclusiv a prerogativei de a adopta opțiunile privind planul și bugetul propriu.
3. Forțele municipale de poliție cooperează în vederea menținerii ordinii publice și a protejării comunităților locale.

Art. 238. RESURSE ȘI FINANȚE LOCALE

1. Autoritățile locale dispun de propriile mijloace și finanțe.
2. Legea stabilește normele care guvernează finanțele locale și încearcă să se asigure că resursele publice sunt împărțite într-un mod echitabil între stat și autoritățile locale din aceeași categorie.
3. Venitul fiecărei autorități locale include obligatoriu venitul obținut din gestionarea mijloacelor sale și cel încasat pentru utilizarea serviciilor acesteia.
4. Autoritățile locale pot dispune de prerogativa de impozitare în cazurile și conform termenilor stabiliți prin lege.

Art. 239. ADOPTAREA DECIZIILOR ȘI ORGANELE EXECUTIVE

1. Structurile organizaționale ale autorităților locale includ o adunare aleasă, cu competențe privind luarea deciziilor și un organ executiv colegial care este responsabil în fața adunării.

2. Adunările sunt alese prin sufragiu universal, direct și secret al cetățenilor care sunt înregistrați cu drept de vot în zona autorității locale în cauză, potrivit sistemului reprezentării proporționale.

3. Organul de conducere executiv colegial este alcătuit dintr-un număr adecvat de membri. Primul candidat de pe listă care primește cele mai multe din voturile exprimate este numit în funcția de președinte al adunării sau al organului executiv, potrivit soluției adoptate prin lege. Legea reglementează, de asemenea, procesul electoral, cerințele care guvernează constituirea și eliberarea din funcție a adunării și a organului executiv colegial, precum și procedurile de lucru și modul de funcționare a acestora.

4. Nominalizările pentru alegerea organelor reprezentative ale autorităților locale pot fi depuse de către partidele politice, fie individual, fie în coaliție, sau de către grupurile de alegători înregistrați, în conformitate cu legea.

Art. 240. REFERENDUMURI LOCALE

1. În cazurile stabilite prin lege, potrivit termenilor și cu efectele stabilite prin aceasta, autoritățile locale pot supune unui referendum problemele care intră în sfera responsabilităților organelor sale reprezentative, la referendumul respectiv participând cetățenii care sunt înregistrați ca având drept de vot.

2. Legea poate acorda alegătorilor înregistrați dreptul de a iniția referendumuri.

Art. 241. COMPETENȚA DE REGLEMENTARE

În cadrul limitelor stabilite prin prezenta Constituție și prin legile și reglementările emise de autoritățile locale la un nivel mai înalt sau de către autoritatea care controlează autoritatea locală în cauză, autoritățile locale dispun de propriile competențe de reglementare.

Art. 242. CONTROLUL ADMINISTRATIV

1. Controlul administrativ al autorităților locale constă în verificarea respectării legii de către organele reprezentative ale autorităților locale și este exercitat în cazurile și potrivit formelor stabilite prin lege.

2. Măsurile de control care restricționează autonomia locală sunt precedate de un aviz al organului reprezentativ al autorității locale și sunt guvernate prin lege.

3. Organele reprezentative ale autorităților locale pot fi dizolvate numai în urma săvârșirii unor fapte ilegale grave sau a unor omisiuni.

Art. 243. PERSONALUL AUTORITĂȚILOR LOCALE

1. Autoritățile locale dispun de personal propriu, în conformitate cu legea.

2. Normele care guvernează personalul și agenții de stat se aplică agenților și personalului administrației locale, în conformitate cu legea, în mod corespunzător.

3. Fără a aduce atingere autonomiei autorităților locale, legea definește formele în care statul oferă sprijin acestor autorități sub forma unor resurse tehnice și umane.

Capitolul II: Parohii

Art. 244. ORGANE PAROHIALE

Organele reprezentative ale unei parohii sunt Adunarea Parohială și Autoritatea Parohială.

Art. 245. ADUNĂRI PAROHIALE

1. Adunarea Parohială este organul de decizie al parohiei.
2. Legea poate solicita ca Adunarea Parohială din parohiile cu o populație foarte mică să fie înlocuită cu adunarea plenară a alegătorilor înregistrați.

Art. 246. AUTORITĂȚI PAROHIALE

Autoritatea Parohială este organul executiv colegial al parohiei.

Art. 247. ASOCIAȚII

Parohiile pot forma asociații în vederea administrării intereselor comune, în conformitate cu legea.

Art. 248. DELEGAREA SARCINILOR

Adunările Parohiale pot delega organizațiilor rezidenților sarcini administrative care nu implică exercitarea autorității.

Capitolul III: Localități

Art. 249. SCHIMBĂRI PRIVIND LOCALITĂȚILE

Municipalitățile sunt create și desființate, iar teritoriul acestora este modificat prin lege, după consultarea prealabilă a organelor autorităților locale în cauză.

Art. 250. ORGANE REPREZENTATIVE LOCALE

Organele reprezentative ale unei localități sunt Adunarea Locală și Autoritatea Locală.

Art. 251. ADUNĂRI LOCALE

Adunarea Locală este organul local responsabil de luarea deciziilor și este alcătuită din membri aleși în mod direct și din președinții autorităților parohiale ale localității. Numărul de membri aleși în mod direct este mai mare decât cel al președinților autorităților parohiale.

Art. 252. AUTORITĂȚI LOCALE

Autoritatea Locală este organul executiv colegial al localității.

Art. 253. ASOCIAȚII ȘI FEDERAȚII

În vederea gestionării intereselor comune, localitățile pot forma asociații și federații, cărora legea le poate conferi competențe și responsabilități specifice.

Art. 254. COTA DE VENITURI DIN IMPOZITELE DIRECTE

1. Localitățile folosesc de drept în comun veniturile provenite din impozitele directe, potrivit prevederilor legale.
2. Localitățile dispun de propriile venituri din impozite, în conformitate cu legea.

*Capitolul IV: Regiuni administrative***Art. 255. ÎNFIINȚAREA PRIN LEGE**

Regiunile administrative sunt înființate simultan printr-o lege care le definește competențele și structura, responsabilitățile și procedurile organelor lor și care poate stabili diferențe între normele aplicabile fiecărei regiuni administrative.

Art. 256. INSTITUIREA EFECTIVĂ A REGIUNILOR ADMINISTRATIVE

1. Instituirea efectivă a regiunilor administrative prin intermediul legilor individuale de instituire a fiecărei astfel de regiuni depinde de legea prevăzută la articolul anterior și de exprimarea unui vot afirmativ de către majoritatea alegătorilor înregistrați care își exprimă votul în mod direct și secret, la nivel național, cu acoperirea tuturor zonelor regionale.

2. În cazul în care majoritatea alegătorilor înregistrați care își exercită dreptul de vot nu răspunde afirmativ la o întrebare pusă la nivel național cu privire la instituirea efectivă a regiunilor administrative, răspunsurile la întrebările asociate fiecărei regiuni constituite prin lege nu pot produce efecte.

3. Consultarea alegătorilor înregistrați prevăzuți la alineatele anterioare are loc potrivit prevederilor unei legi organizaționale și pe baza deciziei Președintelui Republicii, la propunerea Adunării Republicii. Sistemul care are la bază articolul 115 se aplică în mod corespunzător.

Art. 257. ATRIBUȚII

Regiunile administrative au în mod direct atribuții în ceea ce privește îndrumarea departamentelor și serviciilor publice și sarcinile ce implică coordonarea și furnizarea de asistență pentru activitatea localităților, cu respectarea autonomiei localităților și fără impunerea de limite cu privire la competențele acestora.

Art. 258. PLANIFICARE

Regiunile administrative elaborează planuri regionale și iau parte la elaborarea planurilor regionale.

Art. 259. ORGANE REPREZENTATIVE REGIONALE

Adunarea Regională și Autoritatea Regională sunt organele reprezentative ale regiunilor administrative.

Art. 260. ADUNĂRI REGIONALE

Adunarea Regională este organul de decizie al unei regiuni. Aceasta este alcătuită din membri aleși în mod direct și dintr-un număr mai mic de membri care sunt aleși potrivit sistemului de reprezentare proporțională și pe baza regulii d'Hondt privind media cea mai mare, de către un colegiu electoral format din membrii adunărilor locale ale zonei în cauză, care sunt numiți prin alegere directă.

Art. 261. AUTORITĂȚI EXECUTIVE REGIONALE

Autoritatea Regională este organul executiv colegial al unei regiuni.

Art. 262. REPREZENTANȚII GUVERNULUI

Consiliul de Miniștri poate numi un reprezentant al Guvernului în fiecare regiune. Atribuțiile acestor reprezentanți se extind, de asemenea, la autoritățile locale din zona respectivă.

*Capitolul V: Organizațiile rezidenților***Art. 263. CONSTITUIRE ȘI ZONĂ**

1. În vederea intensificării participării populației de la nivel local în viața administrativă, organizațiile rezidenților pot fi constituite în zone mai mici decât parohiile.

2. La inițiativa proprie sau la solicitarea uneia sau mai multor comisii ale rezidenților ori a unui număr semnificativ de rezidenți, autoritatea parohiei locale delimitează zona geografică a organizațiilor menționate la alineatul anterior și soluționează conflictele apărute în urma unei astfel de delimitări.

Art. 264. STRUCTURĂ

1. Legea stabilește structura organizațiilor rezidenților, care include o Adunare a Rezidenților și o Comisie a rezidenților.

2. Adunările rezidenților sunt alcătuite din rezidenți înregistrați în cadrul recensământului parohial.

3. Fiecare Adunare a Rezidenților alege o Comisie a rezidenților, pe care o poate, de asemenea, demite.

Art. 265. DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI

1. Organizațiile rezidenților au dreptul:

- a. de a înainta petiții autorităților locale cu privire la probleme administrative de interes pentru rezidenți;
- b. de a participa fără drept de vot la Adunarea Parohială, prin intermediul reprezentanților lor.

2. Organizațiile rezidenților sunt responsabile în ceea ce privește îndeplinirea sarcinilor pe care legea sau parohia le poate delega acestora.

*Titlul IX: Administrația publică***Art. 266. PRINCIPII FUNDAMENTALE**

1. Administrația publică urmărește interesele publice și respectă drepturile și interesele cetățenilor protejate prin lege.
2. Agenții și organele administrative sunt supuși prezentei Constituției, respectând, în îndeplinirea îndatoririlor lor, principiul egalității, proporționalității, statului de drept, imparțialității și bunei-credințe.

Art. 267. STRUCTURA ADMINISTRATIVĂ

1. Administrația publică este structurată astfel încât să se evite birocracia, să aducă departamentele și serviciile mai aproape de oameni la nivel local și să se asigure că părțile interesate participă la o gestionare eficace, în special prin intermediul asociațiilor publice, al organizațiilor rezidenților și al altor forme de reprezentare democratică.
2. În înțelesul alineatului anterior și fără a aduce atingere eficacității și unității necesare a activității administrației publice și gestionării, supravegherii și controlului organelor competente, legea stabilește forme corespunzătoare de descentralizare și deconcentrare administrativă.
3. Legea poate crea organe administrative independente.
4. Asociațiile publice pot fi constituite numai pentru a răspunde unor nevoi specifice, nu pot îndeplini îndatoririle specifice ale sindicatelor și sunt organizate la nivel intern cu respectarea drepturilor membrilor acestora și a constituirii democratice a organelor lor.
5. Procesarea activităților administrative face obiectul unei legi speciale, care asigură faptul că resursele care vor fi folosite de departamente și servicii sunt raționalizate și că cetățenii participă la luarea deciziilor care îi privesc.
6. Entitățile private care exercită puterea publică pot fi supuse unei inspecții administrative, în conformitate cu legea.

Art. 268. DREPTURILE ȘI GARANȚIILE CETĂȚENILOR

1. Cetățenii au dreptul de a fi informați de către administrație ori de câte ori solicită acest lucru cu privire la progresul proceselor de care aceștia sunt interesați în mod direct, precum și de a le fi aduse la cunoștință deciziile luate în legătură cu ei.
2. Fără a aduce atingere legii care guvernează problemele legate de securitatea internă și externă, investigațiile penale și viața privată, cetățenii au, de asemenea, dreptul de acces la dosarele și evidențele administrative.
3. Legile administrative sunt supuse notificării către părțile interesate în forma stabilită prin lege, iar atunci când acestea afectează drepturi sau interese protejate prin lege, trebuie să aibă la bază motive explicite care să poată fi înțelese și contestate de către părți.

4. Cetățenilor li se garantează controlul judiciar efectiv al drepturilor și intereselor lor care sunt protejate prin lege, în special recunoașterea drepturilor și intereselor în cauză, contestarea oricărei legi administrative care prejudiciază drepturile și interesele, indiferent de forma acesteia, emiterea de hotărâri pozitive care impun legi administrative în conformitate cu legea și emiterea de interdicții corespunzătoare.

5. Cetățenii au, de asemenea, dreptul de a contesta acele norme administrative emise de administrația publică, prin care le prejudiciază drepturile sau interesele acestora protejate prin lege.

6. În înțelesul alineatelor (1) și (2) de mai sus, legea stabilește o perioadă maximă de timp în care administrația trebuie să dea un răspuns.

Art. 269. NORME PRIVIND PERSONALUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

1. În îndeplinirea funcțiilor lor, salariații din administrația publică și alți agenți ai statului și ai altor autorități publice deserveșc exclusiv interesul public, așa cum este definit în condițiile legii de către autoritățile competente de guvernare ale administrației. Salariații din administrația publică și alți agenți ai statului și ai altor autorități publice nu pot suferi prejudicii și nu pot avea beneficii ca urmare a exercitării unor drepturi politice prevăzute prin prezenta Constituție, în special a preferințelor politice privind partidele.

2. Persoanelor care fac obiectul unor proceduri disciplinare li se garantează dreptul de a fi ascultate și dreptul de a se apăra.

3. Pozițiile și funcțiile publice nu pot fi cumulate, cu excepția cazurilor autorizate explicit prin lege.

4. Legea stabilește incompatibilitățile dintre deținerea unei poziții sau funcții publice și alte activități.

Art. 270. RESTRICȚII PRIVIND EXERCITAREA DREPTURILOR

Numai în măsura prevăzută de solicitările specifice ale funcțiilor în cauză, legea poate impune restricții privind exercitarea drepturilor de exprimare, întâlnire, demonstrație, asociere și petiție colectivă și dreptul de a candida la alegeri de către militarii cu normă întreagă și personalul militar care se află în serviciul activ, de către membrii forțelor de poliție și ai serviciilor de securitate. În cazul acestora din urmă, chiar dacă dreptul de a constitui sindicate le este recunoscut, legea poate interzice exercitarea dreptului la grevă.

Art. 271. ATRIBUȚIILE PERSONALULUI DE STAT ȘI ALE AGENȚILOR

1. Personalul și agenții de stat și ai altor autorități publice sunt răspunzători civil și penal și sunt supuși procedurilor disciplinare pentru acțiunile sau omisiunile lor în exercitarea funcțiilor pe care le ocupă și pentru orice activitate care duce la încălcarea drepturilor și intereselor cetățenilor care sunt protejate prin lege. În nicio etapă, procesele sau procedurile în acest sens nu depind de autorizarea acordată de o autoritate superioară.

2. Membrilor personalului sau agenților care acționează în cursul îndeplinirii atribuțiilor, potrivit ordinilor sau instrucțiunilor emise de către un superior ierarhic legitim, nu le revine nicio răspundere, cu condiția ca aceștia să fi contestat în prealabil astfel de ordine sau instrucțiuni ori să fi solicitat transmiterea sau confirmarea scrisă a acestora.

3. Îndatorirea de supunere încetează ori de câte ori respectarea ordinilor sau instrucțiunilor implică săvârșirea unei infracțiuni.

4. Legea reglementează termenii în care statul și alte entități publice sunt îndreptățite la compensații prin organele de conducere, personalul și agenții lor.

Art. 272. POLIȚIA

1. Îndatoririle forțelor de poliție implică apărarea statului democratic de drept și garantarea securității interne și a drepturilor cetățenilor.

2. Măsurile care trebuie folosite în scopuri polițienești sunt cele stabilite prin lege și nu pot fi folosite mai mult decât este necesar.

3. Măsurile de prevenire a infracțiunilor, inclusiv de prevenire a infracțiunilor împotriva securității de stat sunt luate numai în conformitate cu normele generale care guvernează activitatea polițienească și cu respectarea drepturilor, libertăților și garanțiilor cetățenilor.

4. Legea stabilește normele care guvernează forțele de poliție și fiecare astfel de forță dispune de o singură structură organizațională pentru întreg teritoriul Portugaliei.

Titlul X: Apărarea națională

Art. 273. APĂRAREA NAȚIONALĂ

1. Statul este obligat să asigure apărarea națiunii.

2. Obiectivele apărării naționale sunt garantarea independenței naționale, integritatea teritorială, libertatea și securitatea populației în fața oricărei agresiuni sau amenințări externe, cu respectarea ordinii constituționale, a instituțiilor democratice și a acordurilor internaționale.

Art. 274. CONSILIUL SUPREM DE APĂRARE NAȚIONALĂ

1. Consiliul Suprem de Apărare Națională este prezidat de către Președintele Republicii și are structura stabilită prin lege. Structura menționată include membrii aleși de Adunarea Republicii.

2. Consiliul Suprem de Apărare Națională este organul consultativ specific pentru probleme legate de apărarea națională și de organizarea, funcționarea și disciplina forțelor armate. Acesta are atribuțiile administrative care îi sunt conferite prin lege.

Art. 275. FORȚELE ARMATE

1. Forțele armate sunt responsabile de asigurarea apărării militare a Republicii.

2. Forțele armate sunt formate exclusiv din cetățeni portughezi și dispun de o singură structură organizațională pentru întreg teritoriul Portugaliei.

3. Forțele armate se supun autorităților competente care exercită puterea suverană, în conformitate cu prezenta Constituție.

4. Forțele armate deserveșc poporul portughez și sunt imparțiale. Personalul acestora nu poate utiliza în interes personal armele din dotare, poziția sau funcția ocupată pentru a interveni în vreun fel în probleme politice.

5. În conformitate cu legea, forțele armate au atribuția de a aduce la îndeplinire angajamentele asumate de statul portughez în domeniul militar și trebuie să ia parte la misiunile umanitare și de restabilire a păcii întreprinse de organizațiile internaționale din care face parte Portugalia.

În conformitate cu legea, forțele armate pot participa la acțiuni de cooperare în misiuni de protecție civilă, cu sarcini legate de satisfacerea nevoilor de bază și de îmbunătățirea calității vieții populației, precum și cu acțiuni tehnice și militare sub egida politicii naționale de cooperare.

7. Legile care reglementează starea de asediu și starea de urgență stabileșc termenii care guvernează folosirea forțelor armate în astfel de situații.

Art. 276. APĂRAREA NAȚIUNII, SERVICIUL MILITAR ȘI SERVICIUL CIVIC

1. Fiecare portughez se bucură de dreptul și îndatorirea fundamentală de a-și apăra țara.

2. Legea reglementează serviciul militar și stabilește formele, natura voluntară sau obligatorie, durata și conținutul executării acestuia.

3. Cetățenii care, prin lege, sunt supuși efectuării serviciului militar și care sunt considerați inapți pentru serviciul militar armat, execută serviciul militar fără folosirea armelor sau execută servicii civice, adecvate pentru situația lor.

4. Persoanele care, din motive de conștiință, refuză să îndeplinească serviciul militar și care, prin lege, trebuie să efectueze serviciul militar, execută servicii civice cu durată și grad de dificultate similare cu serviciul militar armat.

5. Serviciul civic poate fi prevăzut ca o soluție de înlocuire sau completare a serviciului militar și legea poate prevedea caracterul obligatoriu al acestui serviciu pentru cetățenii care nu sunt supuși îndatoririlor militare.

6. Niciun cetățean care nu își îndeplinește sau care încetează să își îndeplinească îndatoririle civice ori militare obligatorii nu poate obține sau păstra un loc de muncă la stat ori în cadrul unui alt organ public.

7. Niciun cetățean nu poate fi prejudiciat cu privire la niciun fel sarcină, beneficiu social sau angajare permanentă ca urmare a îndeplinirii serviciului militar ori a serviciului civic obligatoriu.

PARTEA A IV-A

Garantarea și revizuirea Constituției

Titlul I: Controlul constituționalității

Art. 277. NECONSTITUȚIONALITATE POZITIVĂ

1. Normele care contravin oricărei prevederi a prezentei Constituții sau principiilor incluse în aceasta sunt neconstituționale.
2. Cu condiția ca normele stabilite prin tratatele internaționale ratificate în mod adecvat să fie aplicate în sistemul juridic al părții respective, neconstituționalitatea de formă sau conținut a unor astfel de norme nu împiedică aplicarea lor în cadrul sistemului juridic portughez, cu excepția cazului în care această neconstituționalitate este rezultatul încălcării unei prevederi fundamentale a prezentei Constituții.

Art. 278. CONTROLUL PRELABIL AL CONSTITUȚIONALITĂȚII

1. Președintele Republicii poate solicita Curții Constituționale să verifice în prealabil constituționalitatea oricărei norme stabilite printr-un tratat internațional care este înaintată acestuia în vederea ratificării, prin orice decret care este trimis acestuia în vederea adoptării ca lege sau lege executivă ori printr-un acord internațional, decretul respectiv fiindu-i trimis în vederea semnării.
2. Reprezentanții Republicii pot solicita, de asemenea, Curții Constituționale să verifice în prealabil constituționalitatea oricărei norme stabilite printr-un decret legislativ regional care le este trimisă în vederea semnării.
3. Verificările prelabile ale constituționalității sunt solicitate în termen de opt zile de la primirea documentului în cauză.
4. Pe lângă Președintele Republicii, Prim-ministrul sau o cincime din membrii Adunării Republicii aflați în exercițiul funcției pot solicita Curții Constituționale să verifice în prealabil constituționalitatea oricărei norme stabilite printr-un decret care este trimis Președintelui Republicii în vederea adoptării unei legi organizaționale.
5. La data la care trimite un decret Președintelui Republicii în vederea adoptării ca lege organizațională, Președintele Adunării Republicii notifică Prim-ministrul și grupurile parlamentare din Adunarea Republicii.
6. Verificarea prelabilă a constituționalității prevăzute la alineatul (4) de mai sus este solicitată în termen de opt zile de la data prevăzută la alineatul (5) de mai sus.
7. Cu respectarea prevederilor alineatului (1) de mai sus, Președintele Republicii nu adoptă decretul menționat la alineatul (4) de mai sus decât după trecerea unei perioade de opt zile de la primirea acestora sau, în cazul în care este solicitată intervenția Curții Constituționale, până când aceasta se pronunță cu privire la decretul în cauză.

8. Curtea Constituțională se pronunță într-o perioadă de 25 de zile, pe care Președintele Republicii o poate reduce în cazul menționat la alineatul (1) de mai sus din motive de urgență.

Art. 279. EFECTELE HOTĂRĂRIILOR

1. În cazul în care Curtea Constituțională declară ca neconstituțională o normă inclusă într-un decret sau într-un tratat internațional, Președintele Republicii sau reprezentantul Republicii, după caz, își exercită dreptul de veto cu privire la statutul sau tratatul respectiv și îl înapoiază autorității publice care l-a adoptat.

2. În cazul menționat la alineatul (1) de mai sus, un astfel de decret nu poate fi adoptat sau semnat decât dacă autoritatea care l-a adoptat elimină norma care a fost declarată ca neconstituțională sau, dacă este cazul, norma respectivă este confirmată de o majoritate care este cel puțin egală cu două treimi din numărul total al membrilor prezenți și mai mare decât majoritatea absolută a tuturor membrilor aflați în exercițiul funcției lor.

3. Dacă statutul sau tratatul este reformulat, Președintele Republicii sau reprezentantul Republicii, după caz, poate solicita verificarea prealabilă a constituționalității oricăreia dintre normele incluse în noua versiune.

4. În cazul în care Curtea Constituțională declară ca neconstituțională orice normă inclusă într-un tratat, tratatul în cauză poate fi ratificat numai dacă Adunarea Republicii îl adoptă cu o majoritate care este cel puțin egală cu două treimi din numărul total al membrilor prezenți și mai mare decât majoritatea absolută a tuturor membrilor aflați în exercițiul funcției lor.

Art. 280. CONTROLUL SPECIFIC AL CONSTITUȚIONALITĂȚII ȘI LEGALITĂȚII

1. Se poate promova recurs la Curtea Constituțională împotriva hotărârilor judecătorești:

- a. care refuză aplicarea unei norme pe motiv că este neconstituțională;
- b. care aplică o normă a cărei neconstituționalitate a fost semnalată în cursul procedurii în cauză.

2. Se poate promova, de asemenea, recurs la Curtea Constituțională împotriva hotărârilor judecătorești:

- a. care refuză aplicarea unei norme incluse în legislație pe motiv că este nelegală pentru că încalcă o lege cu forță superioară;
- b. care refuză aplicarea unei norme incluse într-un decret regional pe motiv că este nelegal pentru că încalcă statutul unei regiuni autonome;
- c. care refuză aplicarea unei norme incluse într-un decret emis de o autoritate care exercită puterea suverană, pe motiv că este nelegal pentru că încalcă statutul unei regiuni autonome;
- d. care aplică o normă a cărei nelegalitate, ca urmare a oricăruia dintre motivele indicate la literele (a), (b) sau (c) de mai sus, a fost semnalată în cursul procedurii.

3. În cazul în care norma a cărei aplicare a fost refuzată este inclusă într-un acord internațional, legislație sau ordin de reglementare, Parchetul promovează în mod obligatoriu recurs, așa cum se prevede la alineatul (1), litera (1) sau la alineatul (2), litera (a).

4. Recursurile prevăzute la alineatul (1), litera (b), și la alineatul (2), litera (d), pot fi promovate numai de către partea care a semnalat problema neconstituționalității sau nelegalității respective. Legea reglementează normele care guvernează admiterea unor astfel de recursuri.

5. Se poate promova, de asemenea, recurs la Curtea Constituțională și Parchetul promovează în mod obligatoriu un astfel de recurs împotriva hotărârilor judecătorești care aplică norme pe care Curtea Constituțională le-a declarat anterior ca fiind neconstituționale sau nelegale.

6. Recursurile la Curtea Constituțională sunt limitate la problema constituționalității sau legalității, după caz.

Art. 281. CONTROLUL ABSTRACT AL CONSTITUȚIONALITĂȚII ȘI LEGALITĂȚII

1. Curtea Constituțională revizuieste și declară cu forță obligatorie generală:
 - a. neconstituționalitatea sau orice alt caracter nelegal al unei norme;
 - b. nelegalitatea oricărei norme sau a oricăror norme incluse în legislație, pe motiv de încălcare a unei legi cu forță superioară;
 - c. nelegalitatea oricărei norme sau a oricăror norme incluse într-un decret regional, pe motiv de încălcare a statutului regiunii autonome;
 - d. nelegalitatea oricărei norme sau a oricăror norme incluse într-un statut ori decret emis de un organ care exercită puterea suverană, pe motiv de încălcare a unuia sau mai multor drepturi dintr-o regiune autonomă incluse în statutul acesteia.
2. Următoarele persoane pot solicita Curții Constituționale emiterea unei declarații de neconstituționalitate sau nelegalitate cu valoare obligatorie generală:
 - a. Președintele Republicii;
 - b. Președintele Adunării Republicii;
 - c. Prim-ministrul;
 - d. Avocatul Poporului;
 - e. Procurorul General;
 - f. o zecime din membrii Adunării Republicii;
 - g. în cazul în care solicitarea emiterii unei declarații de neconstituționalitate are la bază încălcarea drepturilor regiunilor autonome sau dacă solicitarea emiterii unei declarații de nelegalitate are la bază încălcarea statutelor acestora, reprezentanții Republicii, Adunările Legislative ale regiunilor autonome, președinții Adunărilor Legislative

ale regiunilor autonome, președinții guvernelor regionale sau o zecime din membrii respectivei Adunări Legislative.

3. Curtea Constituțională examinează, de asemenea, și declară în mod obligatoriu și general neconstituționalitatea sau nelegalitatea oricărei norme pe care Curtea Constituțională a considerat-o deja neconstituțională sau nelegală în trei situații specifice.

Art. 282. EFECTELE DECLARĂRII NECONSTITUȚIONALITĂȚII SAU NELEGALITĂȚII

1. O declarație de neconstituționalitate sau nelegalitate cu forță obligatorie generală produce efecte din momentul în care norma declarată neconstituțională sau nelegală intră în vigoare și duce la revalidarea normelor pe care norma în cauză le-a revocat.

2. Totuși, în cazul neconstituționalității sau nelegalității declarate ca urmare a încălcării unei norme legale sau constituționale ulterioare, o astfel de declarație produce efecte numai când norma în cauză intră în vigoare.

3. Hotărârile în cazurile care au fost deja judecate rămân valabile, cu excepția cazului în care Curtea Constituțională emite o hotărâre în sens contrar cu privire la normele referitoare la probleme disciplinare sau penale ori la infracțiuni administrative, iar conținutul acestora este mai puțin favorabil inculpatului.

4. Atunci când sunt vizate motive de securitate juridică, motive de corectitudine sau cu privire la un interes public extrem de important, cu indicarea motivelor respective, Curtea Constituțională poate hotărî că domeniul de aplicare a efectelor neconstituționalității sau nelegalității este mai restrâns decât cel prevăzut la alineatele (1) și (2) de mai sus.

Art. 283. NECONSTITUȚIONALITATEA PRIN OMISIUNE

1. La solicitarea Președintelui Republicii, a Avocatului Poporului sau, pe motiv de încălcare a unuia sau mai multor drepturi ale regiunilor autonome, a președinților Adunărilor Legislative ai regiunilor autonome, Curtea Constituțională examinează și se pronunță cu privire la orice încălcare a prezentei Constituții prin omiterea măsurilor legislative necesare pentru ca normele constituționale să poată fi aplicate.

2. Atunci când se stabilește neconstituționalitatea prin omisiune, Curtea Constituțională trebuie să notifice în acest sens organul legislativ competent.

Titlul II: Revizuirea Constituției

Art. 284. RESPONSABILITATEA ȘI INTERVALELE DE REVIZUIRE

1. Adunarea Republicii poate revizui Constituția la cinci ani de la data publicării ultimei legi ordinare de revizuire.

2. Cu toate acestea, în baza votului unei majorități de patru cincimi din numărul total de membri aflați în exercițiul funcției lor, Adunarea Republicii poate exercita în orice moment prerogative extraordinare de revizuire.

Art. 285. PREROGATIVA DE A INIȚIA REVIZUIRI

1. Membrii Adunării Republicii dispun de prerogativa de a iniția revizuire.
2. După inițierea unei propuneri de revizuire a Constituției, orice alte astfel de propuneri trebuie formulate în termen de 30 de zile.

Art. 286. VOTAREA ȘI ADOPTAREA LEGISLAȚIEI

1. Modificările aduse Constituției trebuie adoptate cu votul unei majorități de două treimi din numărul total de membri aflați în exercițiul funcției lor.
2. Modificările adoptate aduse Constituției se regăsesc împreună într-o singură lege de revizuire.
3. Președintele Republicii nu poate refuza să adopte astfel de legi.

Art. 287. NOUL TEXT AL CONSTITUȚIEI

1. Modificările aduse Constituției sunt introduse la locul potrivit prin efectuarea înlocuirilor, eliminărilor și adăugirilor necesare.
2. Noul text al Constituției este publicat împreună cu legea de revizuire.

Art. 288. ASPECTE CU PRIVIRE LA CARE PROCESUL DE REVIZUIRE ESTE ÎNGRĂDIT

Legile de revizuire a Constituției respectă:

- a. independența națională și unitatea statului;
- b. forma republicană de guvernământ;
- c. separarea bisericii de stat;
- d. drepturile, libertățile și garanțiile cetățenilor;
- e. drepturile salariaților, comitetele salariaților și sindicatele ;
- f. coexistența sectorului public, sectorului privat, sectorului cooperativelor și a celui social în ceea ce privește deținerea mijloacelor de producție;
- g. solicitarea de planuri economice, care există în cadrul unei economii mixte;
- h. numirea pe bază de alegeri a titularilor de funcții din cadrul autorităților care exercită puterea suverană, al autorităților regionale și al autorităților administrației locale prin sufragiu direct, secret, universal și periodic, și sistemul de reprezentare proporțională;
- i. pluralitatea de expresie și organizare politică, inclusiv partidele politice și dreptul la opoziție democratică;
- j. separarea și interdependența autorităților care exercită puterea suverană;
- l. supunerea normelor juridice la o verificare a constituționalității pozitive a acestora și a neconstituționalității prin omisiune;
- m. independența instanțelor judecătorești;

- n. autonomia autorităților locale;
- o. autonomia politică și administrativă a arhipelagurilor Azore și Madeira.

Art. 289. ÎMPREJURĂRI ÎN CARE PROCESUL DE REVIZUIRE ESTE ÎNGRĂDIT

Niciun act care implică revizuirea Constituției nu poate fi întreprins în cursul unei stări de asediu sau a unei stări de urgență.

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Art. 290. LEGISLAȚIA ANTERIOARĂ

1. Fără a aduce atingere prevederilor de la alineatul următor, legile constituționale adoptate după data de 25 aprilie 1974 care nu sunt menționate expres în prezentul capitol sunt considerate legi ordinare.

2. Legea ordinară care a existat înainte de intrarea în vigoare a prezentei Constituții este menținută, cu condiția ca aceasta să nu contravină Constituției sau principiilor incluse în aceasta.

Art. 291. DISTRICTE

1. Până când regiunile administrative nu sunt instituite efectiv, zonele care nu sunt vizate de acestea continuă să fie împărțite în districte.

2. Fiecare district dispune de o adunare care ia deciziile, adunare alcătuită din reprezentanți ai municipalităților sale, conform termenilor stabiliți prin lege.

3. Cu ajutorul unui consiliu, guvernatorul civil reprezintă Guvernul și exercită prerogativa de control în zona corespunzătoare fiecărui district.

Art. 292. ACTUL DE PUNERE SUB ACUZARE ȘI PROCESUL AGENȚILOR ȘI FUNCȚIONARILOR PIDE/DGS²

1. Legea nr. 8/75, din data de 25 iulie 1975, revizuită prin Legea nr. 16/75, din data de 23 decembrie 1975, și prin Legea nr. 18/75, din data de 26 decembrie 1975, rămân în vigoare.

2. Legea poate stabili mai detaliat tipul de infracțiuni prevăzute la articolele 2, alineatele (2), (3), (4), litera (b), și 5 din statutul menționat la alineatul anterior.

3. Legea poate reglementa în mod special circumstanțele atenuante extraordinare prevăzute la articolul 7 al aceluiași statut.

Art. 293. REPRIVATIZAREA PROPRIETĂȚILOR NAȚIONALIZATE DUPĂ 25 APRILIE 1974

1. O lege-cadru adoptată cu votul majorității absolute a membrilor aflați în exercițiul funcției lor reglementează reprivatizările titlurilor de proprietate sau

² PIDE/DGS (*Forța de poliție internațională și de apărare a statului/Direcția generală de securitate*) este noua forță de poliție a statului.

dreptul de folosință a mijloacelor de producție și a altor proprietăți naționalizate după data de 25 aprilie 1974. Aceste reprivatizări trebuie să respecte următoarele principii fundamentale:

- a. ca regulă generală, reprivatizările titlurilor de proprietate sau a dreptului de folosință a mijloacelor de producție și a altor proprietăți naționalizate după data de 25 aprilie 1974 se efectuează în mod preferențial pe bază de invitație publică la licitație, prin ofertă la bursa de valori sau prin ofertă publică de vânzare;
- b. veniturile obținute în urma reprivatizărilor sunt folosite exclusiv în vederea rambursării datoriei publice și a datoriei întreprinderilor de stat, a efectuării serviciului datoriei rezultate în urma naționalizărilor sau pentru investiții noi de capital în sectorul de producție;
- c. salariații din întreprinderile care fac obiectul reprivatizării își păstrează toate drepturile și obligațiile în cursul procesului de reprivatizare;
- d. salariații din întreprinderile care fac obiectul reprivatizării dobândesc dreptul preferențial de a subscrie la un procentaj din capitalul social al întreprinderii;
- e. mijloacele de producție și alte proprietăți care urmează să fie reprivatizate reprezintă obiectul evaluării prelabile de către un organ independent.

2. Întreprinderile mici și mijlocii care au fost naționalizate în mod indirect și care nu intră în sfera sectoarelor de bază ale economiei pot fi reprivatizate potrivit prevederilor legale.

Art. 294. NORME APLICABILE PENTRU ORGANELE REPREZENTATIVE ALE AUTORITĂȚILOR LOCALE

Până la data la care legea prevăzută la art. 239, alineatul 3, intră în vigoare, organele reprezentative ale autorităților locale sunt constituite și funcționează conform legislației corespunzătoare textului Constituției revizuit prin Legea constituțională nr. 1/92, din data de 25 noiembrie 1992.

Art. 295. REFERENDUMUL PRIVIND TRATATUL EUROPEAN

Prevederile articolului 115, alineatul 3, nu aduc atingere posibilității convocării și organizării unui referendum cu privire la aprobarea unui tratat care vizează funcționarea și consolidarea Uniunii Europene.

Art. 296. DATA ȘI INTRAREA ÎN VIGOARE A CONSTITUȚIEI

1. Constituția Republicii Portugheze poartă data adoptării acesteia de către Adunarea Constituantă: 2 aprilie 1976.
2. Constituția Republicii Portugheze intră în vigoare la data de 25 aprilie 1976.

